

From "Weekvandeintegriteit@rijksoverheid.nl" <Weekvandeintegriteit@rijksoverheid.nl>
Subject **Digitale Goodiebag Week van de Integriteit**
To Undisclosed recipients;;
Date December 17, 2020 at 9:00:00 AM CET

Beste deelnemer,

De Week van de Integriteit 2020 voor de Rijksoverheid zit erop! We kijken terug op een week met een mooi en intensief programma. Dank voor jullie grootschalige deelname. We hadden ruim 2300 (!) inschrijvingen voor alle verschillende programmaonderdelen. Deze [digitale goodiebag](#) heeft als doel alle presentaties, links naar sprekers en boekjes in n overzichtelijke link te bundelen. Enkele programmaonderdelen zijn opgenomen en kunnen in de digitale goodiebag teruggekeken worden. Jullie vinden per programmaonderdeel een beschrijving en daarbij eventuele producten die wij jullie willen aanbieden. Wij hopen met deze digitale goodiebag voor deelnemers de herinnering aan de Week van de Integriteit 2020 voor de Rijksoverheid levendig te houden en voor mensen die onverhoopt niet mee konden doen een link te bieden om toch kennis te nemen van de verschillende programmaonderdelen.

Met vriendelijke groet,
Werkgroep Week van de Integriteit van het Interdepartementaal Platform voor Integriteitsmanagement (IPIM)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

From [REDACTED] tweedekamer.nl>
Subject **4.2a Oplegnotitie Aanbevelingen Greco**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date March 7, 2019 at 12:53:01 PM CET

Ha [REDACTED],

Khadija stuurde mij het stuk door. Er staan nog een paar kleine tikfoutjes in, zie bijlage.

Groet, [REDACTED]

Geachte Leden,

2786_1

4.1.1

Integriteit

Een voorwaarde voor een gezonde democratie is de integriteit van het openbaar bestuur. Ik vind het van groot belang dat de Tweede Kamer sinds 1 januari 2020 een onafhankelijke adviseur Integriteit heeft, in de persoon van mevrouw Jacqueline Biesheuvel. Kamerleden kunnen bij haar terecht voor vertrouwelijk advies over de uitleg en toepassing van de integriteitsregels. Het werk van ons als Kamerleden staat volop in de schijnwerpers. Integriteitsschendingen kunnen het vertrouwen in en het gezag van het parlement schaden. Het is goed om vertrouwelijk met iemand te kunnen spreken en advies te vragen over zaken die de integriteit raken.

De Kamer heeft een Gedragscode integriteit leden van de Tweede Kamer (evt **bijvoegen?**). In deze code zijn de geldende integriteitsregels samengebracht. De Gedragscode maakt duidelijk welke regels voor Kamerleden gelden. Maar het dient ook als waarborg tegen lichtvaardige beschuldigingen. De Kamer kent sinds april 2021 een College van onderzoek integriteit die klachten behandelt die te maken hebben met overtredingen van de Gedragscode. Het College van onderzoek integriteit bestaat uit drie leden. Zowel de Integriteitsadviseur als de Collegeleden willen graag kennismaken met de fracties en een toelichting geven op hun werk. Zij zullen binnenkort informeren welke fracties daar behoefte aan hebben.

Vertrouwenspersonen

Voor klachten over ongewenst gedrag op de werkvloer, zoals pesten, agressie, geweld (verbaal en non-verbaal), (seksuele) intimidatie en discriminatie kan iedereen terecht bij een vertrouwenspersoon van de Kamer: iedereen uit een fractie, alle ambtenaren, extern personeel en stagiaires. De Tweede Kamer kent op dit moment 5 interne vertrouwenspersonen en één externe vertrouwenspersoon. Op Plein 2 is hierover meer informatie te vinden.

4.1.1

Met vriendelijke groet,

Vera Bergkamp

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>

Subject **concept-brief**

To [REDACTED] @tweedekamer.nl>, [REDACTED] @tweedekamer.nl>
[REDACTED] @tweedekamer.nl>

Date June 15, 2021 at 4:51:53 PM CEST

Ha collega's

Een nieuwe versie van de voorzittersbrief.

De opmerkingen van de Voorzitter (en van [REDACTED] zijn zoveel mogelijk verwerkt.

Willen jullie heel kritisch meelesen?

In de kantlijn staan nog vragen /opmerkingen aan jullie.

Lukt het om de brief donderdag retour te sturen?

Dan kijk ik er nog een keer naar, en stuur m dan naar communicatie (op verzoek van de Voorzitter).

De wens is dat de brief volgende week 'zo goed als af' aan de Voorzitter meegegeven wordt.

Ik hoop dat er vervolgens een moment is om de brief te bespreken.

Groet

[REDACTED]

From "[REDACTED]" <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Subject **Conceptbrief werkwijze Kamer 6 opm [REDACTED]**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date June 17, 2021 at 2:24:36 PM CEST

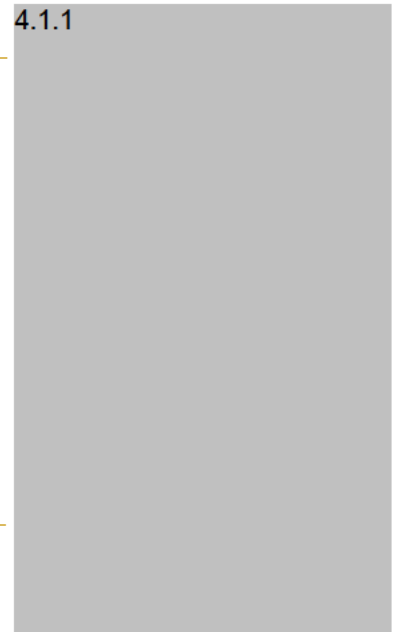
Hierbij mijn opmerkingen!

[REDACTED]

Geachte Leden,

4.1.1

4.1.1

4.1.1

Integriteit

Een voorwaarde voor een gezonde democratie is de integriteit van het openbaar bestuur. Ik vind het van groot belang dat de Tweede Kamer sinds 1 januari 2020 een onafhankelijke adviseur Integriteit heeft, in de persoon van mevrouw Jacqueline Biesheuvel. Kamerleden kunnen bij haar terecht voor vertrouwelijk advies over de uitleg en toepassing van de integriteitsregels. Het werk van ons als Kamerleden staat volop in de schijnwerpers. Integriteitsschendingen kunnen het vertrouwen in en het gezag van het parlement schaden. Het is goed om vertrouwelijk met iemand te kunnen spreken en advies te vragen over zaken die de integriteit raken.

De Kamer heeft een Gedragscode integriteit leden van de Tweede Kamer (evt bijvoegen?). In deze code zijn de geldende integriteitsregels samengebracht. De Gedragscode maakt duidelijk welke regels voor Kamerleden gelden. Maar het dient ook als waarborg tegen lichtvaardige beschuldigingen. De Kamer kent sinds april 2021 een College van onderzoek integriteit die klachten behandelt die te maken hebben met overtredingen van de Gedragscode. Het College van onderzoek integriteit bestaat uit drie leden. Zowel de Integriteitsadviseur als de Collegeleden willen graag kennismaken met de fracties en een toelichting geven op hun werk. Zij zullen binnenkort informeren welke fracties daar behoefte aan hebben.

??? Collegeleden gaan toch niet langs bij de fracties?!

06/03/2021 16:18

Vertrouwenspersonen

Voor klachten over ongewenst gedrag op de werkvloer, zoals pesten, agressie, geweld (verbaal en non-verbaal), (seksuele) intimidatie en discriminatie kan iedereen terecht bij een vertrouwenspersoon van de Kamer: iedereen uit een fractie, alle ambtenaren, extern personeel en stagiaires. De Tweede Kamer kent op dit moment 5 interne vertrouwenspersonen en één externe vertrouwenspersoon. Op Plein 2 is hierover meer informatie te vinden.

4.1.1

Met vriendelijke groet,

Vera Bergkamp

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Geachte Leden,

4.1.1

Integriteit

Een voorwaarde voor een gezonde democratie is de integriteit van het openbaar bestuur. Ik vind het van groot belang dat de Tweede Kamer sinds 1 januari 2020 een onafhankelijke adviseur Integriteit heeft, in de persoon van mevrouw Jacqueline Biesheuvel. Kamerleden kunnen bij haar terecht voor vertrouwelijk advies over de uitleg en toepassing van de integriteitsregels. Het werk van ons als Kamerleden staat volop in de schijnwerpers. Integriteitsschendingen kunnen het vertrouwen in en het gezag van het parlement schaden. Het is goed om vertrouwelijk met iemand te kunnen spreken en advies te vragen over zaken die de integriteit raken.

De Kamer heeft een Gedragscode integriteit leden van de Tweede Kamer (evt bijvoegen?). In deze code zijn de geldende integriteitsregels samengebracht. De Gedragscode maakt duidelijk welke regels voor Kamerleden gelden. Maar het dient ook als waarborg tegen lichtvaardige beschuldigingen. De Kamer kent sinds april 2021 een College van onderzoek integriteit die klachten tegen Kamerleden behandelt die te maken hebben met overtredingen van de Gedragscode. Het College van onderzoek integriteit bestaat uit drie leden. Zowel de Integriteitsadviseur als de Collegeleden willen graag kennismaken met de fracties en een toelichting geven op hun werk. Zij zullen binnenkort inventariseren welke fracties daar behoefte aan hebben.

Ik zou hoogstens een link invoegen. De brief is al zo lang.

06/17/2021 11:46

Vertrouwenspersonen

Als Voorzitter vind ik het van groot belang dat iedereen zich veilig voelt in de Tweede Kamer. Daar werk ik hard aan. Binnen de Tweede Kamer is een professioneel team vertrouwenspersonen. Voor klachten over ongewenst gedrag op de werkvloer, zoals pesten, agressie, verbaal en non-verbaal geweld, (seksuele) intimidatie en discriminatie kan iedereen terecht bij een vertrouwenspersoon van de Kamer: Kamerleden, alle fractiemedewerkers, alle ambtenaren, extern personeel en stagiaires. De Tweede Kamer kent op dit moment vijf interne vertrouwenspersonen en één externe vertrouwenspersoon. Op Plein 2 is hierover meer informatie te vinden.

Sommige fracties hebben ook een eigen vertrouwenspersoon aangesteld. Het is primair de eigen verantwoordelijkheid van fracties hoe zij zich organiseren en hoe ze vormgeven aan een veilige werkomgeving. Toch wil ik een dringende oproep doen op elke fractie om een eigen vertrouwenspersoon aan te wijzen. Voor een kleine fractie is dit niet altijd doelmatig, maar hen raad ik aan aansluiting te zoeken bij de vertrouwenspersonen van de Kamerorganisatie. Dit geldt ook voor het houden van een werkbelevingsonderzoek, waarbij in de vragenlijst ook vragen over ongewenste omgangsvormen worden meegenomen. Het staat fracties vrij zo'n onderzoek te houden. Er kan ook gekozen worden voor een gezamenlijk onderzoek van alle fracties. Graag werk ik samen met u een aan anoniem werkbelevingsonderzoek van de fracties.

4.1.1

Met vriendelijke groet,

Vera Bergkamp

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

From [REDACTED] tweedekamer.nl>
Subject **Procedure rapport Van Oosten**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>, Arib K. <K.Arib@tweedekamer.nl>
Date April 11, 2019 at 11:07:13 AM CEST

Ha Khadija,

Vanochtend hebben [REDACTED] en ik gesproken over de procedure en inhoud m.b.t. integriteitsregels/rapport Van Oosten/GRECO. We komen tot het volgende:

1. Volgende week maandag of dinsdag (15 of 16 april) gaat een brief van het Presidium naar de Kamer, waarin de Kamer formeel wordt voorgesteld in te stemmen met het voorstel van het Presidium om akkoord te gaan met de eerste drie aanbevelingen. [REDACTED] legt deze formele brief nog aan je voor. De brief/het voorstel wordt toegevoegd aan de stemmingslijst van 23 april.
2. Het kan zijn dat er leden zijn die vragen hebben over het voorstel. Op dat moment overleggen we met jou over hoe we dat aanvliegen. Hypothetisch kan het zo zijn dat er vragen volgen, of zelfs een debat. Met het rapport-Bisschop is ervoor gekozen om de leden van de werkgroep plaats te laten nemen in Vak K.
3. Op het moment dat de Kamer instemt met het voorstel gaat er een brief van jou naar de Kamer. Dat is dan op 23 april. Dat is tevens het rappel dat normaal gesproken vanuit de Griffie Plenair wordt verzonden. In de bijlage een conceptbrief die jij, namens het Presidium, zou kunnen versturen. De leidraad en bestaande integriteitsregels gaan als bijlage mee en worden ook toegevoegd aan het boekje waar ook het RvO inzit. Het kan niet veel later dan de 23^e... de Griffie Plenair moet conform huidige integriteitsregels halfjaarlijks een rappel uitsturen; dat had eigenlijk op 1 april gemoeten.
4. De leidraad gaat dus niet langs de Cie. WW, maar wordt ter instemming aan de Kamer voorgelegd. Dat was ook de bedoeling van de opstellers van de leidraad. De Cie. WW kan er naar verwachting niets aan toevoegen, en er is geen wijziging van het RvO voorzien.

Nog een nabrander: in de brief heb ik gekozen voor de titel 'parlementair integriteitsadviseur', en aangegeven dat het een ombudsfunctie betreft. Als er voorstellen zijn voor een andere, betere naam kan dat uiteraard worden gewijzigd.

Heb jij Jacqueline erover kunnen preken? Het zou mooi zijn als we haar naam in de brief kunnen meenemen.

Tot zover even.

Met groet, [REDACTED]

From Presidium <presidium@tweedekamer.nl>

Subject **aanvullend agendapunt Presidiumvergadering 6 februari**

To "Bosma M." <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "Raak van A.A.G.M." <r.vraak@tweedekamer.nl>, "Tellegen, O." <o.tellegen@tweedekamer.nl>, "Voordewind J.S." <j.voordewind@tweedekamer.nl>, "Toorenburg van M.M." <m.vtoorenburg@tweedekamer.nl>, ██████████@tweedekamer.nl, "Lee van der T." <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "Nijboer, H." <h.nijboer@tweedekamer.nl>, ██████████@tweedekamer.nl, "Arib K." <K.Arib@tweedekamer.nl>, "Bergkamp, V." <v.bergkamp@tweedekamer.nl>

Date February 4, 2019 at 2:35:59 PM CET

Geachte leden van het Presidium,

Hierbij ontvangt u de concept-Geleidende brief bij de Raming 2020.

Deze concept-brief wordt ter bespreking aan de agenda van de komende Presidiumvergadering toegevoegd.

Met vriendelijke groet,

██████████

██

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA, Den Haag

T +(31)6 ██████████ | ██████████@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

From Presidium <presidium@tweedekamer.nl>

Subject **Zembla**

To "Arib, K." <K.Arib@tweedekamer.nl>, "Tellegen, O." <o.tellegen@tweedekamer.nl>, "Lee, T. van der" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "Toorenborg, M.M. van" <m.vtoorenborg@tweedekamer.nl>, "Nijboer, H." <h.nijboer@tweedekamer.nl>, "Raak, A.A.G.M. van" <r.vraak@tweedekamer.nl>, "Voordewind, J.S." <j.voordewind@tweedekamer.nl>, "Bergkamp, V." <v.bergkamp@tweedekamer.nl>, "Bosma, M." <M.Bosma@tweedekamer.nl>

Date November 9, 2020 at 9:32:12 PM CET

Beste Presidiumleden,

Het programma Zembla werkt aan een uitzending over de nevenfuncties van Kamerleden; het wordt naar verwachting 12 november aanstaande uitgezonden. Onderstaande vragen heeft de redactie aan de Kamer voorgelegd en zijn ook beantwoord.

- Vragen over het formulier waarmee Kamerleden hun nevenfuncties kunnen opgeven.
- Vragen over de datum van inwerkingtreding van zowel de Gedragscode als de Regeling voor toezicht en handhaving.
- Een vraag over de wijze waarop de korting op de Schadeloosstelling van Kamerleden in de praktijk wordt geregeld.
- Een vraag waarom er geen sprake is van controle op de nevenfunctieregisters.

Het blijft onduidelijk welke insteek (of welk frame) Zembla kiest, maar feit is dat zij veel Kamerleden hebben benaderd. Het leek mij goed om jullie hierover te informeren.

Vriendelijke groet,

Khadija Arib

Beknopt vergelijkend overzicht Tweede Kamer - Eerste Kamer

	Voorstel Tweede Kamer	Eerste Kamer
Gedragscode	Leidraad met gedragsregels en toelichting, te hernoemen tot Gedragscode	Gedragscode integriteit Eerste Kamer
	Behandeld bij Raming, nog formeel vast te stellen	Vastgesteld juni 2019
Advisering (vooraf)	Onafhankelijk adviseur integriteit	Onafhankelijke vertrouwenspersoon (wordt momenteel geworven)
	Geen lid van de Kamer	Geen lid van de Kamer
	Onbezoldigd	Bezoldigd, benoemd voor 4 jaar
	Vertrouwelijk, schriftelijk advies	Vertrouwelijke gedachtewisselingen
	Openbaar, geanonimiseerd jaarverslag	Vertrouwelijk jaarverslag over mate waarin van diensten gebruik wordt gemaakt
Klachtbehandeling (achteraf)	Comité van onderzoek, 3 externe leden met gezag en deskundigheid, bij voorkeur ervaring als Kamerlid	Huishoudelijke Commissie (Voorzitter en twee Ondervoorzitters)
	Na klacht van Kamerleden, fractiemedewerkers en ambtenaren, of van andere personen	Na klachten van een of meer Kamerleden of uit eigener beweging
	Kan klachten direct afdoen of nader onderzoek instellen.	Kan oordelen uitspreken.
	Kamerlid wordt gehoord, zienswijze wordt verwerkt in rapportage.	Kamerlid wordt gelegenheid gegeven te worden gehoord.
	Rapportage wordt openbaar.	Oordeel wordt openbaar.
	Comité kan aanbevelingen aan het Kamerlid doen.	Huishoudelijke Commissie kan aanbevelingen aan het Kamerlid doen.
Sancties	Aanwijzing, berisping of schorsing (bij overtreding en indien opportuun)	Alleen schorsing bij schending geheimhouding of vertrouwelijkheid
Besluitvorming over rapport en sancties	Oplegging sancties door Kamer op voorstel van Presidium, na aanbeveling van Comité. Indien Presidium afwijkt van aanbeveling van het Comité, wordt dit gemotiveerd voorgelegd aan de Kamer.	Indien Kamerlid oneens is met oordeel, kan binnen twee weken, door tussenkomst College van Senioren, een besluit van de Kamer worden gevraagd. De Kamer bevestigt of verwerpt het oordeel. Oplegging sanctie (schorsing) door Kamer op voorstel Huishoudelijke Commissie.

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject: **stukken integriteit voor voorzitter**
To: [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date: November 27, 2019 at 2:57:34 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1)

[01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1) View the original item

[REDACTED]
[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +31 (0)70 318 [REDACTED] | M +31 (0)6 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Attachments:

20191127 Brief van het Presidium inzake benoeming onafhankelijk adviseur integriteit.docx (22 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1&AttachmentId=120191127)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1&AttachmentId=120191127)

[01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1&AttachmentId=120191127](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1&AttachmentId=120191127)
Brief van het Presidium inzake benoeming onafhankelijk adviseur integriteit.docx

20191127 Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode.docx (31 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1&AttachmentId=220191127)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1&AttachmentId=220191127)

[01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1&AttachmentId=220191127](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023560~201911271357350000~Z~90F9C3DA6783100462848F3756434CB1&AttachmentId=220191127)
Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode.docx

Aanbevelingen vanuit Raad van Europa

COE Brochure ParliamentSexism

Aanbeveling	Status Tweede Kamer
<p>1. Create a zero-tolerance environment for sexist behaviour, psychological and sexual harassment and gender-based violence in parliament including through implementation at parliamentary level of Council of Europe standards, in particular the Council of Europe Istanbul Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Recommendation CM/Rec(2019)1 of the Committee of Ministers to member States on preventing and combating sexism, Assembly Resolution 2274 (2019) on Promoting parliaments free of sexism and sexual harassment and other relevant regional or international instruments.</p>	<p>- Hier kan meer aandacht aan gegeven worden in voorlichting & communicatie.</p>
<p>2. Conduct surveys on the prevalence of sexism, harassment and violence against women in parliament and take action to remedy the situation.</p>	<p>Alleen voor ambtenaren - Onderdeel WBO - Start kwalitatief onderzoek najaar 2021 - Mogelijk ook onderzoek binnen TK leden / fracties stimuleren.</p>
<p>3. Set up appropriate complaints and investigation mechanisms which are confidential, fair and responsive to victims' concerns</p>	<p>- Klachtenregeling OO + Klachtencommissie voor ambtenaren + fractiemedewerkers - Gedragscode + Regeling toezicht en handhaving gedragscode leden van de tweede kamer der staten-generaal voor TK leden + College voor onderzoek integriteit. - Voor TK kan gezorgd worden dat hier geregeld aandacht en voorlichting over wordt gegeven. - Aandachtspunt blijft dat TK leden en overige kamerbewoners onderdeel zijn van verschillende regelingen en dat onderlinge verhoudingen (politiek/fracties/ambtelijk) complex zijn.</p>
<p>4. Ensure that victims of harassment and assault are aware of and have access to assistance and advice services that are confidential and put the victims' rights at the centre</p>	<p>- Vertrouwenspersonen OO voor ambtenaren + fractiemedewerkers. - Continueren aandacht + zichtbaar VP's in de organisatie.</p>
<p>5. End impunity for perpetrators by introducing and applying disciplinary sanctions. In this context, consider reviewing immunity rules which afford immunity from prosecution to members of parliament for sexual harassment and violence against women.</p>	<p>- Het College kan volgende sancties voorstellen: aanwijzing, berisping, of schorsing voor een maand. - O.g.v. art. 71 Grondwet geldt immuniteit voor wat in het parlement wordt gezegd of geschreven. - Dit geldt niet voor wat buiten het parlement plaatsvindt.</p>
<p>6. Design and run training programmes for all persons working in parliament on issues related to respect in</p>	<p>- In Q3/Q4 worden workshops integriteit aangeboden aan ambtenaren.</p>

the work place, sexism, harassment and programmes and mechanisms in place to tackle these issues.	- Te overwegen valt om specifieke traingen op ongewenste omgangsvormen aan te bieden aan alle Kamerbewoners.
7. Initiate, support and implement policies and legislation to ensure parity in political and public life.	
8. Encourage and provide incentives to political parties to ensure better representation of women in decision making.	- Per partij aandachtspunt.
9. Encourage political parties to establish codes of conduct and take action to challenge gender stereotypes, patriarchy, misogyny and the culture that tolerates and condones acts of violence and harassment of women in political life.	- Elke partij gaat hier anders mee om. Te overwegen valt om hier nog eens centraal aandacht aan te geven. - Aan de klachtenregeling OO is in het voorjaar aandacht besteed bij de AS'EN.
10. Engage proactively men in all activities to prevent and combat sexism.	- Meenemen in activiteiten die we verrichten op dit onderwerp.
11. Build partnerships and work with the media to promote non-sexist representation of women and tackle harmful gender stereotypes and sexism.	
12. Initiate, promote and encourage education programmes from a very young age to foster a culture of respect, tolerance, non-discrimination and equality.	- Dit is een maatschappelijk thema en zou via politiek op de agenda gezet moeten worden.

Checklist uit rapport:

- ▶▶ Has your parliament clearly stated that harassment and hate speech towards female politicians and parliaments are unacceptable? Does it have a code of conduct for members which clearly condemns sexual harassment and sexist hate speech?
- ▶▶ What are the complaint mechanisms in place to prevent and sanction harassment and hate speech towards female politicians and parliamentarians?
- ▶▶ Is your parliament collecting data and conducting surveys to measure the prevalence of harassment and hate speech against women politicians and parliamentarians?
- ▶▶ Does your parliament organise and promote public debates to raise awareness of the issue of harassment and hate speech towards female politicians and parliamentarians and its consequences on personal, political and public life and democracy?

Artikel Verge too few too little. Parliaments response 2020:

13. Setting up a task force of independent experts to examine the situation of sexual harassment in parliament, and conducting surveys and public debates periodically to raise awareness of the issue of violence against women in politics.	- Zou overgenomen kunnen worden. Wordt wel opgepakt voor ambtenaren. Zie ook onder 2.
14. Introducing legislation on violence against women in politics or incorporating specific provisions into existing laws on eliminating violence against women, including the criminalisation and prosecution of online violence.	
15. Explicitly prohibiting sexist speech, sexist acts and sexual harassment in the code of conduct for members of parliament and introducing sanctions for breaches of ethical standards.	- Normen zijn op dit moment niet expliciet opgenomen in RvO en gedragsregeling. Kan overwogen worden dit wel te doen.

16. Establishing complaint mechanisms (institutional protocols) to prevent and sanction sexual harassment, ensuring that: both members of parliament and parliamentary staff are covered; victims can report incidents in full safety and confidentiality and due diligence is applied; full independence of the complaint mechanism is guaranteed, free of party allegiances; gender balance of competent bodies; effective and proportional sanctions to the gravity of the case, which may include withdrawing immunity from prosecution to members of parliament for sexual harassment and violence against women; and publication of confidential register of cases;	- Zie onder 3.
17. Ensuring that victims of harassment have access to assistance and confidential counselling, and prohibition of conciliation in the resolution of crimes;	- Zie onder 4.
18. Establishing access to justice mechanisms and reparation measures for victims;	- In beginsel is die toegang aanwezig (behalve voor wat tijdens vergaderingen wordt gezegd tav TK leden).
19. Regularly disseminating information about the complaint mechanism and organising compulsory training programmes for staff and MPs.	- Kan meer aandacht aan training worden gegeven.

Schema uit artikel

<i>Regulations</i>	<i>Complaint mechanisms</i>	<i>Preventative and accompanying measures</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Domestic legislation • Parliaments' codes of conduct and standing orders 	<ul style="list-style-type: none"> • Coverage • Type and composition of investigation bodies • Provisional measures • Sanctions for perpetrators • Reparations for victims 	<ul style="list-style-type: none"> • Support services and counselling • Training • Information and awareness-raising

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Notitie Leerpunten EU parlementen inzake sociale veiligheid

Aan: Voorzitter

Van: [REDACTED]

Datum: 26 augustus 2021

T [REDACTED]

E [REDACTED]@tweedekamer.nl

Met betrekking tot het onderwerp “sociale veiligheid” is op basis van een aantal documenten bekeken wat de Tweede Kamer organisatie in de aanpak van sociale veiligheid kan overnemen van andere parlementen en de aanbevelingen vanuit de Raad van Europa. De documenten betroffen:

- een rapport over “Sexual Harassment and Violence against women MP” uit 2016 van de RvE;
- een vervolgrapport uit 2018 van de IPU en de RvE samen, gericht op MP’s en personeel van Europese parlementen;
- een brochure van de RvE met aanbevelingen ook voor nationale parlementen;
- een wetenschappelijk artikel uit 2020 dat de stand van zaken inventariseert en analyseert wat nationale parlementen hebben gedaan.

In deze documenten is gekeken welke (concrete) aanbevelingen binnen de Tweede Kamer reeds zijn geïmplementeerd en welke nog niet. In de bijlage staat het volledige overzicht hiervan.

Samenvattend zou de Tweede Kamer een aantal aanbevelingen kunnen overnemen:

1. (nog) meer aandacht aan verschillende regelingen/vertrouwenspersonen (voor wie geldt wat);
2. geven van trainingen specifieke op ongewenste omgangsvormen, gericht op alle Kamerbewoners;
3. mogelijk nog explicieter stelling nemen vanuit de Tweede Kamer / Voorzitter / fracties / Management team tegen ongewenste omgangsvormen;
4. de normen ten aanzien van ongewenste omgangsvormen expliciet(er) opnemen in het reglement van Orde en de Gedragsregeling Leden Tweede Kamer.

In de onderzoeksopzet van [REDACTED] zal ook het internationale perspectief meegenomen worden.

Is dit wat u betreft op dit moment voldoende zo, of zijn er aanvullende wensen of vragen?

From ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>
Subject **RE: documenten gedragscode Lagerhuis VK inzake grensoverschrijdend gedrag**
To ██████████ Tweede Kamer <██████████@tweedekamer.nl>
Date December 14, 2021 at 4:50:27 PM CET

Dank je wel ██████████)

Ik laat ook even uitzoeken of dit niet al in het pakket zat van de DIA wat we onderzocht hebben. Volgens mij zat de gedragscode VK er al in en hebben we daar in de leerpunten iets over gezegd. Maar ik kom er op terug!

Met vriendelijke groeten,

██████████

████████████████████

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Kamer ██████████, Bezuidenhoutseweg 67, Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
T +(31)70-318 ██████████ | M 06 ██████████ E ██████████@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: ██████████ Tweede Kamer <██████████@tweedekamer.nl>
Verzonden: dinsdag 14 december 2021 16:49
Aan: ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: documenten gedragscode Lagerhuis VK inzake grensoverschrijdend gedrag

Ha ██████████

Een berichtje namens ██████████. Zij begrijpt het als dit pas na het kerstreces klaar is hoor (tenzij er geen verlof wordt opgenomen).

Groet, ██████████

Tst. ██████████

Van: ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>
Verzonden: dinsdag 14 december 2021 11:46
Aan: ██████████ <██████████@tweedekamer.nl> ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>
CC: ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>; ██████████ Tweede Kamer <██████████@tweedekamer.nl>; secretariaat.voorzitter <██████████@tweedekamer.nl>
Onderwerp: FW: documenten gedragscode Lagerhuis VK inzake grensoverschrijdend gedrag

Dag ██████████

De Voorzitter is tijdens de verschillende gesprekken die zij voert over omgangsvormen geattendeerd op de Gedragscode van het Lagerhuis in het Verenigd Koninkrijk (met betrekking tot 'Bullying and sexual harassment').

Zij vraagt of gekeken kan worden wat de belangrijkste conclusies zijn uit deze documenten m.a.w. wat zijn de verschillen en overeenkomsten ten opzichte van het Nederlandse parlement? Kunnen wij hier nog van leren?
In oktober heeft een notitie op de agenda van het Presidium gestaan in verband met vergelijkingen met andere parlementen over de wijze waarop zij vorm geven aan het sociale veiligheidsbeleid.
De Britse Gedragscode zat daar niet bij.
Kunnen jullie naar bijgevoegde documenten kijken en hierop reflecteren?

(In de bijlage vind je een word-document. Daarin staat een overzicht van de belangrijkste stukken + linkjes naar de vindplaatsen. Daarnaast zijn de stukken van de Commons Library en de toelichting van het Independent Expert Panel als losse bijlagen toegevoegd.)

Met vriendelijke groet,

██████████

████████████████████

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA
T +(31)70-318 ██████████ | E ██████████@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

From [redacted] tweedekamer.nl>
Subject **bijgewerkte notitie integriteit - versie 14 november**
To Arib K. <K.Arib@tweedekamer.nl>
Date November 14, 2019 at 3:09:04 PM CET

Beste Khadija,

Bijgaand de verder bijgewerkte notitie integriteit naar aanleiding van de bespreking deze week. Ik stuur ter informatie een versie met 'wijzigingen bijhouden' mee, wellicht vind je dat handig om snel de wijzigingen te kunnen zien.

Belangrijkste aanpassingen:

- Het advies van de Adviseur kan door het Kamerlid dat het betreft openbaar worden gemaakt (zoals in het oorspronkelijke voorstel van Van Oosten).
- Het Presidium geleidt een aanbeveling van het College voor een sanctie ongewijzigd door naar de Kamer en kan dus geen alternatief voorstel meer doen. Eventueel kan het Presidium daarbij wel een nader advies aan de Kamer geven.
- De leden van het College worden door de Kamer benoemd, op voordracht van het Presidium. Het Presidium benoemt nog steeds de Adviseur.

Verder bevat de oplegger zoals gebruikelijk een korte alinea over financiële consequenties; deze is nog algemeen gehouden.

Tot slot wijs ik er nog even op dat op pagina 4, formulering van te nemen besluiten, er steeds vanuit is gegaan dat de Adviseur sowieso door het Presidium wordt benoemd per 1 januari. Op deze manier kan de adviseur alvast aan de slag op basis van de bestaande integriteitsregels en hoeft te worden gewacht op vaststelling gedragscode en regeling toezicht.

Ik hoor graag of je nog opmerkingen hebt.

Hartelijke groet,

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +31 (0)70 318 [redacted] | M +31 (0)6 [redacted] | E [redacted]@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Notitie

Van: [REDACTED]
 Aan: Voorzitter
 Cc: [REDACTED]
 Datum: 26 juli 2019
 Onderwerp: Eerste uitwerking aanbevelingen werkgroep-Van Oosten inzake integriteit

Inleiding

Deze notitie bevat een eerste uitwerking van aanbeveling van de werkgroep-Van Oosten over het versterken van toezicht en handhaving van het integriteitsstelsel van de Kamer, mede gelet op de motie-Van der Molen c.s. die hierover in juni 2019 is aangenomen. In de uitwerking komen zoals verzocht ook de andere aanbevelingen van de werkgroep-Van Oosten terug.

Per aanbeveling is (*cursief*) aangegeven welke acties kunnen worden ondernomen en welke vragen daarbij nog openstaan. Een aantal voorstellen vergt nadere technische uitwerking.

Samenvatting van de hieronder uitgewerkte voorstellen en acties

- a. *De Leidraad integriteit op de website van de Kamer plaatsen, leden attenderen (zie §1)*
- b. *Een protocol voor de onafhankelijk adviseur opstellen, waarin taken en werkwijze worden vastgelegd (zie §2).*
- c. *Bepalen hoe de onafhankelijk adviseur aanbevelingen kan doen voor verdere uitwerking van de (toelichting op de) leidraad, zodat dit een levend document wordt (zie §3).*
- d. *Een regeling opstellen voor een commissie van onderzoek die vermeende schendingen van integriteitsregels kan onderzoeken en sancties of maatregelen kan voorstellen (zie §4.3)*
- e. *Toezicht en handhaving van registratieplichten verbeteren (zie §4.4)*
- f. *Overwegen om het sanctiestelsel in brede zin te verfijnen en versterken door maatregelen zoals een berisping of schorsing mogelijk te maken (zie §4.4)*

Een overzicht van de formele integriteitsregels, de bestaande instrumenten voor toezicht en handhaving en de nieuwe Leidraad integriteit is in bijlage toegevoegd.

1. Aanbeveling 1: stel een leidraad vast

Stel een leidraad vast met bijbehorende toelichting, waarin ook expliciet wordt ingegaan op de omgang met lobbyisten.

De werkgroep-Van Oosten heeft een leidraad ontworpen, naar het voorbeeld van andere parlementen, vergezeld van een toelichting waarin uitleg over de geldende regels is opgenomen. Deze leidraad volgens de werkgroep leiden tot verbeterde kennis van de regels bij de leden zelf, maar ook voor meer duidelijkheid zorgen bij externen als lobbyisten en burgers die in contact treden met een Kamerlid. Ervaringen, lessen en nieuwe inzichten kunnen periodiek worden meegenomen in een geactualiseerde toelichting. Zo kan een levend document ontstaan.

Het Presidium heeft de leidraad inclusief toelichting overgenomen. In de brief aan de Kamer (Kst. 35166 nr. 5) en in het schriftelijk overleg (Kst. 35166, nr. 8) verzoekt het Presidium de Kamer om de tekst vast te stellen. De behandeling van het rapport van de werkgroep bij de Raming voor 2020 heeft niet geleid tot nadere vragen of opmerkingen van de Kamer over de inhoud van de leidraad en de toelichting.

Te ondernemen acties:

De leidraad inclusief toelichting wordt als een apart document op de website van de Tweede Kamer geplaatst. Zittende en nieuwe Kamerleden worden op het document geattendeerd.

2. Aanbeveling 2: naar een onafhankelijke adviseur

Verander en versterk het model van de huidige vertrouwenspersoon in de richting van een onafhankelijk adviseur die Kamerleden ondersteunt bij de uitleg van de leidraad en de Kamerleden schriftelijk adviseert.

De werkgroep-Van Oosten heeft aanbevolen het model van de huidige vertrouwenspersoon te veranderen en te versterken in de richting van een onafhankelijk adviseur die Kamerleden ondersteunt bij de uitleg van de leidraad en de Kamerleden schriftelijk adviseert. De onafhankelijk adviseur zou een meer actieve rol moeten krijgen dan de huidige vertrouwenspersoon en verder moeten worden geformaliseerd. De werkgroep ziet meerwaarde in de mogelijkheid voor leden om bij een dergelijk adviseur advies te vragen over de naleving van de integriteitsregels. Een advies zou in eerste instantie vertrouwelijk en worden schriftelijk gedaan. Het lid aan wie het advies gericht is, kan echter (als enige) besluiten om het advies openbaar te maken. Hiervan zou een zekere beschermende werking kunnen uitgaan, wanneer bijvoorbeeld in de media wordt bericht over het handelen van een lid. Het lid kan er dan op wijzen dat het handelen tevoren is voorgelegd aan de onafhankelijk adviseur. Deze onafhankelijk adviseur moet daarom met gezag adviezen kunnen opstellen.

Bij de bespreking van het rapport in het Presidium (27 maart 2019) is voorgesteld om, in lijn met het voorstel van de werkgroep-Van Oosten, de functie van vertrouwenspersoon te versterken door een extern persoon met gezag en vertrouwen aan te wijzen die een soort 'parlementaire ombudsfunctie' krijgt. Deze persoon kan als vraagbaak voor Kamerleden fungeren en toezien op de naleving van de integriteitsregels.

Te ondernemen actie:

- *Om de onafhankelijke positie van de adviseur te borgen en taken en verantwoordelijkheden te verhelderen, kan een protocol voor de onafhankelijk adviseur worden vastgesteld. Hierin kan worden uitgewerkt:*
 - o Benoeming, taak en ambtstermijn onafhankelijk adviseur*
 - o Waarop onderzoek en advies van de adviseur is gebaseerd: de door het adviesvragende lid aangeleverde informatie en andere feiten en omstandigheden die de adviseur van belang acht*
 - o Waarover advies kan worden gevraagd: formele integriteitsregels van de Kamer en de daarop gebaseerde gedragsregels in de leidraad.*
 - o Waarover advies wordt uitgebracht: concrete (voorgenomen) gedragingen of handelingen van een lid, eventueel ook algemene interpretatievragen of verzoeken om voorlichting*
 - o Hoe advies kan worden aangevraagd en welke informatie daarbij in elk geval moet worden aangeleverd*
 - o Op welke wijze advies wordt uitgebracht: schriftelijk*
 - o Op welke termijn advies wordt uitgebracht*
 - o Vertrouwelijkheid van de adviesaanvraag en het uitgebrachte advies*
 - o Mogelijkheid tot openbaarmaking door (alleen) het lid die advies heeft gevraagd*
 - o Niet-herleidbare verwijzing naar uitgebrachte adviezen in het jaarverslag*
 - o Openbaarmaking van het jaarverslag*

Openstaande vragen:

- *Indien de onafhankelijk adviseur tevens als parlementair ombudsman zou optreden, kan deze dan ook klachten behandelen over (vermeende) integriteitsschendingen door Kamerleden?*
 - o Voordeel: er ontstaat een onafhankelijke, externe instantie voor onderzoek naar integriteitsschendingen in de Kamer.¹ Dit kan het publieke vertrouwen in de parlementaire integriteitsbewaking bevorderen. Ook is denkbaar dat deze functionaris, zoals in het Verenigd Koninkrijk, het vooronderzoek zou verrichten en een advies zou formuleren, dat vervolgens wordt voorgelegd aan een parlementaire commissie voor het finale oordeel.*
 - o Nadeel: advies- en vertrouwensfunctie en toezichthoudende functie kunnen door elkaar gaan lopen; beide taken zouden duidelijk gescheiden moeten worden. Verder kan deze*

¹ Zie ook Bovend'Eert, NJB 2016, p. 3104-3113.

combinatie van taken de drempel voor Kamerleden om contact te zoeken met de adviseur kunnen verhogen.

3. Aanbeveling 3: een geanonimiseerd jaarverslag

Laat de onafhankelijke adviseur jaarlijks een geanonimiseerd jaarverslag uitbrengen, waarmee een bijdrage kan worden geleverd aan een eenduidige en openbare uitleg van de leidraad en aan voorstellen tot verbetering van de leidraad en de toelichting.

De werkgroep ziet verder een rol voor de onafhankelijk adviseur bij een eenduidige en openbare uitleg van de leidraad. De adviseur dient jaarlijks verslag uit te brengen aan de Kamer, waarin wordt ingegaan op de advisering die het afgelopen jaar heeft plaatsgevonden. Dit verslag dient niet tot personen te herleiden te zijn. Op deze manier kan het jaarverslag bijdragen aan een eenduidige uitleg van de leidraad. Ook kunnen in het jaarverslag voorstellen worden gedaan voor verbetering van de (uitleg van) de integriteitsregels in de leidraad en de toelichting.

Openstaande vragen:

- *Dient er altijd een jaarverslag te worden opgesteld, ook indien in een jaar geen adviesaanvragen zijn ontvangen? Voordeel daarvan is dat een vast jaarverslag de bekendheid van de onafhankelijk adviseur vergroot, structurele aandacht voor het adviesstelsel geborgd is, en ook ambtshalve voorstellen voor verbetering of verduidelijking van de leidraad kunnen worden gedaan.*

Te ondernemen actie:

- *In het op te stellen protocol voor de onafhankelijk adviseur vastleggen dat het geanonimiseerde jaarverslag:

 - o *Optie 1: door de onafhankelijk adviseur wordt toegezonden aan het Presidium. Na behandeling in het Presidium wordt het, eventueel vergezeld van een appreciatie van het Presidium, openbaargemaakt.*
 - o *Optie 2: door de onafhankelijk adviseur toegezonden wordt aan het Presidium en gelijktijdig openbaargemaakt wordt.**
- *De onafhankelijk adviseur verzoeken om in het geanonimiseerde jaarverslag waar nodig voorstellen te doen voor verbetering of actualisering van de (toelichting bij de) leidraad op basis van ervaringen, lessen en nieuwe inzichten.*

4. Aanbeveling 4: beschouw mogelijkheden voor verbetering toezicht en handhaving

Beschouw de mogelijkheden om in het bestaande stelsel aanvullingen te doen ten aanzien van toezicht en eventueel ook ten aanzien van handhaving, die rusten op voldoende draagvlak in de Tweede Kamer. Overweeg daarbij welke rol de Kamervoorzitter en het Presidium hierbij zouden kunnen spelen.

4.1. Achtergrond

Op 18 juni 2019 nam de Kamer naar aanleiding van het debat over de Raming met algemene stemmen de motie-Van der Molen c.s. aan over het uitwerken van deze aanbeveling (Kamerstuk 35166 nr. 20). De motie spreekt uit dat toezicht en handhaving de effectieve werking van een stelsel van integriteitsregels, specifiek die rond vergoedingen, bevorderen en roept het Presidium op om de Kamer vóór 1 december 2019 een voorstel voor te leggen als uitvoering van aanbeveling 4 en daarin maatregelen voor toezicht en handhaving uit te werken.

Eerder had ook de Staatscommissie parlementair stelsel in haar rapport *Lage drempels, hoge dijken* aandacht besteed aan specifiek de registratieregels van de Tweede Kamer, mede naar aanleiding van de GRECO-rapporten. De staatscommissie roept de Kamer op een adequate voorziening te treffen voor het toezicht op de naleving van de registratieplicht van de individuele Kamerleden.

In het bestaande stelsel van formele integriteitsregels ontbreekt op dit moment een toezichts- en handhavingsregime voor de registratieverplichtingen. Waar wel toezichts- en handhavingsregels

bestaan, zijn de mogelijkheden beperkt en weinig flexibel. GRECO heeft in haar nalevingsverslag van maart 2018 gepleit voor de invoering van minder verregaande sancties voor de handhaving van declaratievereisten (registratieplichten) en andere gedragsregels voor parlementsleden, zoals een berisping of schorsing van deelname aan bepaalde zittingen of vergaderingen.² Ook de werkgroep-Van Oosten deed de suggestie van een vertrouwelijke of openbare berisping.³

4.2. Staatsrechtelijk kader

Bij het versterken van het stelsel van toezicht en sancties in geval van integriteitsschendingen, moet met een aantal randvoorwaarden rekening worden gehouden. Kamerleden beschikken conform artikel 67, lid 3 Grondwet over een vrij mandaat. Dit betekent dat het Kamerlid onafhankelijk moet kunnen opereren, bijvoorbeeld ten opzichte van partij, fractie of derden. Kern van die onafhankelijkheid is het recht om vrij te stemmen in de Kamer ('stemmen zonder last'). Verder kunnen Kamerleden niet worden vervolgd voor wat zij in vergaderingen van de Kamer zeggen (artikel 71 Grondwet). Tegenover deze grondwettelijke vrijheden staan echter ook verantwoordelijkheden, die onder meer tot uitdrukking komen in de eed of belofte die Kamerleden bij aanvaarding van hun ambt afleggen (artikel 60 Grondwet). Tegen die achtergrond vervult de Kamer een rol in het bevorderen en handhaven van de integriteit van haar leden en daarmee van de Kamer als instituut.

Het vrije mandaat staat dus niet in de weg aan het houden van toezicht en het opleggen van sancties of maatregelen. Een versterkt toezichts- en sanctieregime zal wel in verhouding moeten staan tot de grondwettelijke onafhankelijkheid van Kamerleden. Een sanctieregeling die beperkingen oplegt aan de mogelijkheid om te stemmen, zou niet snel verenigbaar zijn met de Grondwet.⁴ Het opleggen van beperkingen aan het deelnemen aan vergaderingen of andere parlementaire werkzaamheden is wel denkbaar (en bestaan ook nu al). Ook een berisping of zelfs een financiële sanctie is denkbaar.⁵ Wel zal steeds moeten worden bezien of een beperking van deelname in verhouding staat tot de overtreding. Dit betekent dat ook moet worden nagegaan of voor bepaalde integriteitsschendingen ook minder vergaande vormen van sancties geschikt en effectief zouden zijn.

4.3. Versterking toezicht: instelling commissie van onderzoek (ad hoc of permanent)

Om de handhaving van integriteit door de Kamer als instituut te bevorderen, kan worden gedacht aan de mogelijkheid van een speciale commissie van onderzoek. Een dergelijke commissie kan grondig onderzoek verrichten naar signalen van integriteitsschendingen en kan daarbij ook de zienswijze van het betrokken Kamerlid betrekken. Op die manier kan de zorgvuldigheid van het onderzoek worden gewaarborgd en kan gepast en doeltreffend worden opgetreden tegen geconstateerde schendingen. De mogelijkheid van onderzoek door een commissie van de Kamer kan ook preventieve werking hebben. Tegelijkertijd kan uit een onderzoek door de Kamer ook een zekere bescherming tegen onterechte aantijgingen voortvloeien.

Er zijn in hoofdzaak twee modellen denkbaar:

Model A: Ad hoc commissies van onderzoek

Denkbaar is dat het Presidium de mogelijkheid krijgt tot het instellen van een commissie, die een vermeende schending gaat onderzoeken. Het voordeel is dat per geval kan worden bekeken of de aantijgingen ernstig genoeg zijn voor een nader onderzoek. Ook kan per geval worden bezien hoe de commissie het beste kan worden samengesteld om tot een gezaghebbend oordeel te komen.

De volgende werkwijze kan worden overwogen:

1. Een ieder kan vermeende integriteitsschendingen door leden van de Kamer melden bij het Presidium. Het Presidium kan ook op eigen initiatief een commissie instellen.

² GRECO, Tweede Nalevingsverslag Nederland, Vierde Evaluatieronde, maart 2018, p. 4-5.

³ Rapport Werkgroep Integriteit Tweede Kamer, november 2018, p. 30.

⁴ Het schorsen van het stemrecht zou alleen denkbaar zijn in zeer extreme gevallen, waarin een Kamerlid het stemrecht als zodanig ernstig zou misbruiken door bijvoorbeeld andere Kamerleden voor bepaalde stemmingen om te kopen, te bedreigen met geweld etc. Er zijn in dat geval echter ook strafrechtelijke sancties mogelijk.

⁵ Zie ook Bovend'Eert & Kummeling, *Het Nederlandse parlement*, 2017, p. 181.

2. Een commissie kan worden ingesteld bij gerede vermoedens van schendingen van formele integriteitsregels en/of richtinggevende gedragsregels van de Kamer, waarbij nader onderzoek naar de feiten en omstandigheden wenselijk is.
3. Bij meldingen die kennelijk ongegrond, eenvoudig of onvoldoende gewichtig zijn, kan het Presidium besluiten de zaak zelf af te doen. Indien al een ander onderzoek naar dezelfde zaak plaatsvindt of op handen is, bijvoorbeeld strafrechtelijk onderzoek, kan het Presidium besluiten geen eigen onderzoek in te stellen of een besluit hierover aan te houden.
4. Het Presidium benoemt de leden van de commissie en bevordert een evenwichtige en gezaghebbende samenstelling. De commissie wordt ondersteund vanuit de ambtelijke organisatie van de Kamer.
5. De commissie verricht het onderzoek en betreft daarbij in elk geval de zienswijze van het betreffende Kamerlid. Kamerleden zijn verplicht om medewerking te verlenen aan het onderzoek. Het Presidium bepaalt de termijn waarbinnen het onderzoek dient te worden afgerond (met mogelijkheid van verlenging).
6. De commissie biedt het betrokken Kamerlid gedurende een bepaalde termijn de mogelijkheid tot het geven van commentaar op het conceptverslag en stelt dit vervolgens vast. Het verslag wordt aangeboden aan het Presidium.
7. Het verslag wordt in beginsel openbaar gemaakt (zoals ook in andere parlementen gebruikelijk is). Hiermee wordt de integriteit van de Kamer als instituut versterkt en kunnen ongegronde aantijgingen langs die weg publiekelijk worden gerectificeerd. Het Presidium kan besluiten een advies geheel of gedeeltelijk niet openbaar te maken in verband met de bescherming van de privacy of andere zwaarwegende redenen.
8. Het verslag kan op verschillende manieren worden behandeld:
 - a. Indien de commissie geen schending constateert, wordt het onderzoek gesloten en de zaak afgedaan.
 - b. Indien wel een schending wordt geconstateerd en een sanctie wordt aanbevolen, kan het Presidium:
 - i. zelf besluiten over het advies een sanctie op te leggen (bij lichte sancties zoals een aanwijzing of een berisping); OF
 - ii. het verslag met de geadviseerde sanctie doorgeleiden naar de Kamer (bij zwaardere sancties zoals uitsluiting van vergaderingen, zoals ook nu reeds het geval is). De Kamer neemt een besluit over het voorstel. Daarover wordt niet beraadslaagd (conform het huidige art. 145 RvO).
 - c. Een commissie kan tevens constateren dat een schending heeft plaatsgevonden, maar dat een sanctie niet opportuun is. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn indien de schending niet ernstig van aard is of wanneer wordt geconcludeerd dat de enkele openbaarmaking van de geconstateerde feiten en omstandigheden reeds afdoende is. Tevens is denkbaar dat de commissie alleen (niet dwingende) aanbevelingen doet.

Model B: een permanente commissie

In plaats van ad hoc commissies kan worden overwogen een vaste commissie in te stellen. Een dergelijke 'ethische commissie' of 'commissie voor parlementaire standaarden' bestaat ook in andere parlementen, bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk. Een vaste commissie heeft als voordeel dat de leden en de staf expertise kunnen ontwikkelen en een snelle en consistente in de beoordeling van integriteitskwesaties kan worden bevorderd. Door ook plaatsvervangende leden in de commissie te benoemen kan per geval worden gezien welke leden het onderzoek verrichten, zodat dit voldoende onafhankelijk is. Een vaste commissie vergt wel structurele inzet van de betrokken commissieleden en van de staf, al moet worden afgewacht hoeveel zaken de commissie feitelijk te behandelen zal hebben.

Te ondernemen acties:

- *Een regeling in het Reglement van Orde opnemen voor een commissie van onderzoek (ad hoc of permanent) die vermeende schendingen van integriteitsregels kan onderzoeken en sancties of maatregelen kan voorstellen.*

4.4. Verbetering sanctiestelsel: aanvulling en verfijning beschikbare maatregelen

Voor een deel van de integriteitsregels bestaan al specifieke sanctiemogelijkheden, zoals het voor een bepaalde periode uitsluiten van deelname aan vergaderingen (bij ordeverstoringen) of inzage

in vertrouwelijke stukken (bij schending geheimhouding). Deze sanctiemogelijkheden worden in de praktijk echter zelden toegepast en bieden weinig flexibiliteit. Voor schending van de registratieverplichtingen bestaan nog geen sanctiemogelijkheden.

4.4.1. Uitwerking toezicht en handhaving registratieplichten

Het doen van opgave van nevenfuncties, belangen, buitenlandse reizen en giften in de openbare registers van de Kamers is op dit moment geheel de verantwoordelijkheid van het individuele Kamerlid. Hieraan kan een toezicht- en sanctieregime worden gekoppeld, waarmee alle formele integriteitsregels in de Kamer voorzien zijn van handhavingsmogelijkheden.

- **Toezicht:** er kan worden aangesloten bij de toezichtsregime dat nu reeds bij vermeende schending van geheimhouding of vertrouwelijkheid wordt gebruikt. Daar vervult het Presidium de rol van toezichthouder. Een (ad hoc of permanente) commissie van onderzoek kan daarbij ook een rol spelen.
- **Sancties:** hier ligt aansluiting bij bestaande sancties in het RvO niet direct voor de hand. Het uitsluiten van deelname aan vergaderingen of inzage in vertrouwelijke stukken houdt bijvoorbeeld weinig verband met de schending, namelijk het niet (correct of tijdig) registreren van nevenfuncties, reizen, giften etc. Meer toepasselijke sanctie(s) bij het niet voldoen aan registratieplichten zijn bijvoorbeeld uitsluiting van deelname aan buitenlandse reizen van Kamercommissies, uitsluiting van lidmaatschap van een bepaalde commissie, of een financiële sanctie. Ook lichtere maatregelen (zie hieronder) komen in aanmerking.

4.4.2. Verbreding en verfijning maatregelen bij integriteitsschendingen

Om ervoor te zorgen dat de integriteitsnormen in de Kamer op effectieve wijze kunnen worden gesanctioneerd en tevens mogelijkheden ontstaan voor lichtere opties die op de ernst van de gedraging kunnen worden afgestemd, zoals o.a. door GRECO aanbevolen, kunnen aanvullende maatregelen worden genomen gecreëerd die in voorkomende gevallen kunnen worden opgelegd. Deze generieke maatregelen zouden naast de reeds bestaande, specifieke sancties voor bepaalde integriteitsschendingen kunnen bestaan; ze kunnen in aanvulling daarop of in plaats daarvan worden toegepast.

Gedacht kan worden aan de volgende typen maatregelen:

- **Aanbeveling** om iets te doen of laten, bijvoorbeeld het bijwerken van het register van giften, het beëindigen van een nevenfunctie of terugbetaling vergoedingen
- **Aanwijzing** om iets te doen of laten, in meer dringende vorm dan een aanbeveling
- **Berisping** ofwel waarschuwing, in openbare of in vertrouwelijke vorm
- **Schorsing** van deelname aan vergaderingen, andere parlementaire activiteiten, en/of toegang tot bepaalde ruimtes, etc.
- **Financiële sanctie** (geldboete)

Deze maatregelen komen ook in andere gevestigde parlementen voor.⁶ Vanuit oogpunt van zorgvuldigheid ligt het voor de hand dat het opleggen van maatregelen (wellicht met uitzondering van de 'aanbeveling') alleen plaatsvindt na zorgvuldig onderzoek en het horen van het betrokken Kamerlid. De voorgestelde invoering van de commissie van onderzoek kan daarvoor de noodzakelijke randvoorwaarden bieden.

Openstaande vragen:

- *Wie deze maatregelen kan opleggen: Kamer, Presidium c.q. commissie van onderzoek. Daarbij is differentiatie naar zwaarte van de maatregel denkbaar.*
- *Of de maatregelen bij alle integriteitsregels kunnen worden opgelegd, of dat uitzonderingen moeten worden gemaakt.*

⁶ Zo kent het Britse Lagerhuis de mogelijkheid van een reprimande (berisping, eventueel in combinatie met een openbaar excuus), schorsing zonder behoud van schadeloosstelling, terugbetaling van teveel ontvangen vergoedingen. Ook ontzetting uit het ambt is in het VK mogelijk; dit zou in het Nederlandse constitutionele stelsel niet goed denkbaar zijn. In Duitsland bestaat de mogelijkheid van een reprimande, een openbare verklaring over een overtreding en een boete. In de Verenigde Staten kan een vertrouwelijke berisping worden uitgesproken, een openbare officiële afkeuring van het gedrag van een lid, een boete, of ontzetting uit het ambt. Het Europees Parlement kent de openbare of vertrouwelijke berisping, een boete of het beperken van rechten en privileges.

- *Of, naast de formele integriteitsregels, ook de meer algemene gedragsregels uit de Leidraad integriteit ten grondslag (kunnen of moeten) liggen aan het opleggen van deze maatregelen. Mogelijk bieden deze in hun huidige vorm niet altijd voldoende houvast. Nadere uitwerking, bijvoorbeeld door de onafhankelijk adviseur, kan hierbij behulpzaam zijn.*
- *Of beroep mogelijk is tegen een maatregel en zo ja, in welke gevallen en bij wie.*

Te ondernemen actie:

- *Bepalen welke aanvullende sancties en maatregelen wenselijk zijn t.b.v. wijziging van het Reglement van Orde.*

Bijlage: Bestaand stelsel van integriteitsregels en gedragsregels

Formele integriteitsregels

Onderwerp	Regeling	Toezichthouder	Handhaving/sancties
Grondwettelijke ambtseed schenden	Grondwet, Wet beëdiging ministers en leden Staten-Generaal	Regering of Kamer via Wet ministeriële verantwoordelijkheid	Strafrecht
Onverenigbare functies vervullen	Grondwet, Wet incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement	Commissie voor de Geloofsbrieven (bij aanvang), Voorzitter (tussentijds)	Melding aan centraal stembureau, vervallen lidmaatschap
Ongeoorloofd gedrag tijdens vergadering	Art. 58-60 RvO (plenair), art. 35 (commissies)	Voorzitter, commissievoorzitters	Ontnemen van het woord, uitsluiten beraadslaging, uitsluiten bijwonen rest van de vergadering
Schending geheimhouding besloten (commissie)vergadering	Art. 143-145 RvO	Kamer op voorstel van Presidium	Uitsluiting van commissievergaderingen voor maximaal 1 maand
Schending vertrouwelijkheid van stukken	Art. 146-147 RvO	Kamer op voorstel van Presidium	Uitsluiting van kennisname vertrouwelijke stukken voor maximaal de duur van een zitting
Registreren van nevenactiviteiten en neveninkomsten	Wet op de schadeloosstelling, art. 150a RvO	-	-
Registreren van buitenlandse reizen op uitnodiging van derden	Art. 150a RvO	-	-
Registreren van geschenken boven 50 euro	Art. 150a RvO	-	-

Leidraad integriteit

In de *Leidraad voor leden van Tweede Kamer*, zoals opgesteld door de werkgroep-Van Oosten, is op basis van bovenstaande formele integriteitsregels een aantal richtinggevende gedragsregels geformuleerd, voorzien van toelichting. De leidraad luidt als volgt:

Doel van de leidraad

Het doel van de leidraad is om de kenbaarheid van de integriteitsregels en de bekendheid met de inhoud daarvan te vergroten en om de toepassing van de integriteitsregels verder te internaliseren.

Reikwijdte

Deze leidraad ziet op al het handelen in het ambt van Kamerlid, waaronder tevens wordt begrepen het handelen als privépersoon dat het ambt raakt.

Gedragsregels

Het Kamerlid is zich ervan bewust dat hij een publiek ambt uitoefent dat rechten en plichten met zich meebrengt. Dit leidt tot de volgende gedragsregels.

1. Het Kamerlid oefent zijn ambt uit in onafhankelijkheid en in het algemeen belang.
2. Het Kamerlid accepteert geen gift of gunst die bedoeld is om zijn handelen in het ambt te beïnvloeden.
3. Het Kamerlid voldoet aan de registratieverplichtingen die het ambt hem oplegt.
4. Het Kamerlid gebruikt in het ambt verkregen informatie niet voor persoonlijke belangen en waarborgt, indien van toepassing, het vertrouwelijke karakter ervan.
5. Het Kamerlid handelt conform de regels van de Kamer.

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: 20191121 Integriteit**

To [REDACTED] tweedekamer.nl>

Date November 22, 2019 at 9:23:54 AM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111227598963~201911220823540000~Z~B0169E113C54097B9AC324154CF926B1)

[01&SavesetId=202111227598963~201911220823540000~Z~B0169E113C54097B9AC324154CF926B1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111227598963~201911220823540000~Z~B0169E113C54097B9AC324154CF926B1) View the

original item

Aah! Slim!! 5.2.1

Groetjes,
[REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: vrijdag 22 november 2019 09:23

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: 20191121 Integriteit

Oh, nog één ander ideetje trouwens: is het wellicht nuttig om bij die extra eerste zin in de toelichting bij gedragsregel 5 een voetnoot te plaatsen met een verwijzing naar het document "Regelingen integriteit"? Dan krijg je een duidelijke link met het achterliggende document waarop de gedragscode is gebaseerd en kun je dus al die wetten/regelingen die hier worden genoemd terugvinden. Al hebben we bij deze gelegenheid natuurlijk wel wat in bepaalde teksten die uit dat document waren overgenomen in de toelichting zitten sleutelen. Maar dat had de werkgroep eigenlijk ook al gedaan door expliciet iets over lobbyisten op te nemen.

Of willen

From "secretariaat.voorzitter" [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Subject **12.45 - 13.45 Gedachtenwisseling motie toezicht en handhaving integriteit incl. lunch**
To " [REDACTED]@tweedekamer.nl>, [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date November 8, 2019 at 2:27:43 PM CET

Normal;Default Paragraph Font;Normal Table;Hyperlink;FollowedHyperlink;E-mailStijl171;List Paragraph;E-mailStijl19;E-mailStijl201;E-mailStijl21;E-mailStijl221;E-mailStijl23;-;o;; ; ;o;; ; ;o;; ;;;Unknown;http://schemas.microsoft.com/office/word/2003/wordml2450...())()()

Geachte Leden, Op verzoek van de Voorzitter wordt dit overleg verzet naar dinsdag 12 november van 12.45 uur tot uiterlijk 13.45 uur, waarbij u een lunch wordt aangeboden. Mocht u specifieke dieet/lunchwensen hebben, dan verzoeken wij u dit uiterlijk maandag 12.00 uur aan ons door te geven. Met vriendelijke groet, Secretariaat Voorzitter.

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject: **20191031 Integriteitspakket**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date: October 31, 2019 at 2:48:03 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202110315691055~201910311348040000~Z~910CA1CCC4734E6CD469482ACC24E471>

View the original item

01&SavesetId=202110315691055~201910311348040000~Z~910CA1CCC4734E6CD469482ACC24E471View the original item

Ha [REDACTED],

Zie hierbij. Ik denk dat je het makkelijkst onderaan p. 2 een stukje kunt toevoegen. Zie verder het te formuleren besluit op p. 4, waar al wordt gesproken over een brief aan de leden.

Als ik jouw input heb, stuur ik het even door naar Jacqueline.

Groeten,

[REDACTED]

Attachments:

20191031 Integriteitspakket.docx (71 KB)

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202110315691055~201910311348040000~Z~910CA1CCC4734E6CD469482ACC24E471&AttachmentId=120191031>

Integriteitspakket.docx

Integriteitspakket.docx

From: [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject: 20200115 oplegnotitie integriteit Kamerleden - motie van der Molen cs - opties
To: Arib K. <K.Arib@tweedekamer.nl>, [REDACTED]@tweedekamer.nl
Date: January 15, 2020 at 5:27:14 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202201162343710~202001151627150000~Z~91047FC45ABE7E51EB3428AA21F6CFA1>

View the original item

View the original item

Beste Khadija,

Bijgaand zoals beloofd een concept-oplegnotitie over integriteit, met het oude voorstel in bijlage.

In de oplegger wordt de voorgeschiedenis geschetst en twee opties voorgelegd:

- A. Hoger beroep/nadere zienswijze toevoegen
- B. Sanctiestelsel schrappen of uitstellen, eerst ervaring opdoen

De mogelijkheid van uitstel heb ik bij B als modaliteit toegevoegd: de sancties blijven dan in het voorstel staan, maar de inwerkingtreding daarvan wordt uitgesteld tot na een evaluatie (na bijv. vier jaar). Dan kan de Kamer eerst ervaring opdoen met het nieuwe toezichtsmodel.

Attachments:

20200115 oplegnotitie integriteit Kamerleden - motie van der Molen cs - opties.docx (71 KB)

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202201162343710~202001151627150000~Z~91047FC45ABE7E51EB3428AA21F6CFA1&AttachmentId=120200115>

View the original item

View the original item

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject: **20200122 voorstel toezicht en handhaving integriteit**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date: January 22, 2020 at 4:27:23 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202201232948283~202001221527230000~Z~90F573324B5F74AD0C8EC4B2B5989C81)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202201232948283~202001221527230000~Z~90F573324B5F74AD0C8EC4B2B5989C81)

[01&SaveSetId=202201232948283~202001221527230000~Z~90F573324B5F74AD0C8EC4B2B5989C81](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202201232948283~202001221527230000~Z~90F573324B5F74AD0C8EC4B2B5989C81) View the original item

Hoi [REDACTED],

Zie bijgaand. Zou jij naar de aanbiedingsbrief kunnen kijken (excuus voor alle 'track changes' ☺)? Dank je wel alvast!

Ter info: de opmerkingen/aanpassingen in de regeling zelf zijn voor [REDACTED], die er ook nog even naar kijkt.

Zou mooi zijn om het stuk morgen aan de Vz te kunnen sturen.

Groeten,

[REDACTED]

Attachments:

20200122 voorstel toezicht en handhaving integriteit.docx (42 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202201232948283~202001221527230000~Z~90F573324B5F74AD0C8EC4B2B5989C81&AttachmentId=120200122)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202201232948283~202001221527230000~Z~90F573324B5F74AD0C8EC4B2B5989C81&AttachmentId=120200122)

[01&SaveSetId=202201232948283~202001221527230000~Z~90F573324B5F74AD0C8EC4B2B5989C81&AttachmentId=120200122](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202201232948283~202001221527230000~Z~90F573324B5F74AD0C8EC4B2B5989C81&AttachmentId=120200122)
voorstel toezicht en handhaving integriteit.docx

From [REDACTED]. </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **20200205 voorstel toezicht en handhaving integriteit**
To Arib K. <K.Arib@tweedekamer.nl>, secretariaat.voorzitter [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date February 5, 2020 at 5:01:22 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202064157821~202002051601220000~Z~90F14C6E6E196F2D07E08AEBDFCD9BF1)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202064157821~202002051601220000~Z~90F14C6E6E196F2D07E08AEBDFCD9BF1)

[01&SavesetId=202202064157821~202002051601220000~Z~90F14C6E6E196F2D07E08AEBDFCD9BF1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202064157821~202002051601220000~Z~90F14C6E6E196F2D07E08AEBDFCD9BF1)View the original item

Beste Khadija,

Hierbij de bijgewerkte concept-Presidiumbrief met voorstel over toezicht en handhaving integriteit, zoals eerder besproken.

Op p. 2 is nu een puntsgewijze samenvatting van het voorstel opgenomen. Verder zijn n.a.v. het Presidium vanochtend de formuleringen over de relatie adviseur-college nog iets meer verduidelijkt (zie p. 1, 2 en 8). De wijzigingen zijn geel gearceerd.

Hartelijke groet,

Attachments:

20200205 voorstel toezicht en handhaving integriteit.docx (42 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202064157821~202002051601220000~Z~90F14C6E6E196F2D07E08AEBDFCD9BF1&AttachmentId=120200205)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202064157821~202002051601220000~Z~90F14C6E6E196F2D07E08AEBDFCD9BF1&AttachmentId=120200205)

[01&SavesetId=202202064157821~202002051601220000~Z~90F14C6E6E196F2D07E08AEBDFCD9BF1&AttachmentId=120200205](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202064157821~202002051601220000~Z~90F14C6E6E196F2D07E08AEBDFCD9BF1&AttachmentId=120200205)

voorstel toezicht en handhaving integriteit.docx

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject **FW: 09.15 - 10.00 uur: Nadere gedachtewisseling motie inzake toezicht en handhaving integriteit**
To [REDACTED]@tweedekamer.nl
Date November 14, 2019 at 3:28:47 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202111146900929~201911141428480000~Z~911F075E8944C4D493A58055D9DECC01> View the original item

Ha [REDACTED], heb net even met [REDACTED] besproken dat de notitie die ik net stuurde in de weekendmap kan (met mijn mailtje erbij). En dat jij hem ook het Presidiumdossier opneemt. En verder dat we volgende week kijken naar de voorbereiding van de bijeenkomst met de leden op woensdag.

Groeten, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 14 november 2019 14:54
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: 09.15 - 10.00 uur: Nadere gedachtewisseling motie inzake toezicht en handhaving integriteit

Dag [REDACTED]

Weet jij of hiervoor ook iets komt? Kan ik eind van de dag iets meegeven aan de voorzitter?

Gr,
[REDACTED]

-----Oorspronkelijke afspraak-----

Van: [REDACTED] Namens secretariaat.voorzitter
Verzonden: woensdag 13 november 2019 14:26
Aan: secretariaat.voorzitter; Molen van der H.; [REDACTED] tok N.; Zienas E.; Nispen van M.; Ploumen, L.; Sneller, J.; Bisschop, R.; Kooten van, F.M. (Femke Merel); [REDACTED]
Onderwerp: 09.15 - 10.00 uur: Nadere gedacht

From Arib K. </O=STATENGENERAAL/OU=FIRST ADMINISTRATIVE GROUP/CN=RECIPIENTS/CN=ARIK1010>
Subject **Re: notitie beroepsmogelijkheid regeling toezicht integriteit**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date December 3, 2019 at 9:37:19 PM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202112048630275~201912032037200000~Z~A0111689ED4A8514C27A9BCBF7E50CB1>View the original item

Beste [REDACTED],

Dank je wel! Laat je ook anderen meelesen? Dan hebben we alle voor en tegen argumenten op een rij.

Hartelijke groet,

Khadija

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 3 dec. 2019 om 17:55 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

Beste Khadija,

Hierbij stuur ik een gevraagde concept-notitie naar aanleiding van de vragen in het Presidium van 27 november jl. over een mogelijke beroepsmogelijkheid in de voorgestelde Regeling advies en toezicht integriteit.

In de notitie zijn zoals verzocht twee opties uitgewerkt. Verder zijn de waarborgen die al in het voorstel zitten nog eens op een rij gezet.

[REDACTED] heeft meegedacht over de uitwerking. Indien gewenst kan ik uiteraard ook anderen vragen om mee te lezen.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

<20191203 notitie beroepsmogelijkheid.docx>

From: [REDACTED]. </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject: **behandeling brief over integriteit**
To: [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date: February 14, 2020 at 9:16:20 AM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856428~202002140816200000~Z~B00DEC462DEB7BA4CB0FF05203C00D91>View the original item

Ha [REDACTED]

Ter info, besluit in de procedurevergadering BiZa gisteren:

30.

Brief van het Presidium over toezicht en handhaving op het gebied van integriteit

2020Z02578 - Brief Kamer d.d. 10-02-2020

Voorzitter van de Tweede Kamer, K. Arib (PvdA) - Brief van het Presidium over toezicht en handhaving op het gebied van integriteit

Besluit: Inbreng voor het stellen van feitelijke vragen vaststellen op donderdag 5 maart te 14.00 uur.

Groeten,
[REDACTED]

Attachments:

image001.gif (1 KB)

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856428~202002140816200000~Z~B00DEC462DEB7BA4CB0FF05203C00D91&AttachmentId=1image001.gif>

image002.gif (0 KB)

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856428~202002140816200000~Z~B00DEC462DEB7BA4CB0FF05203C00D91&AttachmentId=2image002.gif>

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject **Re: Notitie integriteit**
To [REDACTED]@tweedekamer.nl
Date November 20, 2019 at 8:49:28 AM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111207418961~201911200749290000~Z~9107F7525C98AF023E4346B0DD531FB1> View the original item

Kom ik zo meteen even langs. Ben er rond 9.10u

Verzonden vanaf mijn Samsung Galaxy-smartphone.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: [REDACTED]
Datum: 20-11-19 08:40 (GMT+01:00)
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Notitie integriteit

Voor half 10 voorzover ik nu kan zien.

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 20 nov. 2019 om 08:37 heeft [REDACTED] > het volgende geschreven:

4.1.1 [REDACTED] Wanneer heeft de Vz tijd?

Verzonden vanaf mijn Samsung Galaxy-smartphone.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: [REDACTED] >
Datum: 20-11-19 08:34 (GMT+01:00)
Aan: [REDACTED] >
Onderwerp: Notitie integriteit

Goedemorgen [REDACTED],

4.1.1 [REDACTED]

Zie jij kans om vandaag nog even met de Voorzitter te bespreken of / welke st

From [REDACTED]. </O=STATENGERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: Concept-antwoorden Vragenlijst cie BiZa - Presidium TK 35351 nr 2 10022020 Gedragscode (002) _** [REDACTED]

To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date March 18, 2020 at 5:59:49 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202203268308889~202003181659490000~Z~A07C6D3DFC2C32F287EAB416DD9BBCB1)

[01&SavesetId=202203268308889~202003181659490000~Z~A07C6D3DFC2C32F287EAB416DD9BBCB1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202203268308889~202003181659490000~Z~A07C6D3DFC2C32F287EAB416DD9BBCB1)

View the original item

Hai [REDACTED]

Even een korte update: ik heb overal antwoorden op geformuleerd, maar ik ga daar morgen nog een keer fris doorheen om te kijken of het allemaal echt klopt. Dus het komt morgen aan einde van de ochtend naar je toe. Ok?

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Griffie Plenair - Bureau Wetgeving

Tweede Kamer der Staten-Generaal

M +(31)6 [REDACTED] T +(31)70 318 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl

Van: [REDACTED]

Verzonden: dinsdag 17 maart 2020 12:55

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: Concept-antwoorden Vragenlijst cie BiZa - Presidium TK 35351 nr 2 10022020 Gedragscode (002) _

[REDACTED]

Blijft een beetje onzeker hoe de planning eruit ziet gelet op de situatie. Ik hou je op de hoogte als ik meer weet.

Groeten, [REDACTED]

Van: [REDACTED].

Verzonden: maandag 16 maart 2020 16:57

Aan: [REDACTED] >

Onderwerp: RE: Concept-antwoorden Vragenlijst cie BiZa - Presidium TK

From Arib K. </O=STATEN-GENERAAL/OU=FIRST ADMINISTRATIVE GROUP/CN=RECIPIENTS/CN=ARIK1010>
Subject **Re: Lijsten van feitelijke vragen iz TK 35351 nrs 1 en 2 Gedragscode**
To ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>
Date March 6, 2020 at 9:28:18 AM CET

4.1.1

Op 6 mrt. 2020 om 09:18 heeft ██████████ > het volgende geschreven:

Beste Khadija,

Ter informatie: de feitelijke vragen van de commissie Binnenlandse Zaken over de gedragscode en de regeling toezicht integriteit zijn binnen. Zie bijgaande lijsten.

Ik zal samen met ██████████ een concept-beantwoording maken t.b.v. het Presidium.

Hartelijke groet,

██████████

Van: ██████████
Verzonden

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>

Subject **FW: brief presidium over integriteit heeft kamerstuknummer**

To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date February 17, 2020 at 10:15:29 AM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202175115784~202002170915290000~Z~B0194131344769449B7821EAF626C121>View the original item

Ter info.

Van: [REDACTED].

Verzonden: maandag 17 februari 2020 10:07

Aan: [REDACTED].

Onderwerp: RE: brief presidium over integriteit heeft kamerstuknummer

Goedemorgen [REDACTED]

Dank voor de info. Wij nemen TK 35351 nr. 1 natuurlijk ook mee.
Ik zal proberen in VIA twee lijsten te laten aanmaken.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +(31)70-31 [REDACTED] | M +(31)6 [REDACTED]

E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: [REDACTED]. >

Verzonden: maandag 17 februari 2020 09:54

Aan: [REDACTED] >

CC: [REDACTED].

From [REDACTED]. </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>

Subject **brief presidium over integriteit heeft kamerstuknummer**

To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date February 17, 2020 at 9:53:33 AM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202175115783~202002170853340000~Z~B0194DD116E1917C09E30E1AE3844D51)

[01&SavesetId=202202175115783~202002170853340000~Z~B0194DD116E1917C09E30E1AE3844D51](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202175115783~202002170853340000~Z~B0194DD116E1917C09E30E1AE3844D51)View the

original item

Beste [REDACTED],

We hadden het vorige week even over de feitelijke vragenronde over de brief van het presidium inzake toezicht en handhaving integriteit. Ik kan melden dat het stuk inmiddels een Kamerstuknummer heeft (35351-2).

Wordt de brief over de gedragscode (35351-1) overigens ook meegenomen, gelet op het behandelvoorstel van het Presidium?

Groet,

[REDACTED]

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **FW: Brieven integriteit**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date November 28, 2019 at 10:53:10 AM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110064~201911280953110000~Z~90FFE7238A72B3012F2774FDEAFB44E1>View the original item

Ik heb dit geantwoord.

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 28 november 2019 10:52
Aan: Tellegen, O.
CC: Bergkamp, V.
Onderwerp: RE: Brieven integriteit

Zeker.

Dat is het derde punt van het pakket aan integriteitsmaatregelen: de regeling advies en toezicht integriteit. Deze regeling is 'aangehouden' en er wordt onderzocht of er een beroepsmogelijkheid ingebouwd kan wordne.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA, Den Haag
T +(31)6 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: Tellegen, O.
Verzonden: donderdag 28 november 2019 10:50
Aan: [REDACTED]
CC: Bergkamp, V.
Onderwerp: RE: Brieven integriteit

We zouden toch nog eerst dat hoger beroep uitzoeken?

Van: Presidium
Verzonden: donderdag 28 november 2019 10:47
Aan: Arib K.; Lee van der T.; Tellegen, O.; Toorenburg van M.M.; Voordewind J.S.; Bosma M.; Bergkam

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: stukken integriteit ter verspreiding**

To [REDACTED] tweedekamer.nl>

Date December 3, 2019 at 2:19:56 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202112038549570~201912031319560000~Z~B024E0C4301AF00AC0EEA24E839B17A1)

[01&SavesetId=202112038549570~201912031319560000~Z~B024E0C4301AF00AC0EEA24E839B17A1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202112038549570~201912031319560000~Z~B024E0C4301AF00AC0EEA24E839B17A1)View the original item

Lijkt mij ook. Ligt natuurlijk nog in het Presidium.

Gr. [REDACTED]

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [REDACTED]

Verzonden: dinsdag 3 december 2019 14:15

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: Re: stukken integriteit ter verspreiding

Ik denk zelf dat het goed is om het toch te gaan combineren met de toezichtstukken? Anders doen we het twee keer?

Mvg, [REDACTED]

> Op 3 dec. 2019 om 13:45 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

>

From ██████████ </O=STATENGENERAAL██████████>
Subject **FW: Vervolgfragen notitie over het verplichtende karakter van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving voor Kamerleden**
To ██████████. <██████████@tweedekamer.nl>
Date August 20, 2021 at 10:56:00 AM CEST

Ha ██████████, alvast even een eerste schot voor de boeg! Wat vind jij? Even bellen anders? Heb zo om 11 uur al een belafpraak van een half uurtje, daarna tot half 1 bereikbaar!

Groeten, ██████████

Van: ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>
Verzonden: vrijdag 20 augustus 2021 10:37
Aan: ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>; ██████████. <██████████@tweedekamer.nl>
CC: ██████████. <██████████@tweedekamer.nl>
Onderwerp: Vervolgfragen notitie over het verplichtende karakter van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving voor Kamerleden

Ha ██████████, ██████████,

De Voorzitter heeft de notitie over het verplichtende karakter van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving gelezen. Zij is jullie dankbaar voor de heldere notitie. Er bestaan nog een aantal vervolgvragen (zie onderstaand). Kunnen jullie deze vragen beantwoorden in een email? Dan brengen wij deze weer verder de lijn in.

1. Er staat: "Dit kan de basis vormen voor een aanbeveling voor een sanctie of leiden tot een verzwaarde aanbeveling". Dat betekent dat het College dit (als op verzoeken van het college niet adequaat en tijdig wordt gereageerd) mee kan nemen in haar aanbeveling en zou de sanctie dus theoretisch kunnen verhogen hierdoor? Het is aan College en niet aan de Kamer/Voorzitter?

2. Is het wel aan de Voorzitter/Presidium om een kamerlid aan te spreken als een kamerlid zich uitspreekt tegen medewerking aan het College en aangeeft deze niet te erkennen. Immers, de Voorzitter beëdigt Kamerleden. En het is één van de plichten die voortvloeien uit het zijn van Kamerlid. Ook de afgelegde eed verplicht zo tot het verlenen van medewerking aan het College. Het gaat dus niet om een mogelijk actie in strijd met een Gedragsregel, maar het pure feit dat een Kamerlid of zelfs fractie zegt: we erkennen het College niet.

3. Is er een link (niet erkennen en meewerken College) met de Grondwet? Dat wordt niet helemaal duidelijk in het onderstaande stukje tekst. Kan dit worden geconcretiseerd/verduidelijkt? Handelen ze in strijd met de Grondwet? Welk artikel of artikelen?

Eed: plichten opgelegd door ambt getrouw vervullen

Naast de verplichting in de Gedragscode om conform de regels van de Kamer te handelen en de verplichting in de Regeling om medewerking te verlenen aan het College, leggen Kamerleden bij hun installatie verschillende eden (of verklaringen en beloften) af (art. 60 Grondwet). Daarbij zweren (of beloven) zij onder meer trouw aan de Grondwet en een getrouwe vervulling van hun ambt. Kamerleden zweren (of beloven) de plichten die hun ambt aan hen oplegt getrouw te vervullen (art. 2 Wet beëdiging ministers en leden Staten-Generaal). Het naleven van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving is een van de plichten die voortvloeien uit het zijn van Kamerlid. Ook de afgelegde eed verplicht zo tot het verlenen van medewerking aan het College.

Mochten jullie nog vragen of opmerkingen hebben dan verneem ik dat natuurlijk graag.

Met vriendelijke groet,

██████████
██████████
██████████
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA, Den Haag
T +31 6 ██████████ | E ██████████@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

From [redacted]@tweedekamer.nl>
 Subject **FW: Vervolg vragen notitie over het verplichtende karakter van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving voor Kamerleden**
 To [redacted]@tweedekamer.nl>, [redacted]@tweedekamer.nl>, [redacted]@tweedekamer.nl>
 Date August 20, 2021 at 3:23:57 PM CEST

Ha collega's,

Hierbij ter informatie een afschrift van de vervolg-mail zoals ik deze zojuist heb verzonden aan de Voorzitter.

Groet,
 [redacted]

Van: [redacted].
Verzonden: vrijdag 20 augustus 2021 15:14
Aan: Voorzitter Tweede Kamer <voorzitter@tweedekamer.nl>
CC: secretariaat.voorzitter [redacted]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: Vervolg vragen notitie over het verplichtende karakter van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving voor Kamerleden

Ha Vera,

Hierbij ontvang je (in blauw) de beantwoording op de vervolgvragen die je stelde naar aanleiding van de notitie over het verplichtende karakter van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving voor Kamerleden. De vragen zijn beantwoord door [redacted] en afgestemd met [redacted] en mijzelf.

1. Er staat: 'Dit kan de basis vormen voor een aanbeveling voor een sanctie of leiden tot een verzwaarde aanbeveling'. Dat betekent dat het College dit (als op verzoeken van het college niet adequaat en tijdig wordt gereageerd) mee kan nemen in haar aanbeveling en zou de sanctie dus theoretisch kunnen verhogen hierdoor? Het is aan College en niet aan de Kamer/Voorzitter?

[redacted]

2. Is het wel aan de Voorzitter/Presidium om een kamerlid aan te spreken als een kamerlid zich uitsprekt tegen medewerking aan het College en aangeeft deze niet te erkennen. Immers, de Voorzitter beëdigt Kamerleden. En het is 'een van de plichten die voortvloeien uit het zijn van Kamerlid. Ook de afgelegde eed verplicht zo tot het verlenen van medewerking aan het College'. Het gaat dus niet om een mogelijk actie in strijd met een Gedragsregel, maar het pure feit dat een Kamerlid of zelfs fractie zegt: we erkennen het College niet.

[redacted]

3. Is er een link (niet erkennen en meewerken College) met de Grondwet? Dat wordt niet helemaal duidelijk in het onderstaande stukje tekst. Kan dit worden geconcretiseerd/verduidelijkt? Handelen ze in strijd met de Grondwet? Welk artikel of artikelen?

Eed: plichten opgelegd door ambt getrouw vervullen

Naast de verplichting in de Gedragscode om conform de regels van de Kamer te handelen en de verplichting in de Regeling om medewerking te verlenen aan het College, leggen Kamerleden bij hun installatie verschillende eden (of verklaringen en beloften) af (art. 60 Grondwet). Daarbij zweren (of beloven) zij onder meer trouw aan de Grondwet en een getrouwe vervulling van hun ambt. Kamerleden zweren (of beloven) de plichten die hun ambt aan hen oplegt getrouw te vervullen (art. 2 Wet beëdiging ministers en leden Staten-Generaal). Het naleven van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving is een van de plichten die voortvloeien uit het zijn van Kamerlid. Ook de afgelegde eed verplicht zo tot het verlenen van medewerking aan het College.

[redacted]

Mocht je aanvullende vragen hebben dan verneem ik dat natuurlijk graag, dan zetten wij deze ook uit.

Groet
 [redacted]

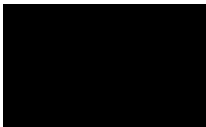
Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Verslag van een inventarisatie van 'MeToo' in (Europese) parlementen

25 juni 2021

Dienst Informatie en Archief / Dienst Analyse en Onderzoek

(uitsluitend voor intern gebruik)

datum 24 juni 2021

Inhoud

Inleiding en verantwoording.....	3
Onderzoek Inter-Parliamentary Union (IPU).....	4
Europees Parlement.....	5
Groot-Brittannië.....	7
Duitsland.....	9
Frankrijk.....	10
Eerdere uitvragen bij de ECPRD.....	11
Canada.....	14
Australië.....	15
BIJLAGEN.....	16

datum 24 juni 2021

Inleiding en verantwoording

Naar aanleiding van een verzoek om een informatiedossier over 'MeToo' in Europese parlementen is gezocht naar artikelen uit kranten en tijdschriften over incidenten rond seksuele intimidatie, ongewenste intimiteiten, misbruik van macht, en de mogelijke aanpak daarvan in parlementen binnen Europa.

Hiervan is een overzicht gemaakt per nationaal parlement.

Tevens is gekeken naar eerder uitgevoerd onderzoek rond dit onderwerp, bijvoorbeeld door de Inter-Parliamentary Union (IPU), en de European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD).

In aanvulling op de gevonden informatie rond Europese parlementen (het Europees Parlement, Groot-Brittannië, Duitsland en Frankrijk) is ervoor gekozen ook de gevonden informatie uit Canada en Australië toe te voegen. Dit is overigens ook ingegeven door het feit dat het vrij lastig is informatie te vinden over het gezochte onderwerp binnen parlementaire organisaties: veel meer informatie komt naar boven over door nationale parlementen aangenomen wet- en regelgeving over het onderwerpen.

In het verslag vindt u samenvattingen van de gevonden informatie per land, in bijlage 1 zijn de gevonden relevante artikelen terug te lezen. Aan het einde van bijlage 1 vindt u tevens een aantal recente artikelen waarin wordt ingegaan op de situatie in de Tweede Kamer.

Het verslag bevat in totaal drie bijlagen.

datum 24 juni 2021

Onderzoek Inter-Parliamentary Union (IPU)

In 2018 verscheen een onderzoek van de Inter-Parliamentary Union (IPU) getiteld '*Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe*'. De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op interviews met een beperkt steekproef van vrouwelijke parlementsleden en parlementair personeel in Europa. De gegevens die zijn verzameld en geanalyseerd in het rapport laten duidelijk zien dat seksisme, machtsmisbruik en geweld tegen vrouwen in parlementen bestaan in alle lidstaten en vragen aandacht en actie van parlementen en andere belanghebbenden.

Op basis van deze bevindingen en voortbouwend op de goede praktijken geïdentificeerd in het rapport, worden parlementen en parlementariërs verzocht actie te ondernemen in deze kwesties, ook binnen hun eigen instelling en werkplek. Zij zijn opgeroepen om intimidatie en gender gerelateerd geweld te erkennen voor wat ze zijn – namelijk schendingen van grondrechten – en ze niet langer te tolereren als "allemaal onderdeel van de politiek".

Het onderzoek biedt hen een goede basis voor het ondersteunen en het toepassen van tastbare en gerichte maatregelen om voorwaarden te creëren die nodig zijn om openlijk te kunnen spreken, een einde maken aan de cultuur van stilte en straffeloosheid en koester en onderhoud een open, inclusieve, veilige en respectvolle parlementaire omgeving.

De IPU en de PACE zullen de ontwikkelingen blijven volgen en parlementen ondersteunen bij hun inspanningen om geweld te bestrijden tegen vrouwen. Ze vragen de nationale parlementen om eigen studies op dit gebied, debatteren over deze kwesties en hun inzet te intensiveren om geweld tegen vrouwen te voorkomen en te bestrijden in politiek en in het algemeen. Door een leidende rol te spelen in het voorkomen en het bestrijden van gender gerelateerd geweld, kunnen parlementen een positieve impact hebben op de samenleving, actief zijn in het bevorderen van een cultuur van gendergelijkheid en helpen om een blijvende mentaliteitsverandering en gedragingen te bewerkstelligen.

Bron: Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe / Inter-Parliamentary Union (IPU). – oktober 2018.

Het gehele rapport is [HIER](#) te lezen. Tevens bijgevoegd als bijlage 2.

datum 24 juni 2021

Europees Parlement

Mede naar aanleiding van de #MeToo-campagne doen in oktober 2017 vrouwen meldingen van seksuele intimidatie in het Europees Parlement. Leden van alle parlementaire fracties roepen op tot een effectievere vervolging van daders en meer bescherming van slachtoffers.

Een Franse Parlementsassistente, Jeanne Ponté, houdt al sinds de zomer van 2014 in een klein schriftje bij wat ze aan seksueel ongepast gedrag hoort, ziet of zelf ervaart. Parlementsleden die hun assistentes tegen de muur drukken, opmerkingen maken over hun onderkleding, hen belagen in de lift. Of voorstellen doen die uit de mond van een hogergeplaatste als een opdracht klinken. De leiding van het Europees Parlement ontving sinds 2014 'slechts' tien klachten.

In oktober 2018 starten start een groep assistenten, stagiaires en andere medewerkers een blog, MeTooEP, met getuigenissen, om aan te klagen dat er één jaar na de start van de MeToo-beweging voor hen nog weinig is veranderd. "We willen geen heksenjacht, maar de stilte doorbreken en de cultuur veranderen."

In januari 2019 hebben de Europese parlementsleden strengere gedragsregels aangenomen na getuigenissen over seksuele intimidatie. Maar een verplichte opleiding over seksuele intimidatie werd verworpen.

In juni 2019 vertelt D66-Europarlementariër Marietje Schaake dat ze de afgelopen tien jaar heeft geleerd dat het Europees Parlement een mannenwereld is. "Als ik als 29-jarige had geweten wat ik nu weet, was ik er nooit aan begonnen." Interview over seksisme en seksuele intimidatie in de Europese politiek.

Bronnen:

- <https://metooep.com> (blog met getuigenissen)
- 'Politiek is een moeilijke plek voor vrouwen, zelfs nu nog'; Het interview: Marietje Schaake over de mannenwereld van het Europees Parlement. - NRC.Next, 22 juni 2019
- Europees Parlement verscherpt gedragsregels na metoo-getuigenissen (31 januari 2019). - https://www.standaard.be/cnt/dmf20190131_04144031
- Losse handjes in de "Brusselse bubbel". MeTooEP: Verhalen van op de blog. - Gazet van Antwerpen, 11 oktober 2018
- Billenkijpers in Brusselse bubbel. - De Telegraaf, 28 december 2017
- Ook 'Brussel' vol Weinsteins. - AD/Algemeen Dagblad, 23 november 2017
- Europarlement ook één Sodom en Gomorra? - AD/Algemeen Dagblad, 26 oktober 2017
- Ook in dit Parlement gebeurt het. - Het Parool, 26 oktober 2017

datum 24 juni 2021

- *A formal complaint of harassment every month against officials in 'Brussels bubble' – The Daily Telegraph, 26 oktober 2017*
- *#MeToo: Allegations of sexual harassment in European Parliament spark debate (25 oktober 2017). - <https://www.dw.com/en/metoo-allegations-of-sexual-harassment-in-european-parliament-spark-debate/a-41114153>*
- *EU parliament exposed as 'hotbed of sex harassment' (22 oktober 2017). - <https://www.thetimes.co.uk/article/eu-parliament-exposed-as-hotbed-of-sex-harassment-jt2nrswps>*

datum 24 juni 2021

Groot-Brittannië

In oktober en november 2017 ontstond een reeks beschuldigingen over de betrokkenheid van Britse politici bij gevallen van seksuele intimidatie en aanranding. De beschuldigingen werden ingegeven door discussies onder juniorpersoneel dat werkzaam was in het Britse parlement in Westminster naar aanleiding van de beschuldigingen van seksueel misbruik door Harvey Weinstein in Hollywood eerder in oktober, en de daaropvolgende opkomst van de #MeToo-beweging, maar verspreidden zich verder om alle grote politieke partijen te bestrijken, met inbegrip van politieke figuren buiten Westminster.

Premier Theresa May heeft de voorzitter van het Lagerhuis, John Bercow, schriftelijk verzocht om hem te helpen bij de oprichting van een "bemiddelingsdienst voor het hele huis", ondersteund door een "contractueel bindende klachtenprocedure" die voor alle parlementsleden beschikbaar zou zijn. May verklaarde ook dat de huidige disciplinaire procedures van het Lagerhuis dringend aan hervorming toe waren, omdat zij "tanden" misten.

Een spreadsheet waarin verschillende seksuele onbehoorlijkheden door conservatieve parlementsleden werden beweerd - opgesomd naast consensuele handelingen - werd in een bewerkte vorm gepubliceerd door Guido Fawkes op 30 oktober 2017. Het gedetailleerde klachten tegen 36 individuele parlementsleden; de klachten zouden zijn samengesteld door assistenten die voor de betrokken parlementariërs werkten. De politieke redacteur van de BBC, Laura Kuenssberg, beschreef de lijst als bevattende "zowel een mengeling van onsmakelijke beschuldigingen, verslagen van bekende relaties, en sommige beweringen die woedend worden ontkend. Er is gewoon geen manier om eerlijk gezegd te weten hoeveel er van waar is".

Op 19 juli 2018 heeft het Lagerhuis de Gedragscode (zie hieronder) en het beleid en de procedures met betrekking tot pesten en intimidatie en seksuele intimidatie onderschreven, die zijn opgenomen in het op 17 juli gepubliceerde the Independent Complaints and Grievance Scheme (ICGS) Delivery Report.

Het Lagerhuis kwam overeen om in de gedragscode de verwachting op te nemen dat de leden de beginselen van de gedragscode in acht nemen. En er werd een nieuwe regel aan de code toegevoegd "Een lid dient zijn personeel en allen die het Parlement bezoeken, voor of met het Parlement samenwerken, met waardigheid, hoffelijkheid en respect te behandelen".

Zie ook:

- https://en.m.wikipedia.org/wiki/2017_Westminster_sexual_misconduct_allegations
- Code of Conduct: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmcode/1474/1474.pdf>

datum 24 juni 2021

Bronnen (selectie):

- *Senior Labour MP quits over allegations in sexual harassment tribunal . - Gazette Live, 13 mei 2021*
- *Westminster's toxic culture and unwillingness to change is a threat to our democracy. - The Independent, 18 september 2020*
- *Charities and unions call on parliament to suspend Tory MP accused of rape; Joint statement says ex-minister should not be allowed on to the Commons estate. - The Guardian, 4 augustus 2020*
- *I've been bullied working at Westminster. This report doesn't cut it. - The Independent, 13 juli 2019*
- *MPs ignore training to tackle bullying and sexual harassment of staff, damning report finds; Just 34 of 650 MPs joincourse to enforce new 'behaviour code', introduced after 'Pestminster' scandal. - The Independent, 11 juli 2019*
- *Westminster is rife with bullying - our politicians lose moral authority when they treat workers so badly. - The Evening Standard, 17 oktober 2018*
- *Labour MP suspended over 'harassment'. - The Daily Telegraph, 24 november 2017*
- *Jeremy Corbyn says MPs need training after each election in wake of Westminster sexual harassment scandal. - The Independent, 6 november 2017*
- *Stopt May de 'kledkameercultuur'? - De Volkskrant, 3 november 2017*

datum 24 juni 2021

Duitsland

In 2013 laaide een fel debat op, toen een journalist beschreef hoe de toenmalige FDP-fractieleider met een blik op haar boezem had gezegd: „Daar kun je wel een Dirndl mee vullen“, naar de Beierse jurk met laag decolleté. De discussie die daarop werd gevoerd, heeft er sterk toe bijgedragen dat het thema serieus wordt genomen. Ook de massa-aanrandingen in de Oudejaarsnacht van 2015 in Keulen, hebben daartoe bijgedragen.

In maart 2019 meldden ongeveer een dozijn vrouwen in gesprekken met BuzzFeed News Germany seksuele intimidatie in de Bundsdag. Er zijn maar weinig mensen die in het openbaar willen spreken. Het risico om je eigen carrière in gevaar te brengen lijkt te groot. Er zijn te weinig geschikte aanspreekpunten voor getroffenen.

Naar aanleiding van een onderzoek van de Interparliamentary Union (IPU) in 2018 en de maatregelen die zijn genomen in het Europees Parlement, adviseert in november 2019 de voorzitter van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, Liliane Maury-Pasquier, die de campagne "Niet in mijn parlement" in Berlijn presenteerde, de Bundsdag om passende structuren voor klachten en de beoordeling ervan op te zetten. Er moeten ook disciplinaire maatregelen komen om een einde te maken aan de straffeloosheid van geweld tegen vrouwen.

Bronnen:

- *"Nicht in meinem Parlament" Abgeordnete aus mehreren Fraktionen wollen gegen sexuelle Belästigung im Bundestag vorgehen.* - *Der Tagesspiegel*, 15 november 2019
- *Wie der Deutsche Bundestag MeToo-Fälle im eigenen Haus ignoriert (6 maart 2019).* - <https://www.buzzfeed.com/de/pascalemueller/metoo-faelle-bundestag-politik>
- *Sexismus im Bundestag.* - *Frankfurter Rundschau*, 6 maart 2019
- *Wereldwijd debat na één hashtag.* - *NRC Handelsblad*, 23 november 2017
- *Mann, Frau, Macht; Sexismus im Parlament: Anzügliche Bemerkungen, unpassende Komplimente und andere Erfahrungen aus dem Bundestag, die sich Politikerinnen gern erspart hätten.* - *Berliner Zeitung*, 21 oktober 2017

datum 24 juni 2021

Frankrijk

Toen wereldwijd de hashtag #MeToo werd gelanceerd [oktober 2017], discussieerde Frankrijk op sociale media over ongewenste intimiteiten met het 'mot dièse' #BalanceTonPorc: verlink je zwijn. Sindsdien is het onderwerp niet meer uit het publieke debat verdwenen en zijn meerdere reputaties gesneuveld. Vooral in de Franse politiek, waar de DSK-affaire vers in het geheugen ligt, werden enkele oude rekeningen vereffend.

Onder anderen werd de voormalige vicevoorzitter van de Assemblée Nationale, Denis Baupin, in 2016 beschuldigd door verschillende gekozen functionarissen van seksuele intimidatie en aanranding - het onderzoek werd afgewezen vanwege de verjaringstermijn van drie jaar, ondanks "bevestigde" beschuldigingen, volgens de aanklagers. Ook een parlementariër van president Macrons *La République En Marche* ligt onder vuur van een oud-medewerkster en een parlementair assistente van groene partij EELV onthulde dat vrouwen in de Assemblée een „blacklist“ bijhouden van mannen met wie je niet in de lift wilt staan.

Voorzitter van de Nationale Assemblée François de Rugy ontkent dat er zo'n zwarte lijst bestaat, en wil de strijd binnen zijn organisatie aangaan. Hij kondigt in oktober 2017 aan dat parlementaire immuniteit wordt opgeheven van elk lid dat wordt vervolgd voor seksuele intimidatie. Sinds 2013 is er 'een scheidsrechter' beschikbaar voor medewerkers die gevallen van intimidatie willen melden.

In december 2019 verschijnt een [kritisch rapport](#) van de politieke stichting [Fondation Jean Jaurès](#), met kritiek op de Nationale Assemblée: het parlement is erg laat met de strijd tegen seksuele intimidatie. Mede dankzij het collectief 'Chair collaboratrice' is een aantal misbruikzaken tegen parlementair medewerkers aan het licht gekomen. In januari 2020 wordt een 24-uurs afdeling opgericht binnen de Assemblée, die "luistert, zorgt en adviseert". In tegenstelling tot de Franse Senaat, die een dergelijk meldpunt al in het najaar van 2018 oprichtte, zijn er echter geen instructies of interne sancties voorzien.

Bronnen:

- *L'Assemblée jugée trop lente dans la lutte contre le harcèlement.* - *Le Monde*, 18 december 2019
- *Harcèlement sexuel: dans les Assemblées parlementaires, une lutte à géométrie variable* / Juliette Clavière, Emmanuelle Le Texier ; Fondation Jean Jaurès. - december 2019
<https://jean-jaures.org/nos-productions/harcelement-sexuel-dans-les-assemblees-parlementaires-une-lutte-a-geometrie-variable>
- *Wereldwijd debat na één hashtag.* - *NRC Handelsblad*, 23 november 2017
- *De Rugy s'engage à lever l'immunité d'un député poursuivi pour harcèlement sexuel.* - *Le Monde*, 27 oktober 2017

datum 24 juni 2021

Eerdere uitvragen bij de ECPRD

In de database van het European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD) blijkt dat er eerder al enkele malen uitvragen zijn gedaan door parlementen met de term 'sexual harassment' en 'Parliament'.

Van de vragen, zie tabel hieronder, is verzoek 4170 van het Europees Parlement het meest relevant.

datum	verzoek	uitvraag	onderwerp	opmerking
17-apr-20	4377	Riksdag	Whistleblowing function for degrading treatment in parliament	
5-sep-19	4170	EP	Policies and procedures for dealing with sexual harassment in European parliaments	Follow-up van verzoek 4061
9-apr-19	4061	EP	Parliamentary assistants working for individual Members: Rules in place to deal with conflicts and harassment	2e update van verzoek 3001
30-mei-18	3785	EP	Parliamentary assistants working for individual Members: Rules in place to deal with conflicts and harassment	1e update van verzoek 3001
15-dec-15	3001	EP	Parliamentary assistants working for individual Members: Rules in place to deal with conflicts and harassment	

In verzoek 4170 worden de volgende vragen voorgelegd:

- Is sexual harassment explicitly forbidden in your parliament's rules of procedure, staff regulations, code of conduct?
- Does your parliament have a procedure or scheme for dealing with complaints of sexual harassment?
- Is the sexual harassment procedure separate from the procedures for dealing with other forms of harassment and bullying?
- Is there a separate procedure or body when the complaint is made against a member of parliament?
- Do members of parliament sit on the body that hears and decides on the merits of complaints against members of parliament?
- Does the parliament ensure gender balance in the composition of the body or bodies that hear and decide on the merits of complaints?
- Are details of sexual harassment claims and investigations kept private to maintain the anonymity of the claimant and alleged harasser?
- Are there confidential advisors available to help those affected by sexual harassment (i.e. as a first point of contact offering advice and support). If so, do they act as mediators?
- Are steps taken to protect victims and witnesses from any negative consequences (e.g. on their careers)?

datum 24 juni 2021

- Are victims offered legal or financial help by the parliament?
- Are victims offered psychological help by the parliament?
- Does your parliament have measures to protect members of parliament or staff who are subject to online sexual harassment?
- Is there training available on sexual harassment?
- Does your parliament have brochures or handbooks explaining its rules, code of conduct and accompanying policies and complaints and support processes (e.g. for members of parliament, staff employed directly by MPs or political parties and administrative staff)?
- Does your parliament collect statistical data?

De vragen zijn door 29 parlementen beantwoord:

Bulgarije	National Assembly
Canada	Library of Parliament
Denemarken	Folketinget
Duitsland	Bundesrat
Finland	Eduskunta
Frankrijk	Assemblée Nationale
Georgië	Parliament
Griekenland	Vouli Ton Ellinon
Groot-Britannië	House of Commons
Ierland	Oireachtas
Israel	Knesset
Letland	Latvijas Republikas Saeima
Litouwen	Seimas
Luxemburg	Chambre of Deputes
Kroatië	Hrvatski Sabor
Noorwegen	Stortinget
Oostenrijk	Bundesrat
	Nationalrat
Polen	Sejm
	Senat
Portugal	Assembleia da Republica
Servië	National Assembly
Slovenië	Drzavni Svet
	Drzavni Zbor
Slowakije	National Council
Spanje	Congreso de los Diputados
Tsjechië	Chancellory of the chamber of deputies
Turkije	Grand National Assembly
Zweden	Riksdag

datum 24 juni 2021

De antwoorden verschillen nogal. Zo is er vanuit Griekenland, Portugal, Polen en Servië op elke vraag met 'nee' geantwoord en lieten Bulgarije en Slowakije weten dat er geen specifieke maatregelen zijn omdat er wordt verwezen naar de algemeen geldende antidiscriminatiewetgeving in die landen. Het best is het geregeld bij het Europees Parlement, Israël, Oostenrijk, Groot-Brittannië en Zweden.

datum 24 juni 2021

Canada

Zoals op elke werkplek waar vrouwen traditioneel weinig en zelden machtig zijn, heeft seksuele intimidatie in de Canadese politiek welig getierd. En terwijl veel parlementsleden persoonlijke ervaring hebben met intimidatie, gaat het probleem op de Hill veel dieper - onder de bekende namen bevindt zich een web van 3.000 personeelsleden in dienst van het Lagerhuis en de Senaat die in hun eigen hiërarchieën werken, in kleine kring en vaak voor mannelijke parlementsleden die hun salaris bepalen en hen in de meeste gevallen zonder reden kunnen ontslaan. Personeelsleden vallen namelijk niet onder federale of provinciale arbeidswetten. Hun salaris komt uit het budget van hun werkgever - of dat nu een parlements lid of senator is.

Alcohol is een andere kwestie, aangezien parlementsleden en hun personeel het cocktailcircuit afreizen, vaak drinkend op recepties in het Parlement of op feestelijke bijeenkomsten in bars. Carolyn Bennett, minister Inheemse betrekkingen en Noordelijke zaken, zegt dat sommige mannen in haar kiesdistrict vinden dat alcohol verboden zou moeten worden op de Hill, hoewel Bennett zegt dat een parlementair verbod niet zou werken.

Het aantal vrouwen dat tijdens hun politieke loopbaan te maken heeft gehad met seksuele intimidatie en geweld is niet te overzien. In december hield de Canadian Press een enquête onder vrouwelijke parlementsleden, waaruit bleek dat 58 procent van de respondenten zei dat ze ten minste eenmaal het doelwit waren geweest van seksuele intimidatie of aanranding tijdens hun ambtstermijn.

Eind januari 2018, te midden van een vlag van intimidatie beschuldigingen tegen mannen in de federale en provinciale politiek, werd Bill C-65 versneld naar de commissie gebracht. De anti-intimidatiewetgeving was in november ingediend, met de belofte om hard op te treden tegen wat zij een crisis van seksuele intimidatie en geweld op de Hill noemde.

De nieuwe wetgeving, die in juni 2018 is aangenomen, wijzigt de Canada Labour Code en parlementsleden en andere werkgevers op de Hill verplichten "alles te doen wat in hun vermogen ligt" om intimidatie en geweld onder het personeel te voorkomen. Het belangrijkste is dat in wetsvoorstel C-65 duidelijke stappen worden uiteengezet voor het melden van intimidatie.

Bronnen:

- *Sexual harassment has long festered on the Hill. Now, female MPs from all parties are saying 'enough'.* - Maclean's, 7 maart 2018 - <https://www.macleans.ca/politics/ottawa/sexual-harassment-on-parliament-hill/>
- <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/maple-leaf/defence/2020/12/bill-c-65-new-regulations-on-prevention-of-harassment-and-violence-in-the-workplace.html>
- <https://canadagazette.gc.ca/rp-pr/p2/2020/2020-06-24/html/sor-dors130-eng.html>

datum 24 juni 2021

Australië

In maart 2021 werd Australië opgeschrikt door de beschuldigingen van een voormalig politiek adviseur dat zij was verkracht in het parlamentsgebouw van het land.

Brittany Higgins zei dat ze in 2019 door een mannelijke collega - ook adviseur van de regerende Liberale Partij - was aangevallen in het kantoor van een minister.

Haar verhaal heeft een stroom van andere vrouwen op gang gebracht die naar voren zijn gekomen met hun eigen ervaringen met vermeende aanranding en intimidatie in de Australische politiek.

De beschuldigingen van de afgelopen tijd hebben bredere vragen over de Australische politieke cultuur doen opleven, waaronder lang gekoesterde debatten over seksisme en vrouwenhaat. Maar de roep om meer actie van de kant van de regering blijft toenemen.

Een commissie bestaande uit parlamentsleden van de Liberale partij en Labor had echter in augustus 2020 gezegd dat er geen dwingende noodzaak is voor federale politici om een bindende gedragscode op te stellen en heeft de oprichting van een onafhankelijke parlementaire normcommissaris ontraden.

De commissie is van mening dat de beste aanpak zou zijn eventuele leemten in de bestaande regelingen op te sporen en maatregelen te nemen om die leemten op te vullen.

Bronnen:

- *Fixing Australia's toxic parliamentary workplace: What we can learn from reform in the United Kingdom.* - Impact News Service, 1 juni 2021
- *Police received 40 reports of alleged sexual misconduct by federal MPs and staffers in past three months.* - 9news.com, 25 mei 2021
<https://www.9news.com.au/national/parliament-house-safety-report-police-receive-40-complaints-against-mps-and-staffers/3709b333-9965-4aa8-9ce4-9289c48a4511>

datum 24 juni 2021

BIJLAGEN

Bijlage 1: Artikelen per land / parlement

Bijlage 2: Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe / Inter-Parliamentary Union (IPU). - October 2018

Bijlage 3: Independent Complaints and Grievance Scheme / Richard Kelly; House of Commons Library. - Briefing paper number 08369, 27 April 2021

From secretariaat.voorzitter </O=STATENGERAAL/OU=FIRST ADMINISTRATIVE GROUP/CN=RECIPIENTS/CN=PRESFWE>

Subject **FW: 12 november motie toezicht/handhaving integriteit**

To [REDACTED] tweedekamer.nl> [REDACTED] tweedekamer.nl>

Date November 11, 2019 at 10:32:15 AM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111116648824~201911110932150000~Z~B0282DEB94AAFF7E4D18EBB4965A33C1)

[01&SavesetId=202111116648824~201911110932150000~Z~B0282DEB94AAFF7E4D18EBB4965A33C1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111116648824~201911110932150000~Z~B0282DEB94AAFF7E4D18EBB4965A33C1)

View the original item

Ter info!

[REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: vrijdag 8 november 2019 14:42

Aan: secretariaat.voorzitter

Onderwerp: 12 november motie toezicht/handhaving integriteit

Geachte,

De afspraak van 12 november 12:45-13:45 heb ik namens dhr. Ziengs geaccepteerd. Het is wel zo dat de VVD op de dinsdag fractievergadering heeft tot uiterlijk 13:00. Mogelijk sluit dhr. Ziengs dus iets later aan. I.v.m. een petitieaanbieding op diezelfde dag van 13:30-13:45 vertrekt hij mogelijk ook vroeger.

[REDACTED]
[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T (+31)70-318 [REDACTED] E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

From secretariaat.voorzitter </O=STATENGERAAL/ [REDACTED]>

Subject **FW: 09.30 - 10.10 uur: Nadere gedachtewisseling motie inzake toezicht en handhaving integriteit**

To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>, [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date November 19, 2019 at 1:00:48 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111197340446~201911191200490000~Z~B04388B04A4EFB22B808C9391EFB36A1)

[01&SavesetId=202111197340446~201911191200490000~Z~B04388B04A4EFB22B808C9391EFB36A1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111197340446~201911191200490000~Z~B04388B04A4EFB22B808C9391EFB36A1)View the

original item

Ha [REDACTED] en [REDACTED],

Zie hieronder. Wordt er voorafgaand aan het overleg nog een stuk rondgestuurd?

Gr,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] Namens Molen van der H.

Verzonden: dinsdag 19 november 2019 12:44

Aan: secretariaat.voorzitter

Onderwerp: RE: 09.30 - 10.10 uur: Nadere gedachtewisseling motie inzake toezicht en handhaving integriteit

Urgentie: Hoog

Hallo [REDACTED], Vraag van [REDACTED] of hij op voorhand een document ontvangt met het voorstel voorafgaand aan de bespreking as do ochtend?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED].

Binnenlandse en Algemene Zaken, Hoger Onderwijs, Wetenschap en Media.

We zijn bereikbaar op ma tot en met vrij via T:070-31 [REDACTED] an 9:30 tot 17:30 uur.

Bij geen gehoor een mail naar: [REDACTED]@tweedekamer.nl of naar [REDACTED]@tweedekamer.nl

Bij bezoek uw ID meenemen en uiterlijk

From [REDACTED]. </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **Re: 20200115 oplegnotitie integriteit Kamerleden - motie van der Molen cs - opties**
To [REDACTED]. <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date January 17, 2020 at 10:50:35 AM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202201172437455~202001170950350000~Z~B01C9702B99C3B6DE76AFE13B61D5C71> View the original item

We wachten het afl! Hoop dat het er nu doorkomt. Gr. [REDACTED]

Op 17 jan. 2020 om 09:28 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

Dag [REDACTED],

Dank nog hiervoor. Weet niet of je de Vz nog gesproken hebt hierover gister; de notitie was verder akkoord en is mee gegaan met de agenda voor woensdag – samen met een brief van de commissie BiZa die gister nog binnenkwam met de vraag hoe het staat met de uitvoering van de motie...

5.2.1

Groet,

[REDACTED]
Van: [REDACTED].

Verzonden: donderdag 16 januari 2020 07:01

Aan: [REDACTED].

CC: Arib K. ; secretariaat.voorzitter ; [REDACTED].

Onderwerp: Re: 20200115 oplegnotitie integriteit Kamerleden - motie van der Molen cs - opties

Goedemorgen [REDACTED],

Dat punt

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject **Integriteit**
To [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date November 11, 2019 at 10:46:09 AM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111116648825~201911110946100000~Z~B02825877FA4F734FA361E48BF8B5FB1> View the original item

Vd Molen heeft geaccepteerd.

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject **RE: 20191113 Integriteit**
To [REDACTED]@tweedekamer.nl
Date November 14, 2019 at 12:14:58 PM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111146900920~201911141114580000~Z~911F06B2B71346ABFB691C3F4440F001>View the original item

5.2.1

Dank voor de toevoeging, die neem ik mee!
Groeten, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 14 november 2019 11:03
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: 20191113 Integriteit

Hai [REDACTED],

Ik heb een zinnetje toegevoegd aan het stuk in de toelichting bij de gedragscode. Om even richting D66 een verduidelijking aan te brengen. Maar verder heb ik zo snel geen punten meer.

5.2.1

Groetjes, [REDACTED]

From [REDACTED]. </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: 20191031 Integriteitpakket**

To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date October 31, 2019 at 5:05:49 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111015784875~201910311605500000~Z~B02C942B93E5D0882C8231BA775F7B81)

[01&SavesetId=202111015784875~201910311605500000~Z~B02C942B93E5D0882C8231BA775F7B81](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111015784875~201910311605500000~Z~B02C942B93E5D0882C8231BA775F7B81)

View the original item

Perfect, dank je [REDACTED]! Laten we het zo maar even doen m.b.t. persbericht, dan kijken we even hoe er op gereageerd wordt. Maar het ligt wel voor de hand inderdaad.

Ik stuur het even door aan Jacqueline voor feedback, daarna gaat het weer naar de Voorzitter.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED].

Verzonden: donderdag 31 oktober 2019 16:39

Aan: [REDACTED].

Onderwerp: 20191031 Integriteitpakket

Ha [REDACTED], bij deze. Ik heb er een algemene communicatieparagraaf van gemaakt. Is dit een beetje wat je voor ogen had? 5.2.1 [REDACTED]

[REDACTED] Als ik nog wat kan doen, laat het me weten. Met groet, [REDACTED]

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: 20200122 voorstel toezicht en handhaving integriteit**

To [REDACTED]. <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date January 22, 2020 at 4:44:11 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202201232948285~202001221544110000~Z~90F577550E6077BFFF5D6FE3D2FDD031>View the original item

Dank je wel voor de snelle en scherpe reactie!
Groeten, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 22 januari 2020 16:40
Aan: [REDACTED].
Onderwerp: 20200122 voorstel toezicht en handhaving integriteit

Ha [REDACTED]

Ik vind het een mooie brief. Een paar kleine tekstuele aanvullingen.

Met groet, [REDACTED]

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL/[REDACTED]>
Subject RE: 20191113 Integriteit
To [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date November 19, 2019 at 11:37:06 AM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111197340444~201911191037070000~Z~B0438654B36590335EE51A79D7B26F41>View the original item

Hai [REDACTED],

Dat gaat wel lukken. Ik hoopte een beetje op een vrije ochtend ivm mijn avonddienst, maar dit heeft natuurlijk voorrang ☺.

4.1.1
Hartelijke groet,

[REDACTED]
Griffie Plenair - Bureau Wetgeving
Tweede Kamer der Staten-Generaal [REDACTED]
M +(31)6 [REDACTED] | T +(31)70 318 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl

Van: [REDACTED].
Verzonden: dinsdag 19 november 2019 10:27
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: 20191113 Integriteit

Ha [REDACTED], het gesprek is zojuist verplaatst naar donderdag 9.30-10.10 uur. Zou dat voor jou ook nog lukken?
Gr [REDACTED]
Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 15 nov. 2019 om 14:27 heeft [REDACTED] > het volgende geschreven:
Hai [REDACTED]

Ja, kan ik! Laat maar weten als ik ergens bij moet aanschuiven :)

Fijn weekend alvast!

Groetjes, [REDACTED]
Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 15 nov. 2019 om 09:27 heeft [REDACTED].

From secretariaat.voorzitter </O=STATENGERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: 20200205 voorstel toezicht en handhaving integriteit**

To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date February 5, 2020 at 5:03:40 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202064157822~202002051603410000~Z~90F0172251AB369A831C504922FF9681)

[01&SavesetId=202202064157822~202002051603410000~Z~90F0172251AB369A831C504922FF9681](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202064157822~202002051603410000~Z~90F0172251AB369A831C504922FF9681) View the original item

Ha [REDACTED],

Ik doe een print in de dagmap van de Voorzitter.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Secretariaat Voorzitter

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3182903 | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: [REDACTED]

Verzonden: woensdag 5 februari 2020 17:01

Aan: Arib K. ; secretariaat.voorzitter

CC: [REDACTED]

Onderwerp: 20200205 voorstel toezicht en handhaving integriteit

Beste Khadija,

Hierbij de bijgewerkte concept-Presidiumbrief met voorstel over toezicht en handhaving integriteit, zoals eerder besproken.

Op p. 2 is nu een puntsgewijze samenvatting van het voorstel opgenomen. Verder zijn n.a.v. het Presidium vanochtend de formuleringen over de relatie adviseur-college nog iets meer verduidelijkt (zie p. 1, 2 en 8). De wijzig

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: A4 bespreking lunch integriteit**

To Arib K. <K.Arib@tweedekamer.nl>

Date November 11, 2019 at 1:48:31 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111116648832~201911111248310000~Z~B02943FF6B716C63C7F28791597F5C81)

[01&SavesetId=202111116648832~201911111248310000~Z~B02943FF6B716C63C7F28791597F5C81](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111116648832~201911111248310000~Z~B02943FF6B716C63C7F28791597F5C81)View the

original item

Prima, ik zal [REDACTED] erbij vragen!

Groeten,

Van: Arib K.

Verzonden: maandag 11 november 2019 13:22

Aan: [REDACTED]

CC: [REDACTED]

Onderwerp: Re: A4 bespreking lunch integriteit

Goede vraag! Alleen degenen die hier iets aan hebben bijgedragen. [REDACTED] lijkt me prima.

Hartelijke groet,

Khadija

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 11 nov. 2019 om 12:13 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

Beste Khadija,

Hierbij de gevraagde samenvatting op 1 A4. Hopelijk heb je hier wat aan, zo niet dan pas ik het graag aan.

Verder vroeg ik me trouwens nog even af of er wellicht nog anderen bij de lunch aanschuiven, gelet op de behoorlijke groep Kamerleden die uitgenodigd zijn. Bijvoorbeeld [REDACTED] van BW (heeft meegeschreven aan het voorstel). Maar misschien is daar al over nagedacht.

Hartelijke groet,

<20191111 Integriteit suggesties.docx>

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **notitie beroepsmogelijkheid regeling toezicht integriteit**
To secretariaat.voorzitter [REDACTED]@tweedekamer.nl>, Arib K. <K.Arib@tweedekamer.nl>
Date December 3, 2019 at 5:55:25 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641)

[01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641)View the original item

Beste Khadija,

Hierbij stuur ik een gevraagde concept-notitie naar aanleiding van de vragen in het Presidium van 27 november jl. over een mogelijke beroepsmogelijkheid in de voorgestelde Regeling advies en toezicht integriteit.

In de notitie zijn zoals verzocht twee opties uitgewerkt. Verder zijn de waarborgen die al in het voorstel zitten nog eens op een rij gezet.

[REDACTED] heeft meegedacht over de uitwerking. Indien gewenst kan ik uiteraard ook anderen vragen om mee te lezen.

Hartelijke groet,
[REDACTED]

Attachments:

20191203 notitie beroepsmogelijkheid.docx (31 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641&AttachmentId=120191203)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641&AttachmentId=120191203)

[01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641&AttachmentId=120191203](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641&AttachmentId=120191203)

[notitie beroepsmogelijkheid.docx](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202112048630273~201912031655260000~Z~A01235D2C3DCCF1A95BA53D67067E641&AttachmentId=120191203)

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **Re: beantwoording integriteit**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date March 17, 2020 at 12:32:57 PM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202203268308865~202003171132570000~Z~A07C635FD517FB4F044B28DD0D41A881>View the original item

Ha [REDACTED],

Morgenochtend en anders na het debat hoop ik iets meer duidelijkheid te hebben over hoe bepaalde zaken verder gaan.
Ook met betrekking tot het Presidium.

Groet

[REDACTED]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 16 mrt. 2020 om 16:03 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

Wat zou een handig moment zijn? Dan kunnen we daar op koersen..

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 16 maart 2020 15:50
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: beantwoording integriteit

Nog niks van [REDACTED] ontvangen. Ga er even achteraan.

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 16 maart 2020 15:24
Aan: [REDACTED] >
Onderwerp: beantwoording integriteit

Ha [REDACTED],

Kun je aangeven wanneer de beantwoording van de feitelijke vragenronde over de uitwerking van de motie Van der Molen c.s. (toezicht en handhaving integriteitsregels) aan de Voorzitter kan wor

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject **RE: behandeling brief over integriteit**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date February 13, 2020 at 6:05:09 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1)

[VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1)

[01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1) View the original item

Dank! Ben benieuwd.....

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-318 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: [REDACTED]

Verzonden: donderdag 13 februari 2020 17:32

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: behandeling brief over integriteit

Ha [REDACTED]

Ter info, besluit in de procedurevergadering BiZa vandaag:

30.

Brief van het Presidium over toezicht en handhaving op het gebied van integriteit

2020Z02578 - Brief Kamer d.d. 10-02-2020

Voorzitter van de Tweede Kamer, K. Arib (PvdA) - Brief van het Presidium over toezicht en handhaving op het gebied van integriteit

Besluit: Inbreng voor het stelle

Attachments:

image001.gif (1 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1&AttachmentId=1image001.gif)

[VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1&AttachmentId=1image001.gif)

[01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1&AttachmentId=1image001.gif](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1&AttachmentId=1image001.gif)

image002.gif (0 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1&AttachmentId=2image002.gif)

[VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1&AttachmentId=2image002.gif)

[01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1&AttachmentId=2image002.gif](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202144856424~202002131705100000~Z~B00CAD378161AC7F5A7162692B2EACD1&AttachmentId=2image002.gif)

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject **notitie integriteit def**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date November 25, 2019 at 4:40:16 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111257858806~201911251540170000~Z~B041B7485EEB362E0939310636FFECF1)

[01&SavesetId=202111257858806~201911251540170000~Z~B041B7485EEB362E0939310636FFECF1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111257858806~201911251540170000~Z~B041B7485EEB362E0939310636FFECF1)

View the original item

Ha [REDACTED]

Zie bijgaand.

Groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +31 (0)70 318 [REDACTED] | M +31 (0)6 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Attachments:

20191125 Integriteit def.pdf (423 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111257858806~201911251540170000~Z~B041B7485EEB362E0939310636FFECF1&AttachmentId=120191125)

[01&SavesetId=202111257858806~201911251540170000~Z~B041B7485EEB362E0939310636FFECF1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111257858806~201911251540170000~Z~B041B7485EEB362E0939310636FFECF1&AttachmentId=120191125)

[Integriteit def.pdf](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111257858806~201911251540170000~Z~B041B7485EEB362E0939310636FFECF1&AttachmentId=120191125)

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>

Subject **Re: bespreking integriteit**

To [REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date October 28, 2019 at 1:24:48 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202110285435309~201910281224480000~Z~A08C2F9FA86C5FD4D5585394165FD541)

[01&SavesetId=202110285435309~201910281224480000~Z~A08C2F9FA86C5FD4D5585394165FD541](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202110285435309~201910281224480000~Z~A08C2F9FA86C5FD4D5585394165FD541)View the

original item

Ha [REDACTED], prima!

4.1.1

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 28 okt. 2019 om 13:16 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

Dag [REDACTED]

De Voorzitter wil graag de stukken over integriteit woensdag (na aanbieding RvO) bespreken met Jaqueline, Frans [REDACTED] Paul Bovend'eert, [REDACTED], jij en ik, tijdens een lunch.

Ik ga de heren/dames zo dadelijk hiervoor uitnodigen en stuur de stukken toe die jij naar de Voorzitter hebt gestuurd. Kan dat wat jou betreft?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA, Den Haag

T +(31)6 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **RE: brief integriteit met mijn aanpassingen**
To [REDACTED] [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date January 30, 2020 at 4:04:46 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202201313646934~202001301504460000~Z~B014EA4EC0D10E76C7B8FCB9AF2C8961> View the original item

Dankjewel.

Van: [REDACTED].
Verzonden: donderdag 30 januari 2020 15:51
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: brief integriteit met mijn aanpassingen

Ha [REDACTED],
Hierbij voor de volledigheid de brief met kleine aanpassingen (in geel), zoals vanmiddag op papier meegegeven naar de zaal.

Groet, [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
T +31 (0)70 318 [REDACTED] | M +31 (0)6 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **FW: GP-BiZa,GP-Alle leden - Brief van het Presidium over toezicht en handhaving op het gebied van integriteit**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date February 10, 2020 at 5:31:54 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202104510962~202002101631550000~Z~B015889BABEE4AFEE2B00BF7697BE6F1)

[01&SavesetId=202202104510962~202002101631550000~Z~B015889BABEE4AFEE2B00BF7697BE6F1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202202104510962~202002101631550000~Z~B015889BABEE4AFEE2B00BF7697BE6F1) View the

original item

Van: [REDACTED]

Verzonden: maandag 10 februari 2020 17:27

Aan: [REDACTED].

CC: [REDACTED]

Onderwerp: FW: GP-BiZa,GP-Alle leden - Brief van het Presidium over toezicht en handhaving op het gebied van integriteit

Beste [REDACTED],

[REDACTED] heeft afspraken gemaakt met je collega om de Presidiumbrief en het voorstel over toezicht en handhaving integriteit vandaag (maandag 10 februari) mee te sturen met de agenda voor de procedurevergadering. We hebben ons daar vandaag ook opgericht. Tot 16 uur konden de Presidiumleden nog reageren. Aansluitend is de brief doorgestuurd naar Griffie Plenair.

Mijn dringende verzoek is om een herziene agenda voor de procedurevergadering uit te doen en bijgaande stukken toe te voegen.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-318 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekame

From [REDACTED] </o=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject RE: 20191210 tekstje integriteit
To [REDACTED]@tweedekamer.nl
Date December 10, 2019 at 6:20:41 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SaveSetId=202112119233109~201912101720410000~Z~90F7510A78C4FD96A56C0A5C8ACBA751> View the original item

Ha [REDACTED],

Je zou evt nog kunnen vermelden (voor alle duidelijkheid, mss ten overvloede hoor) dat de brief over benoeming biesheuvel natuurlijk ook al als bijlage bij de notitie zat die in presidium voorlag op 27 nov. Dus niet alleen per mail gezonden op 28 nov.

Groeten,
[REDACTED]

Verzonden vanaf mijn Samsung Galaxy-smartphone.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: [REDACTED]
Datum: 10-12-19 16:35 (GMT+01:00)
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: 20191210 tekstje integriteit

Ha [REDACTED],

Ik leg deze tekst straks even aan de Voorzitter voor.
Misschien is het een idee om dit morgen uit te delen aan de Presidiumleden.
Ik wacht even haar reactie hierover af.

Groet
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 10 december 2019 15:01
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: 20191210 tekstje integriteit

Zie bijgaand. Is dit bruikbaar? Of moet het korter?

Groet, [REDACTED]

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **Integriteit**
To [REDACTED]. <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date January 15, 2020 at 5:22:21 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202201162343710~202001151622220000~Z~91033F4FD2F23F2B8BE897609AE75591>View the original item

Ha [REDACTED]

Lukt het nog om de stukken over integriteit vandaag door te mailen. Dan maak ik nog 1 keer een complete set van het concept-presidiumdossier voor de Voorzitter (ivm het overzicht).

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-318 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **Re: Integriteitsbrief: nabrander**
To [REDACTED]. <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date January 24, 2020 at 9:42:07 AM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202201243042280~202001240842070000~Z~B01DEF6EE2FF2EBFACFCBDF305CA2891)

[01&SavesetId=202201243042280~202001240842070000~Z~B01DEF6EE2FF2EBFACFCBDF305CA2891](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202201243042280~202001240842070000~Z~B01DEF6EE2FF2EBFACFCBDF305CA2891) View the original item

Dag [REDACTED],

Groet,

Verstuurd vanaf mijn iPhone

> Op 24 jan. 2020 om 07:49 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

>

> Goedemorgen [REDACTED]

>

> Nog even over de integriteitsbrief: [REDACTED]

[REDACTED]. Dat verklaart ook waarom dit voorstel over versterking toezicht dus iets toevoegt t.o.v wat het Presidium eerder al heeft besloten over gedragscode en adviseur, en waarom daarin wordt geregeld hoe adviseur en college zich tot elkaar verhouden.

>

> Verder lijkt het me goed om - alvast vooruit denk

From [REDACTED]. </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: Lijsten van feitelijke vragen iz TK 35351 nrs 1 en 2 Gedragscode**

To [REDACTED]. <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date March 6, 2020 at 9:49:45 AM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202203268308716~202003060849450000~Z~A07DC0F1A76201FDF7BCE88CF5872361)

[01&SavesetId=202203268308716~202003060849450000~Z~A07DC0F1A76201FDF7BCE88CF5872361](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202203268308716~202003060849450000~Z~A07DC0F1A76201FDF7BCE88CF5872361) View the original item

Beste [REDACTED],

Veel dank! We gaan ermee aan de slag.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: donderdag 5 maart 2020 18:29

Aan: Documenten-Griffie ; Presidium

CC: [REDACTED] Tweede Kamer ; [REDACTED].

Onderwerp: Lijsten van feitelijke vragen iz TK 35351 nrs 1 en 2 Gedragscode

Hierbij ontvangt u de lijsten met feitelijke vragen die de commissie BiZa heeft gesteld over de brieven van het Presidium over een gedragscode voor leden van de Tweede Kamer (TK 35351 nrs. 1 en 2).

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +(31)70-318 [REDACTED] | M +(31)6 [REDACTED]

E [REDACTED]@tweedekamer.nl

From secretariaat.voorzitter </O=STATENGENERAAL/OU=FIRST ADMINISTRATIVE GROUP/CN=RECIPIENTS/CN=PRESFWE>

Subject **FW: 12.45 - 13.45 Gedachtenwisseling motie toezicht en handhaving integriteit incl. lunch**

To [REDACTED] tweedekamer.nl> [REDACTED] tweedekamer.nl>

Date November 11, 2019 at 10:55:27 AM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111116648825~201911110955270000~Z~B0282C0709D11583246C1D3B6D7281A1)

[01&SavesetId=202111116648825~201911110955270000~Z~B0282C0709D11583246C1D3B6D7281A1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111116648825~201911110955270000~Z~B0282C0709D11583246C1D3B6D7281A1)View the

original item

Ter info

[REDACTED]

Van: [REDACTED].

Verzonden: maandag 11 november 2019 10:47

Aan: secretariaat.voorzitter

Onderwerp: RE: 12.45 - 13.45 Gedachtenwisseling motie toezicht en handhaving integriteit incl. lunch

Urgentie: Hoog

Goedemorgen,

Mevrouw Ploumen zal morgen niet aanwezig kunnen zijn om 12.45 uur in de 1e Cie.kamer.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

-----Oorspronkelijke afspraak-----

Van: secretariaat.voorzitter

Verzonden: woensdag 6 november 2019 12:19

Aan: secretariaat.voorzitter; Molen van der H.; ztok, N.; Ziengs E.; Nispen van M.; Ploumen, L.; Sneller, J.; Bisschop, R.; Kooten van, F.M. (Femke Merel)

Onderwerp: 12.45 - 13.45 Gedachtenwisseling motie toezicht en handhaving integriteit incl. lunch

Tijd: dinsdag 12 november 2019 12:45-13:4

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: 20191031 Integriteitspakket**

To [REDACTED] tweedekamer.nl>

Date November 1, 2019 at 1:25:47 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SaveSetId=202111015784892~201911011225480000~Z~B02B89AC1C8EE2722FD0DFA5D6A3B851)

[01&SaveSetId=202111015784892~201911011225480000~Z~B02B89AC1C8EE2722FD0DFA5D6A3B851](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SaveSetId=202111015784892~201911011225480000~Z~B02B89AC1C8EE2722FD0DFA5D6A3B851)View the

original item

Ha [REDACTED]

Ik zie dat je er nu niet bent- ik bel je maandag even om het belletje met [REDACTED] even terug te koppelen. Doe ik liever niet via de mail... ;-)

Groetjes,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: vrijdag 1 november 2019 10:14

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: 20191031 Integriteitspakket

Hey [REDACTED],

Fijn, dan zitten we op één lijn! ☺

Als je hem wilt benaderen, graag! Het is nu wel tijd om dit even gecheckt te hebben voordat het verder gaat. Maar inderdaad even in goed vertrouwen, want dit moet nu nog even in kleine kring blijven. Thanks!!

Ik hoop het in de loop van maandag te kunnen doorsturen naar de Vz.

Groeten,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: vrijdag 1 november 2019 10:07

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: 20191031 Integriteitspakket

Ha [REDACTED]

Thanks voor deze versie! Ik ben zo benieuwd wanneer het besproken gaat worden in het Presidium en wat het Presidium ervan vindt... ☺

Verbod op buitenlandse reizen b

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **RE: stukken gedragscode en toezicht**
To [REDACTED]. <[REDACTED]@tweedekamer.nl>, [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date April 1, 2020 at 11:29:39 AM CEST

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202204018826966~202004010929390000~Z~A073F8A295BD57F8F1C9995698829051>View the original item

Dag [REDACTED],

Veel dank voor de stukken over de gedragscode.
Ik stuur ze door naar de Voorzitter en [REDACTED] en houd jullie op de hoogte.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 1 april 2020 09:19
Aan: [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: RE: stukken gedragscode en toezicht

Hai [REDACTED] en [REDACTED],

Hierbij de stukken zoals besproken- alles staat er in zoals besproken (hoop ik ☺)

@ [REDACTED]: Jouw suggestie voor de medewerking staat er gewoon in, zonder de eventuele adviesvraag bij Bovend'Eert. Ik ben nogmaals even in de materie gedoken en ik vond dat tuchtrecht inderdaad onder artikel 6 EVRM valt. Maar het wordt in ieder geval niet gezien als een criminal charge, omdat het sowieso niet onder criminal limb valt van artikel 6 EVRM. We zitten dus goed met deze regeling.

@ [REDACTED]: Jij stuurt de stukken door aan de Voorzitter en [REDACTED]? Dat begrijp ik goed uit de onderstaande mail?

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL/[REDACTED]>
Subject **Re: stukken integriteit ter verspreiding**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date December 3, 2019 at 2:15:25 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SaveSetId=202112038549570~201912031315260000~Z~B023E8521591EBC50450127228DE8B11> View the original item

Ik denk zelf dat het goed is om het toch te gaan combineren met de toezichtstukken? Anders doen we het twee keer?

Mvg, [REDACTED]

> Op 3 dec. 2019 om 13:45 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

>

From [REDACTED] </O=STATENGENERAAL/OU [REDACTED]>

Subject **RE: Lijsten van feitelijke vragen iz TK 35351 nrs 1 en 2 Gedragscode**

To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date March 9, 2020 at 1:07:12 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202203268308742~202003091207130000~Z~A07DC2B0D6F1D686522AB242A84CBE71)

[01&SavesetId=202203268308742~202003091207130000~Z~A07DC2B0D6F1D686522AB242A84CBE71](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202203268308742~202003091207130000~Z~A07DC2B0D6F1D686522AB242A84CBE71)View the

original item

Zou ik niet durven te zeggen, ik denk dat het meevalt, maar nog wel een klusje inderdaad. Ik doe het samen met [REDACTED] van BW. Sommige vragen zijn waarschijnlijk wel snel te beantwoorden met verwijzing naar de toelichting...

Van: [REDACTED]

Verzonden: maandag 9 maart 2020 12:45

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: Lijsten van feitelijke vragen iz TK 35351 nrs 1 en 2 Gedragscode

Dat is nog wel een klusje... zijn dit soort aantallen normaal, of zij het er meer/minder dan gebruikelijk? Groet!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Stafdienst Communicatie

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-318 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: [REDACTED] >

Verzonden: vrijdag 6 maart 2020 09:19

Aan: [REDACTED].

From: secretariaat.voorzitter </O=STATENGERAAL/OU=FIRST ADMINISTRATIVE GROUP/CN=RECIPIENTS/CN=PRESFWE>

Subject: **RE: mail + stuk integriteit**

To: [REDACTED] tweedekamer.nl>

Date: November 20, 2019 at 5:03:38 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SaveSetId=202111217505057~201911201603380000~Z~90F2939E17E8348D9902B060CD1FC5F1> View the original item

Dank je [REDACTED]! Ik heb het stuk doorgestuurd naar de Kamerleden. We hebben overigens niet van iedereen een aan- of afmelding ontvangen. Zeker is dat Vd Molen, Ozutok, Ziengs en Van Nispen komen. Mevr. Ploumen heeft zich afgemeld. Van de andere genodigden hebben we geen reactie ontvangen.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: woensdag 20 november 2019 16:29

Aan: secretariaat.voorzitter

Onderwerp: mail + stuk integriteit

Ha [REDACTED]

Zie bijgaand, met hieronder een conceptmail.

Groet, [REDACTED]

Geachte leden,

Ten behoeve van de nadere gedachtewisseling over de uitwerking van de motie inzake toezicht en handhaving integriteit, ontvangt u bijgaand stuk.

Ik wijs u er op dat het een concept-uitwerking betreft, die uiteraard nog wijzigingen kan ondergaan. U wordt verzocht dit document vertrouwelijk te behandelen.

Met vriendelijke groet,

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **RE: oplegnotitie + notitie met bijlagen beroepsmogelijkheid regeling integriteit**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date December 12, 2019 at 2:47:17 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202112129319643~201912121347170000~Z~90FDF83E42CD85AED386B490EEDEE031> View the original item

Dankjewel.

Nog een vraag over de oplegnotitie:
Waarom staat er tussen haakjes 'met enige wijzigingen'?

Het Presidium stelt toch een regeling voor advies en toezicht integriteit Kamer vast?

. Het Presidium besluit het voorstel voor een Regeling advies en toezicht integriteit Kamer [met enige wijzigingen] ter besluitvorming aan de Kamer voor te leggen.

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 12 december 2019 14:24
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: oplegnotitie + notitie met bijlagen beroepsmogelijkheid regeling integriteit

Beste [REDACTED],
Zie bijgaand. De notitie zelf ligt bij de Voorzitter voor akkoord. De oplegnotitie is dus nieuw. Verder is de regeling (met enkele verduidelijkingen in de aanbiedingsbrief en de toelichting, zie rood gemarkeerd) bijgevoegd.
Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
T +31 (

From [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Subject **RE: FvD en College van Integriteit**
To [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date August 17, 2021 at 11:04:27 AM CEST

Ha [REDACTED],

Zie hierbij een eerste aanzet, [REDACTED]. Kijk vooral wat jij er zo van vindt en prima plan om vanmiddag al even te bellen! Ik heb ook de rest van de dag ruimte, dus bel gerust wanneer het jou uitkomt.

Ik zag overigens dat over de weigering om medewerking te verlenen eerder wel een vraag is gesteld bij de behandeling van de Gedragscode en de Regeling (zie hier, vraag 9), [REDACTED].

Spreek je straks!

Groet,

Van: [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Verzonden: dinsdag 17 augustus 2021 10:34
Aan: [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: FvD en College van Integriteit

Ha [REDACTED],

Ik heb morgen alleen om 10 uur een ander overleg, dus half 10 is prima. Maar ook prima om bijv eind van de middag even te bellen als dat beter uitkomt. Ik heb verder de hele dag ruimte. ;)

Groet [REDACTED]

Van: [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 16 augustus 2021 18:35
Aan: [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: FvD en College van Integriteit

Ha [REDACTED],

Zullen we woe-ochtend dan even bellen, rond 9.30u bv.? Dan duik ik er morgen vast even in, met jouw eerste ideeën in het achterhoofd, veel dank daarvoor!

Fijne avond en we spreken elkaar!

Groet

Van: [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 16 augustus 2021 17:40
Aan: [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: FvD en College van Integriteit

O haha, ik had je net gemaïld en zie nu deze mailwisseling. Het is meteen raak inderdaad ;) Fijn als je alvast een begin kunt maken, morgen of woensdag even overleggen?

Groeten, [REDACTED]

Van: [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 16 augustus 2021 16:00
Aan: [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: FW: FvD en College van Integriteit

[REDACTED] Ik zal wel even reageren dat we ermee aan de slag gaan en zal (morgen) aan de slag gaan met een opzetje. [REDACTED] Denk dat het wel moet lukken om deze week wat toe te sturen.

[REDACTED] Spreek je vast van de week.

Groet,

Van: [REDACTED] Tweede Kamer [REDACTED]@tweedekamer.nl>

Verzonden: maandag 16 augustus 2021 15:51

Aan: [REDACTED]@tweedekamer.nl>; [REDACTED]@tweedekamer.nl>

CC: [REDACTED]@tweedekamer.nl>; [REDACTED]@tweedekamer.nl>; [REDACTED]@tweedekamer.nl>

Onderwerp: FvD en College van Integriteit

Beste [REDACTED],

Ik zou graag, op verzoek van de Voorzitter, jullie advies ontvangen in hoeverre Forum voor Democratie zich kan onttrekken aan het College van Integriteit (dit mede gezien hun eed als Kamerlid en de Grondwet, alsmede op constitutioneel gebied).

Ik zie jullie advies graag tegemoet, lukt dat op redelijk korte termijn?

Dank vast, groet,

[REDACTED]

From [REDACTED]/O=STATENGERAAL [REDACTED]
[REDACTED]

Subject **Re: stukken integriteit voor presidium 18-12**

To [REDACTED] tweedekamer.nl>

Date December 16, 2019 at 3:45:22 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202112169672522~201912161445220000~Z~B0137D41DB486CEDABD810A659386321)

[01&SavesetId=202112169672522~201912161445220000~Z~B0137D41DB486CEDABD810A659386321](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202112169672522~201912161445220000~Z~B0137D41DB486CEDABD810A659386321)View the

original item

Agenda is aangepast

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 16 dec. 2019 om 15:42 heeft [REDACTED] > het volgende geschreven:

Ha [REDACTED]

Zie bijgaand de bijgewerkte stukken. Verder dus nog even de formulering van het agendapunt gelijktrekken met de titel van de oplegger. ☺

Groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +31 (0)70 318 [REDACTED] M +31 (0)6 [REDACTED] [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

<20191216 oplegnotitie integriteit Kamerleden - motie van der Molen cs - vervolg.docx>

<20191216 notitie beroepsmogelijkheid.docx>

From: [REDACTED]/O=STATENGERAAL [REDACTED]
Subject: RE: stukken integriteit
To: [REDACTED] tweedekamer.nl> [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date: November 27, 2019 at 1:58:26 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023558~201911271258270000~Z~90F8A43942D4A703DBC74F2D4FB9D741> View the original item

Ha,

Goede stukken. In de brief over de gedragscode heb ik twee minimale aanpassingen (♦♦n spatie te veel en ♦♦n tekstsuggestie).

[REDACTED] Ik kan me voorstellen dat we dinsdag na de stemmingen (mits aangenomen) een berichtje uitdoen. Wat is jullie idee hierbij?

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: woensdag 27 november 2019 13:19

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: stukken integriteit

Ha [REDACTED],

Hierbij de aangepaste brieven + gedragscode zoals gevraagd. Lezen jullie even mee?

Dank en groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
T +31 (0)70

Attachments:

20191127 Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode.docx (27 KB)

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111278023558~201911271258270000~Z~90F8A43942D4A703DBC74F2D4FB9D741&AttachmentId=120191127>

20191127 Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode.docx

From "secretariaat.voorzitter" [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Subject **09.30 - 10.10 uur: Nadere gedachtewisseling motie inzake toezicht en handhaving integriteit**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>, [REDACTED] tweedekamer.nl>, [REDACTED]
[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date November 19, 2019 at 9:52:31 AM CET

Normal;Default Paragraph Font;Normal Table;Hyperlink;FollowedHyperlink;E-mailStijl17;E-mailStijl181;E-mailStijl19;E-mailStijl201;E-mailStijl21;Unknown;http://schemas.microsoft.com/office/word/2003/wordml2450...>()()()()Geachte leden, Op verzoek van de Voorzitter wordt dit overleg verplaatst naar donderdag 21 november, van 09.30 uur tot 10.10 uur. Met vriendelijke groet, [REDACTED]
Secretariaat Voorzitter Tweede Kamer der Staten-Generaal

From ████████ Tweede Kamer <████████@tweedekamer.nl>
Subject **RE: FvD en College van Integriteit**
To ██████████ <████████@tweedekamer.nl>, ██████████ <████████@tweedekamer.nl>
Date August 16, 2021 at 5:36:39 PM CEST

Dank voor je bericht ████████ fijn!

Groet, namens ████████,

Van: ██████████ <████████@tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 16 augustus 2021 16:11
Aan: ████████ Tweede Kamer <████████@tweedekamer.nl>; ██████████ <████████@tweedekamer.nl>
CC: ██████████ <████████@tweedekamer.nl>; ██████████ <████████@tweedekamer.nl>; ██████████ <████████@tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: FvD en College van Integriteit

Beste ████████

Dank voor je bericht, we gaan ermee aan de slag. Naar verwachting zal het wel lukken om later deze week een notitie toe te sturen.

Hartelijke groet,

██████████
██████████
Dienst Analyse en Onderzoek
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA
M 06-██████████ | E ██████████@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: ████████ Tweede Kamer <████████@tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 16 augustus 2021 15:51
Aan: ██████████ <████████@tweedekamer.nl>; ██████████ <████████@tweedekamer.nl>
CC: ██████████ <████████@tweedekamer.nl>; ██████████ <████████@tweedekamer.nl>; ██████████ <████████@tweedekamer.nl>
Onderwerp: FvD en College van Integriteit

Beste ██████████

Ik zou graag, op verzoek van de Voorzitter, jullie advies ontvangen in hoeverre Forum voor Democratie zich kan onttrekken aan het College van Integriteit (dit mede gezien hun eed als Kamerlid en de Grondwet, alsmede op constitutioneel gebied).

Ik zie jullie advies graag tegemoet, lukt dat op redelijk korte termijn?

Dank vast, groet,

██████████

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

INTERN GEBRUIK

Stafnotitie

aan de Kamervoorzitter [REDACTED]
van Dienst Analyse en Onderzoek

datum 17 augustus 2021

onderwerp Verplichtend karakter van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving

T 06 [REDACTED] / 06 [REDACTED]

E [REDACTED]@tweedekamer.nl /
[REDACTED]@tweedekamer.nl

Inleiding

Deze notitie gaat in op de vraag in hoeverre Kamerleden zich kunnen onttrekken aan de Gedragscode van de Tweede Kamer en bijbehorende Regeling omtrent toezicht en handhaving (hierna: Regeling). Anders geformuleerd, in hoeverre hebben de Gedragscode en de Regeling een verplichtend karakter voor Kamerleden? Het navolgende biedt een staatsrechtelijk kader ter beantwoording van deze vraag.

Gedragscode en Regeling toezicht en handhaving zijn bindend

De Gedragscode bevat verschillende gedragsregels voor Kamerleden, waaronder de bepaling dat een Kamerlid conform de regels van de Kamer handelt (Gedragsregel 5). De Regeling roept een College van onderzoek integriteit (hierna: het College) in het leven en voorziet in een klachtprocedure, bedoeld om te kunnen optreden tegen overtredingen van de Gedragscode. Het betreft een regeling die betrekking heeft op de interne organisatie en werkwijze van de Kamer en is vastgesteld volgens de procedure die ook wordt toegepast bij wijziging van het Reglement van Orde. [Staatsrechtelijk heeft de Regeling daarmee dezelfde bindende kracht als het Reglement van Orde \(art. 72 Grondwet\).](#)¹ Aangezien de Regeling zich uitstrekt tot alle leden, zijn ook alle leden daaraan gebonden.

Op basis van de Regeling behandelt het College klachten, kan onderzoek worden verricht en kunnen sancties worden aanbevolen aan de Kamer. In dat laatste geval stuurt het Presidium een brief aan de Kamer met een voorstel tot het opleggen van de door het College aanbevolen sanctie (art. 12). De Kamer besluit zonder beraadslaging over het voorstel van het Presidium (art. 13).

Regeling verplicht Kamerleden tot medewerking

De Regeling bepaalt dat het College het Kamerlid waarover een klacht in behandeling is genomen, verzoekt om informatie (art. 7 lid 2). Het Kamerlid verleent medewerking aan dat verzoek, aldus dezelfde bepaling. De toelichting bij deze bepaling vermeldt: "Het

¹ Dit geldt ook voor bijvoorbeeld de Regeling vertrouwelijke stukken en de Regeling van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven.

Deze notitie is uitsluitend bestemd voor intern gebruik door de leden.

Vershil is natuurlijk wel dat RvO intern werkend is, terwijl deze Regeling ook rechten in het leven roept voor derden, namelijk om een klacht in te dienen. We zouden daarom kunnen overwegen om deze zin weg te laten.

[REDACTED]
08/17/2021 14:43

Kamerlid is verplicht tot medewerking aan het verzoek.” Op verzoeken van het college dient adequaat en tijdig te worden gereageerd, zo vulde het Presidium desgevraagd aan tijdens de parlementaire behandeling van de Regeling.²

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Het voorgaande heeft betrekking op de fase dat het College een klacht in behandeling heeft genomen. Naar aanleiding daarvan kan het College al dan niet besluiten om een onderzoek naar een klacht in te stellen. Ook in dat geval bepaalt de Regeling dat een Kamerlid de medewerking verleent die door het College in het kader van zijn onderzoek wordt verlangd (art. 8 lid 4).

[Redacted text block]

Een Kamerlid krijgt verder *de gelegenheid* te worden gehoord over de conceptrapportage van het College (art. 8 lid 5). Het verschaffen van een zienswijze is dus, in tegenstelling tot het verlenen van medewerking aan het College, geen verplichting. De zienswijze van een Kamerlid (indien verschaft) wordt in de rapportage verwerkt.

08/17/2021 14:14

Eed: plichten opgelegd door ambt getrouw vervullen

Naast de verplichting in de Gedragscode om conform de regels van de Kamer te handelen en de verplichting in de Regeling om medewerking te verlenen aan het College, leggen Kamerleden bij hun installatie verschillende eden (of verklaringen en beloften) af (art. 60 Grondwet). Daarbij zweren (of beloven) zij onder meer trouw aan de Grondwet en een getrouwe vervulling van hun ambt. Kamerleden zweren (of beloven) de plichten die hun ambt aan hen oplegt getrouw te vervullen (art. 2 Wet beëdiging ministers en leden Staten-Generaal).

Het naleven van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving is een van de plichten die voortvloeien uit het zijn van Kamerlid. Ook de afgelegde eed verplicht zo tot het verlenen van medewerking aan het College.

Praktisch: wat als medewerking niet wordt verleend?

Ondanks voormelde verplichtingen tot medewerking op grond van de Gedragscode, de Regeling toezicht en handhaving en de afgelegde eed, kan zich de situatie voordoen dat een Kamerlid weigert medewerking te verlenen aan het College. Dit kan het (besluiten over het) eventueel onderzoeken van een klacht door het College hinderen, bijvoorbeeld omdat het College daarmee niet over de benodigde informatie kan

² Kamerstuk 35 351, nr. 3.

beschikken. In het uiterste geval kan dit ertoe leiden dat niet tot een zorgvuldig oordeel over de klacht kan worden gekomen. [redacted]

Mocht het College daarbij tot de slotsom komen dat sancties aanbevelenswaardig zijn, dan besluit de Kamer over het opleggen daarvan.

Conclusie

Kamerleden dienen medewerking te verlenen aan het College. De Gedragscode, de Regeling toezicht en handhaving en de bij hun installatie afgelegde eed verplichten hiertoe. Gebeurt dat - ondanks deze verplichtingen - niet, dan kan toepassing van de Regeling toch doorgang vinden, omdat het College in beginsel ook dan een klacht kan behandelen en onderzoek kan verrichten. Indien dit leidt tot een aanbeveling voor sanctionering, is het uiteindelijk aan de Kamer om naar aanleiding van het verslag van het College te besluiten de sancties op te leggen.

De medewerking van het Kamerlid is van belang voor het College bij het besluiten over onderzoeken en eventuele aanbevelingen voor sancties. [redacted]

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>

Subject **RE: Uitnodiging nadere gedachtewisseling motie Integriteit**

To [REDACTED]. <[REDACTED]@tweedekamer.nl>

Date November 13, 2019 at 10:32:57 AM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111136814055~201911130932570000~Z~90FFC9946A4891376A1FFE953021FD71>View the original item

Ha [REDACTED]

Ja hoor, voor zover ik weet nodigen we iedereen uit, dus ook de leden die niet aanwezig waren gisteren.

Fijn dat je mevr. Biesheuvel wil bellen en een tekstje aan wil leveren voor de uitnodiging. Ik wacht het af.

Gr,

Van: [REDACTED].

Verzonden: woensdag 13 november 2019 9:38

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: RE: Uitnodiging nadere gedachtewisseling motie integriteit

Goedemorgen [REDACTED]

Prima, ik ga haar zometeen even bellen!

Het tekstje kan kort blijven lijkt mij, alle genodigden weten waar het over gaat en de Vz had er bij de lunch al wat over gezegd. Ik zal iets voor je opstellen. Ik neem trouwens aan dat het de bedoeling is dat ook de leden die gister niet bij de lunch aanwezig waren, worden uitgenodigd voor het vervolgoverleg? (Ploumen had zich afgemeld en Ozutok zou volgens mij komen, maar was er uiteindelijk niet.)

Groeten,

Van: [REDACTED].

Verzonden: woensdag 13 november 2019 9:30

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: Uitnodiging nadere gedac

From [redacted] Tweede Kamer <[redacted]@tweedekamer.nl>
 Subject **RE: FvD en College van Integriteit**
 To [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>, [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
 Date August 18, 2021 at 9:05:03 AM CEST

Goedemorgen [redacted]

Namens [redacted] hartelijk dank voor het snelle aanleveren van de notitie.
 Zijn er nog vragen, dan weet ze jullie te vinden.

Groet, [redacted]
 Tst. [redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
Verzonden: dinsdag 17 augustus 2021 16:30
Aan: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] Tweede Kamer <[redacted]@tweedekamer.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: FvD en College van Integriteit

Beste [redacted],

Bijgaand een korte notitie van [redacted] en mijzelf over het verplichtende karakter van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving. Hopelijk beantwoordt dit aan jullie verzoek.

Bij verdere vragen horen wij het uiteraard graag.

Hartelijke groet,

[redacted]
 [redacted] ^{ek}
 Tweede Kamer der Staten-Generaal
 Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
 T +31 (0)70 318 [redacted] | M +31 (0)6 [redacted] | E [redacted]@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 16 augustus 2021 16:11
Aan: [redacted] Tweede Kamer <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: FvD en College van Integriteit

Beste [redacted],

Dank voor je bericht, we gaan ermee aan de slag. Naar verwachting zal het wel lukken om later deze week een notitie toe te sturen.

Hartelijke groet,

[redacted]
 [redacted]
 Dienst Analyse en Onderzoek
 Tweede Kamer der Staten-Generaal
 Postbus 20018, 2500 EA
 M 06 [redacted] | E [redacted]@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: [redacted] Tweede Kamer <[redacted]@tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 16 augustus 2021 15:51
Aan: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: FvD en College van Integriteit

Beste [redacted],

Ik zou graag, op verzoek van de Voorzitter, jullie advies ontvangen in hoeverre Forum voor Democratie zich kan onttrekken aan het College van Integriteit (dit mede gezien hun eed als Kamerlid en de Grondwet, alsmede op constitutioneel gebied).

Ik zie jullie advies graag tegemoet, lukt dat op redelijk korte termijn?

Dank vast, groet,

[redacted]

From [REDACTED]. </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject **RE: Uitnodiging nadere gedachtewisseling motie integriteit**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date November 13, 2019 at 2:20:50 PM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SavesetId=202111136814063~201911131320510000~Z~90FFCC9C9719510BEFA65917E2F3E121>View the original item

Dank [REDACTED]! Jammer dat mevr. Biesheuvel er niet bij kan zijn.

Ik zal je tekstje gebruiken en zo de uitnodiging versturen.

Gr,

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 13 november 2019 14:16
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Uitnodiging nadere gedachtewisseling motie integriteit

Ha [REDACTED],

Ik heb mevrouw Biesheuvel gesproken, zij is helaas (de hele dag) verhinderd op 20 november. Ik heb aangegeven dat een ander tijdstip waarschijnlijk lastig is gelet op de drukke agenda, dus ze realiseert zich dat ze er dan dus niet bij kan zijn. Ik heb aangegeven dat ik haar op de hoogte zal houden.

Wat betreft een korte uitnodigingsmail, hierbij een opzetje:

Geachte leden,

Graag nodig ik u uit voor een nadere gedachtewisseling over de uitwerking van de motie inzake toezicht en handhaving integriteit. Deze bijeenkomst zal plaatsvinden op woensdag 20 november 2019 van 9.15 tot 10.00 uur in de Eerste Commissiekamer. Ik hoop dat u in de gelegenheid bent om deel te nemen aan deze bijeenkomst.

From [REDACTED] </o=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject **RE: Inbreng feitelijke vragen integriteit**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date March 4, 2020 at 5:47:36 PM CET

This message has been archived. View the original item
<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202203268308688~202003041647360000~Z~A07DCFC28E21141D6CFD8F5E46223681> View the original item

Ha [REDACTED] inderdaad...dat gaat natuurlijk via VIA. Dank alvast!
Fijne avond,
[REDACTED]

Verzonden vanaf mijn Samsung Galaxy-smartphone.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: [REDACTED]."
Datum: 04-03-20 17:03 (GMT+01:00)
Aan: "[REDACTED]"
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: inbreng feitelijke vragen integriteit

Hi [REDACTED],

Het betreft een lijst van feitelijke vragen.....ik denk dat wij in staat zijn die morgenmiddag te kunnen verwerken.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
GC Bestuur en Onderwijs
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
T (+31)70-318 [REDACTED] | M (+31)6- [REDACTED]
E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 4 maart 2020 12:03
Aan: [REDACTED].

From: [REDACTED] </O=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject: **stuk integriteit ter verspreiding**
To: [REDACTED] . <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date: February 10, 2020 at 4:38:09 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202104510958~202002101538090000~Z~B016CE6615379EE0B28B097A7135F931)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202104510958~202002101538090000~Z~B016CE6615379EE0B28B097A7135F931)

[01&SavesetId=202202104510958~202002101538090000~Z~B016CE6615379EE0B28B097A7135F931](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202104510958~202002101538090000~Z~B016CE6615379EE0B28B097A7135F931) View the original item

Beste [REDACTED],

Bijgaand de brief van het Presidium en het voorstel over toezicht en handhaving integriteit.

Voortouw is BiZa. Zie daarover verzoek onderaan op p. 3 aan BiZa om het in behandeling te nemen, in samenhang met voorstel Gedragscode. De Gedragscode is onder Kamerstuknummer 35351-1 geplaatst.

Groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +31 (0)70 318 [REDACTED] | M +31 (0)6 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Attachments:

20200210 brief Presidium en voorstel inzake toezicht en handhaving integriteit.docx (45 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202104510958~202002101538090000~Z~B016CE6615379EE0B28B097A7135F931&AttachmentId=120200210)

[VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202104510958~202002101538090000~Z~B016CE6615379EE0B28B097A7135F931&AttachmentId=120200210)

[01&SavesetId=202202104510958~202002101538090000~Z~B016CE6615379EE0B28B097A7135F931&AttachmentId=120200210](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202202104510958~202002101538090000~Z~B016CE6615379EE0B28B097A7135F931&AttachmentId=120200210)
brief Presidium en voorstel inzake toezicht en handhaving integriteit.docx

From: [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>
Subject: **stukken integriteit ter verspreiding**
To: [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date: November 28, 2019 at 3:10:31 PM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481)

[01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481) View the original item

Beste [REDACTED],

Hierbij de stukken inzake integriteit.

Het betreft:

Brief van het Presidium inzake benoeming onafhankelijk adviseur integriteit

Graag verspreiden via mail aan de leden én opnemen in Parlis (geen extra Parlisverspreiding).

We hebben helaas geen ongetekende versie, want de brief is opgemaakt op (fysiek) briefpapier van de Voorzitter.

Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Graag opmaken als Kamerstuk en een nieuw Kamerstukdossier aanmaken – dit i.v.m. toekomstige nieuwe versies van de Gedragscode.

Graag verspreiden via Parlis aan alle leden.

Deze brief kan dus op de stemmingslijst voor dinsdag.

Veel dank en groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +31 (0)70 318 [REDACTED] | M +31 (0)6 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl

Attachments: Brief namens Presidium inz benoeming onafhankelijk adviseur integriteit.pdf (545 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481&AttachmentId=1)

[01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481&AttachmentId=1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481&AttachmentId=1) Brief

[namens Presidium inz benoeming onafhankelijk adviseur integriteit.pdf](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481&AttachmentId=1)

20191128 Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode.docx (31 KB)

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481&AttachmentId=220191128)

[01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481&AttachmentId=220191128](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481&AttachmentId=220191128)

[Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode.docx](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202111288110075~201911281410320000~Z~9100F481A49D4733A06DAA117BDC3481&AttachmentId=220191128)

Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode.docx

From [REDACTED] </o=STATENGENERAAL [REDACTED]>
Subject **RE: oplegnotitie + notitie met bijlagen beroepsmogelijkheid regeling integriteit**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date December 12, 2019 at 2:52:25 PM CET

This message has been archived. View the original item

<https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGENERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=126112856B77ED24AB341707A8AF4F7EF1110000ev-site-01&SavesetId=202112129319643~201912121352260000~Z~90FF005B8D9D69BDF31DFAAD6BAEE91>View the original item

O ja dat was idd om aan te geven dat beroep evt nog wordt ingevoegd. Maar je hebt gelijk, dat is dan het enige vastgestelde stuk dat naar de Kamer gaat. Dus tussen haakjes kan weg!

Verzonden vanaf mijn Samsung Galaxy-smartphone.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: "[REDACTED]"

Datum: 12-12-19 14:47 (GMT+01:00)

Aan: "[REDACTED]"

Onderwerp: RE: oplegnotitie + notitie met bijlagen beroepsmogelijkheid regeling integriteit

Dankjewel.

Nog een vraag over de oplegnotitie:

Waarom staat er tussen haakjes 'met enige wijzigingen'?

Het Presidium stelt toch een regeling voor advies en toezicht integriteit Kamer vast?

· Het Presidium besluit het voorstel voor een Regeling advies en toezicht integriteit Kamer [met enige wijzigingen] ter besluitvorming aan de Kamer voor te leggen.

Van: [REDACTED]

Verzonden: donderdag 12 december 2019 14:24

Aan: [REDACTED]

Onderwerp: oplegnotitie + notitie met bijlagen beroepsmogelijkheid re

From [REDACTED] </O=STATENGERAAL [REDACTED]>

Subject **Uitnodiging nadere gedachtewisseling motie integriteit**

To [REDACTED] tweedekamer.nl>

Date November 13, 2019 at 9:29:36 AM CET

This message has been archived. View the original item

[https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SaveSetId=202111136814052~201911130829370000~Z~90FFCF785FD1438BCD67D4863A271AF1)

[01&SaveSetId=202111136814052~201911130829370000~Z~90FFCF785FD1438BCD67D4863A271AF1](https://EV-SERVER-01.TWEEDEKAMER.STATENGERAAL.LOCAL/enterprisevault/Search/htmlview.aspx?VaultId=1BE1C9431002BEA4F8043A2E529B242AB1110000ev-site-01&SaveSetId=202111136814052~201911130829370000~Z~90FFCF785FD1438BCD67D4863A271AF1)View the original item

Goedemorgen [REDACTED],

De Kamerleden die gisteren aanwezig waren bij de gedachtewisseling worden voor een vervolgoverleg uitgenodigd. Dat zal plaatsvinden op: woensdag 20 november van 09.15 uur tot 10.00 uur.

Ik heb begrepen dat Jacqueline Biesheuvel ook moet worden uitgenodigd voor dit overleg, maar zij hier nog niet over is geïnformeerd.

Zou jij:

- Mij kunnen voorzien van een korte uitnodigingstekst voor de Kamerleden voor de bijeenkomst op de 20e? Er moet in ieder geval iets wel of niet genoemd worden over voorbereidende stukken..:-)
- Mij laten weten of je mevr. Biesheuvel eerst nog even wil bellen en informeren hierover? Lijkt me wel handig, voor ik haar een uitnodiging stuur.

Groet,

[REDACTED]

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Notitievergelijking gedragscodes ongewenste omgangsvormen

TK-Brits Lagerhuis

datum 6 januari 2022

T
M +316
E @tweedekamer.nl

1 Inleiding

Met betrekking tot het onderwerp “ongewenste omgangsvormen” is op basis van een aantal documenten bekeken wat de Tweede Kamer organisatie kan leren van het Britse Lagerhuis en de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa (PACE). De documenten betreffen:

- Independent Complaints and Grievance Scheme (ICGS). Het ICGS bestaat uit de Behaviour Code, het Bullying and Harassment Policy (+ Procedure) en het Sexual Misconduct Policy (+ Procedure). Deze regelingen zijn te raadplegen via: <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliaments-behaviour-code/>.
- Code of Conduct van het Lagerhuis
- Rapporten van de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa (PACE) inzake corruptie en seksueel geweld. (brief dd 14 december 2021)

1.1 Gedragscode (code of conduct, gedragscode Kamerleden)

Voor Members of Parliament (MP's) geldt in the House of Commons de “[code of conduct](#)”, dit bevat een set van basisprincipes en regels waar elke MP aan gehouden is. Toepassing & naleving vindt plaats door de “Committee on Standards” en “the Parliamentary Commissioner for Standards”. Deze Commissioner kan ook onderzoek verrichten.

De commissie brengt verslag uit aan het Lagerhuis; deze kan een sanctie opleggen aan een MP waar het dit nodig acht.

Vergelijking

Deze gedragscode is qua inhoud en omvang vergelijkbaar met de gedragscode integriteit voor TK leden. Ook het klachtproces is vergelijkbaar. In NL is het mogelijk om een klacht in te dienen tegen mogelijke schending van de gedragscode bij het College van Onderzoek Integriteit. Dit college kan bij een overtreding van de gedragscode in de rapportage een aanbeveling voor een sanctie doen. De sanctie wordt door de Tweede Kamer besloten.

1.2 Beleid en codes rondom ongewenst gedrag

Met name op het gebied van ongewenste omgangsvormen is er een (groot) verschil tussen het Nederlandse en Britse parlement.

In 2018 heeft het Lagerhuis ingestemd met het parlamentsbrede Independent Complaints and Grievance Scheme (ICGS). Het ICGS bestaat uit de Behaviour Code, het Bullying and Harassment Policy (+ Procedure) en het Sexual Misconduct Policy (+ Procedure).

Opvallend aan deze documenten is de uitgebreide beschrijving van het ongewenste gedrag (meerdere pagina's), het willen voorkomen van publicitair achteraf beschadigen van mogelijke slachtoffers, uitleg over wat wettelijk al geregeld is en het feit dat het beleid voor iedereen geldt die werkzaam is in de parlamentsgebouwen:

De ICGS heeft als doelgroep alle huidige en voormalige leden van de parlementaire gemeenschap, dit omvat:

- o Members of Parliament (MPs) or Members of the House of Lords;
- o Employees of MPs or Lords or other people working for them, such as volunteers, people undertaking work experience or interns;
- o Employees of the House of Commons and Parliamentary Digital Service;
- o Employees of the House of Lords;
- o Employees of other Parliamentary organisations (for example, CPA UK, BGIPU, an All Party Parliamentary Group)
- o Specialist Advisers and others supporting Parliamentary work, including people employed by political parties or collectively employed by MPs (e.g. PRU, PRS and Group staff);
- o Members of the Press Gallery;
- o Contractors, agency workers, inward secondees or interns to any of the relevant bodies above;
- o Visitors to the Parliamentary Estate.

De ICGS is er zowel om advies te geven als voor het behandelen van klachten. Er is een hulplijn waar iedereen terecht kan voor advies, hulp of het indienen van een klacht.

Door wie een klacht wordt behandeld, hangt af tegen wie de klacht is gericht

(<https://www.parliament.uk/about/independent-complaints-and-grievance-scheme/how-the-icgs-works/>)

Vergelijking

In het Britse stelsel geldt het beleid ongewenste omgangsvormen voor iedereen doch de juridische afhandeling bij klachten is per doelgroep anders (per werkgever). In het beleid wordt uitgebreid en expliciet omschreven welke gedragingen niet toelaatbaar zijn; in de Nederlandse gedragscode voor Kamerleden is dit onduidelijk en alleen door interpretatie van de toelichting te achterhalen.

De website van het Lagerhuis biedt uitgebreide informatie en een hulplijn. Indien het tot onderzoek komt, wordt een divers samengestelde onderzoekscommissie in het leven geroepen. In de Tweede Kamer is een beleid ongewenste omgangsvormen en een

klachtencommissie ongewenste omgangsvormen. De doelgroep is beperkter dan in de UK: alleen ambtenaren en medewerkers van fracties (mits binnen een fractie de regeling van toepassing is). De Kamerleden hebben een eigen gedragscode, adviseur en college van onderzoek Integriteit.

Samenvattend: het Britse Lagerhuis heeft uitgebreid omschreven welk gedrag zij ongewenst achten en de codes waarin dit beschreven wordt, zijn voor iedereen geldend die in het Lagerhuis werkt. De online communicatie rondom de codes en de klachtenregeling is zeer uitgebreid. Een eventuele klachtenprocedure wordt per doelgroep ingericht waarbij de uiteindelijke werkgever van de beklagde het juridische besluit neemt op de klacht, dan wel voor MP's het Lagerhuis. In de gedragscode voor Nederlandse Kamerleden wordt ongewenst seksueel gedrag, pesten of intimideren niet expliciet vermeld: alleen via interpretatie van de toelichting zouden deze gedragingen er onder kunnen vallen. Het verdient aanbeveling om het verbod op deze ongewenste gedragingen expliciet op te gaan nemen in de gedragscode voor Kamerleden.

Ook de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE) roept in een brief van 14 december 2021 nationale parlementen op om gedragscodes aan te scherpen op het vlak van corruptie en seksueel geweld. Daarin wordt gevraagd om gedragscodes te herzien met het oog op expliciete vermelding van het verbod op seksuele intimidatie en geweld.

Een stap verder in dit proces kan zijn dat de regelingen rondom integriteit en ongewenst gedrag worden samengevoegd tot een (1) regeling -naar Brits model- die voor alle werkzame personen in de Tweede Kamer gaan gelden; juridisch blijft de opvolging van klachten dan nog steeds ingewikkeld en op meerdere sporen aangezien elke doelgroep eigen wet- en regelgeving kent. (fracties/ambtenaren/Kamerleden kennen dan aparte klachtenregimes).

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

OPLEGNOTITIE PRESIDIUM **CONCEPT**

Titel/onderwerp :

Toezicht integriteit Kamerleden / motie-Van der Molen c.s. (35166, nr. 20)

Opgesteld door :

Voorzitter

1. Aard van de bespreking ¹

Ter besluitvorming

2. Samenvatting

De Werkgroep Integriteit (Werkgroep-Van Oosten) heeft in november 2018 rapport uitgebracht aan het Presidium.² Aanleiding voor het instellen van een werkgroep waren met name de aanbevelingen van GRECO ('Groep van Staten tegen Corruptie', onderdeel van de Raad van Europa) over het ontbreken van toezicht en handhaving van de integriteitsregels van de Kamer en het ontbreken van beleid ten aanzien van contacten met lobbyisten.³ De werkgroep deed in haar rapport vier aanbevelingen:

Aanbevelingen Werkgroep Integriteit

1. Stel een leidraad vast met bijbehorende toelichting, waarin ook expliciet wordt ingegaan op de omgang met lobbyisten.
2. Verander en versterk het model van de huidige vertrouwenspersoon in de richting van een onafhankelijk adviseur die Kamerleden ondersteunt bij de uitleg van de leidraad en de Kamerleden schriftelijk adviseert.
3. Laat de onafhankelijke adviseur jaarlijks een geanonimiseerd jaarverslag uitbrengen, waarmee een bijdrage kan worden geleverd aan een eenduidige en openbare uitleg van de leidraad en aan voorstellen tot verbetering van de leidraad en de toelichting.
4. Beschouw de mogelijkheden om in het bestaande stelsel aanvullingen te doen ten aanzien van toezicht en eventueel ook ten aanzien van handhaving, die rusten op voldoende draagvlak in de Tweede Kamer. Overweeg daarbij welke rol de Kamervoorzitter en het Presidium hierbij zouden kunnen spelen.

¹

- ter besluitvorming (bespreken of hamerstuk)
- opiniërend
- informerend

² Kamerstuk 35 166, nr. 5.

³ De werkgroep werd ook eerder al door het Presidium ingesteld in 2013 om te adviseren over integriteitsregels voor de Tweede Kamer, mede naar aanleiding de aanbevelingen van GRECO. Naar verwachting komt GRECO in december 2019 met een nader nalevingsverslag over de nog niet opgevolgde aanbevelingen over het ontbreken van een systeem van toezicht en handhaving en het ontbreken van een beleid ten aanzien van (contacten met) lobbyisten.

De aanbevelingen 1 t/m 3 van de werkgroep zijn door het Presidium overgenomen. De vierde aanbeveling werd niet overgenomen.⁴ Tijdens het wetgevingsoverleg over de Raming voor 2020 werd de brief van het Presidium hierover behandeld. Daar bleek dat de aanbevelingen van de Werkgroep Integriteit werden gesteund door de Kamer. Met de motie-Van der Molen c.s., die met algemene stemmen is aangenomen, werd het Presidium vervolgens verzocht om ook de laatste aanbeveling uit te voeren door uiterlijk 1 december 2019 een voorstel aan de Kamer voor te leggen en daarin maatregelen voor toezicht en handhaving nader uit te werken.⁵ Verder heeft ook de Staatscommissie parlementair stelsel in haar rapport een paragraaf gewijd aan het belang van de registratie van geschenken, nevenfuncties en andere belangen, en het toezicht daarop. De Staatscommissie “acht het noodzakelijk dat de Tweede Kamer een adequate voorziening treft voor het toezicht op de naleving van de registratieplicht van de individuele Kamerleden”.⁶

Deze notitie bevat voorstellen voor de uitvoering van de eerder overgenomen aanbevelingen van de werkgroep Integriteit en van de motie-Van der Molen c.s.

Benoeming Onafhankelijk adviseur integriteit (bijlage 1)

Aanbeveling 2 van de Werkgroep Integriteit is om het huidige model van de vertrouwenspersoon te veranderen en versterken in de richting van een onafhankelijk adviseur die Kamerleden ondersteunt bij de uitleg van de leidraad en de Kamerleden schriftelijk adviseert. Aanbeveling 3 is om de onafhankelijk adviseur jaarlijks een geanonimiseerd jaarverslag te laten uitbrengen. Beide aanbevelingen zijn eerder door het Presidium overgenomen.

Met de benoeming van een onafhankelijk adviseur integriteit kan een impuls worden gegeven aan een meer eenduidige, gezaghebbende uitleg van de integriteitsregels in de Kamer. Voor Kamerleden kan de adviseur een herkenbare, betrouwbare en toegankelijke raadgever zijn voor alle vragen die zij hebben op het gebied van integriteit en de toepassing van de bestaande regels in de praktijk.

Voorgesteld wordt dat het Presidium de onafhankelijk adviseur per 1 januari 2020 benoemt voor een periode van 6 jaar. De adviseur is geen lid van de Kamer, werkt onbezoldigd en ontvangt enkel een vergoeding voor de kosten die samenhangen met het uitvoeren van de taken. Bij de benoeming wordt vastgelegd dat de Adviseur wordt gevrijwaard van aansprakelijkheid.

Conform de aanbevelingen van de werkgroep Integriteit kunnen Kamerleden de onafhankelijk adviseur benaderen voor vertrouwelijk, schriftelijk advies over de uitleg en toepassing van de regels op het gebied van integriteit. Het betreffende Kamerlid kan het advies desgewenst openbaar maken. Het vooraf vragen en opvolgen van een advies kan daarmee tevens een zekere bescherming bieden tegen mogelijk onterechte aantijgingen. De adviseur stelt jaarlijks een geanonimiseerd jaarverslag op, dat aan het Presidium wordt gezonden en vervolgens openbaar wordt gemaakt. In het jaarverslag kan de adviseur tevens aanbevelingen doen voor verbetering of verheldering van de integriteitsregels.⁷

Vaststelling Leidraad (Gedragscode) leden van de Tweede Kamer (zie bijlage 2-3)

Elk Kamerlid wordt geacht bekend te zijn met de regels omtrent integriteit. Om de kenbaarheid van deze regels te verhogen en een duidelijk kader te geven wordt voorgesteld de “Leidraad leden van de Staten-Generaal” vast te stellen. Deze leidraad vormt aanbeveling 1 van de werkgroep Integriteit (werkgroep-Van Oosten) en brengt de bestaande integriteitsregels in de Kamer samen in de vorm van een aantal gedragsregels, voorzien van een toelichting. De leidraad gaat tevens in op de omgang met lobbyisten, waarmee tegemoet kan worden gekomen aan een van de nog openstaande aanbevelingen van GRECO.⁸ Het Presidium heeft de Kamer bij brief van 17 april 2019 voorgesteld deze Leidraad vast te stellen. Op 29 mei 2019 vond een schriftelijk overleg plaats over

⁴ Kamerstuk 35 166, nr. 5. Zie ook het verslag van het schriftelijk overleg over deze brief van 29 mei 2019, Kamerstuk 35 166, nr. 8.

⁵ Kamerstuk 35 166, nr. 20.

⁶ Eindrapport Staatcommissie parlementair stelsel, Lage drempels, hoge dijken, 2018, par. 7.17.

⁷ Zie verder het rapport van de werkgroep Integriteit, p. 28-29.

deze brief. De brief, het bijgevoegde rapport van de werkgroep Integriteit en de daarin opgenomen leidraad zijn vervolgens tevens behandeld in het wetgevingsoverleg over de Raming voor 2020.

Omdat de Leidraad in feite kan worden gezien als een gedragscode, vergelijkbaar met gedragscodes in andere parlementen, wordt voorgesteld de “Leidraad leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal” te hernoemen tot “Gedragscode leden van de Tweede Kamer”. De leidraad bestaat immers uit een aantal gedragsregels. Zo wordt ook het belang dat de Kamer hecht aan integer optreden, onderstreept. Bij deze gelegenheid worden tevens enkele verduidelijkingen aangebracht met betrekking tot de reikwijdte van de gedragscode en in de toelichting.

De gedragscode met toelichting is, zoals door de Werkgroep Integriteit aangegeven, bedoeld als een levend document. Van tijd tot tijd kan het document worden aangevuld naarmate de gedragsregels van de Kamer in de praktijk verdere uitwerking krijgen.

Voorstel voor een regeling ter versterking van toezicht en handhaving (Regeling advies en toezicht integriteit, zie bijlage 4-5)

Met de motie-Van der Molen c.s. werd het Presidium gevraagd een voorstel te doen voor versterking van toezicht en handhaving van de integriteitsregels. Deze motie is met algemene stemmen aangenomen. Bijgaande Regeling vormt daar een uitwerking van.⁹ Bij een deel van de integriteitsregels van de Tweede Kamer bestaat in het huidige stelsel nog (vrijwel) geen toezicht en handhaving, met name bij de registratieverplichtingen.

Duidelijk is dat de Kamer als instituut op dit punt stappen moet maken. In de samenleving wordt kritischer gekeken naar het optreden van Kamerleden. Zij komen daardoor vaker, al dan niet terecht, in opspraak. Daarbij komt dat Kamerleden een publiek ambt vervullen, waaraan rechten en plichten verbonden zijn. Integriteitsschendingen kunnen het vertrouwen in en het gezag van het parlement schaden. Het versterken van het systeem van toezicht en handhaving door de Kamer is daarom van belang. Ook in andere gevestigde parlementen is dit inmiddels gebruikelijk.

Onafhankelijk onderzoek door College

In de voorgestelde Regeling kan bij klachten over de naleving van de gedragscode een onafhankelijk onderzoek worden gedaan door een *college van onderzoek*. Het college bestaat uit drie externe personen met gezag en deskundigheid, te benoemen door de Kamer op voordracht van het Presidium. De leden van het college werken, evenals de adviseur, onbezoldigd en ontvangen enkel een vergoeding voor de kosten die samenhangen met het uitvoeren van de taken. Bij de benoeming wordt vastgelegd dat zij worden gevrijwaard van aansprakelijkheid. Iedereen kan een klacht indienen. Het college kan naar aanleiding van een klacht aanbevelingen doen aan het Kamerlid. Op deze manier kan worden geborgd dat integriteitskwesaties op adequate, zorgvuldige en gezaghebbende wijze worden behandeld.

Klachten die kennelijk ongegrond zijn, die zien op gedragingen waarvoor het Reglement van Orde een specifieke regeling kent, of die betrekking hebben op een strafbaar feit worden niet in behandeling genomen. [Ook kan worden geconcludeerd dat een klacht, na informatie van het Kamerlid, geen nader onderzoek rechtvaardigt en kan worden afgedaan.](#)

Verbreiding mogelijkheden voor sanctionering

Bij toezicht en handhaving gaat het er ook om dat er sancties horen te zijn bij het niet naleven van de integriteitsregels. Daar ontbreekt het op dit moment veelal aan. De voorgestelde Regeling beoogt de mogelijkheden voor sanctionering door de Kamer daarom te verbreden. Een al bestaande mogelijkheid is de schorsing, die nu in een beperkt aantal gevallen kan worden opgelegd door de Kamer. Dit is echter een zwaar en rigide instrument, dat beperkt inzetbaar is en in de praktijk niet wordt toegepast. In het voorstel wordt de schorsing enerzijds flexibeler en gericht toepasbaar, maar worden anderzijds ook lichtere vormen van sanctionering geïntroduceerd: de aanwijzing en de berisping.¹⁰ Het college van onderzoek kan naar aanleiding van een onderzoek een aanbeveling voor het opleggen van een sanctie doen aan het Presidium. Het Presidium legt vervolgens dit voorstel voor sanctionering voor aan de Kamer. De Kamer beslist hierover zonder

⁸ Zie Kamerstuk 34 775 VI, nr. 105.

⁹ Kamerstuk 35 166, nr. 20.

beraadslaging, zoals dat ook nu al is geregeld bij voorstellen voor schorsing. Bij een deel van de bestaande integriteitsregels, met name de regels waarop nu nog geen toezicht wordt gehouden, kan overigens in de praktijk nog nadere duiding nodig zijn omdat zij bijvoorbeeld open normen bevatten. Door de rapportages en aanbevelingen kan meer duidelijkheid ontstaan over de praktische betekenis van de integriteitsregels.

In de regeling wordt ook de advisering door de onafhankelijk adviseur opgenomen. Hiervoor is gekozen, omdat daarmee kan worden gewaarborgd dat de werkzaamheden van de adviseur (advisering 'vooraf') en het nieuw in te stellen college van onderzoek (klachtbehandeling 'achteraf') duidelijk gescheiden worden. Ook wordt uitgewerkt hoe met een eerder verstrekt advies of een nog lopende adviesaanvraag van de adviseur moet worden omgegaan indien het college van onderzoek een klacht in behandeling neemt.

Naarmate de Gedragscode door de praktijk verdere invulling krijgt, kan het nodig zijn de Gedragscode aan te passen of de toelichting aan te vullen. Dat geldt ook voor het systeem van advisering, toezicht en handhaving. Het Presidium kan daarom van tijd tot tijd voorstellen doen voor verbetering. Om de eenduidigheid te bevorderen worden de jaarverslagen van de Adviseur en de rapportages van het Colleges daarbij betrokken. Aanbevolen wordt om na zes jaar een algehele evaluatie uit te voeren, of zoveel eerder als wenselijk.

3. Communicatie

Voorafgaand aan de benoeming op 1 januari 2020 wordt de Kamer geïnformeerd over de onafhankelijk adviseur integriteit. Dat gebeurt middels een brief van de Voorzitter aan alle leden, waarin de onafhankelijk adviseur integriteit wordt geïntroduceerd en de werkzaamheden van de adviseur worden toegelicht. Aansluitend kan de adviseur desgewenst zelf kennismakingsgesprekken voeren met fracties en/of Kamerleden. Ook de interne communicatiemiddelen (Kamerbode, Plein2) kunnen worden ingezet om de taak van de adviseur onder de aandacht te brengen.

Op het moment dat de Kamer instemt met de Gedragscode en de Regeling advies en toezicht integriteit wordt de Kamer daarover geïnformeerd. Dat gebeurt middels een brief van de Voorzitter aan alle leden, met de Gedragscode en Regeling als (fysieke) bijlagen. De Gedragscode en Regeling worden tevens op Plein2 gepubliceerd.

Gezien de aandacht die er – ook van buiten – voor het integriteitsbeleid van de Tweede Kamer is, kan ervoor worden gekozen om een persbericht te verzenden en/of een nieuwsbericht op de website te plaatsen, als de Kamer met de Gedragscode en Regeling heeft ingestemd.

4. Financiële consequenties

De adviseur en de leden van het college werken onbezoldigd. Zij ontvangen enkel een vergoeding voor de kosten die samenhangen met het uitvoeren van de taken. Verder wordt verwacht dat een beroep zal worden gedaan op ambtelijke ondersteuning. Dit zal mede samenhangen met de mate waarin de nieuwe voorzieningen voor advies en toezicht worden aangesproken.

5. Formulering te nemen besluiten

1. Het Presidium besluit een Onafhankelijk adviseur integriteit te benoemen per 1 januari 2020, die Kamerleden op verzoek vertrouwelijk kan adviseren over de toepassing van de geldende

¹⁰ Er is niet voor gekozen om de geldboete als aanvullende sanctie te introduceren. Een geldboete zou bijvoorbeeld voorstelbaar zijn wanneer het gaat om (onterecht ontvangen) vergoedingen voor Kamerleden. Deze vergoedingen zijn echter grotendeels vastgelegd in de wet. Het introduceren van een specifieke sanctie bij overtreding zou daarom in de wet geregeld moeten worden, omdat wordt ingegrepen in de financiële positie van Kamerleden. Een zorgvuldig onderzoek naar vergoedingen stelt bovendien hoge eisen aan de procedure en vergt waarschijnlijk nadere voorzieningen voor bezwaar en beroep.

CONCEPT versie 21 november 2019

integriteitsregels. De leden van de Kamer worden per brief geïnformeerd over de benoeming van de adviseur.

2. Het Presidium besluit de Leidraad Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te hernoemen tot Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ter vaststelling voor te leggen aan de Kamer.
3. Het Presidium besluit een voorstel voor een Regeling advies en toezicht integriteit ter besluitvorming voor te leggen aan de Kamer. *T.a.v. artikel 16 stelt het Presidium voor dat:*
 - a. *een aanbeveling voor een sanctie van het College door het Presidium **enkel** wordt doorgeleid naar de Kamer ter besluitvorming;*
 - b. *een aanbeveling voor een sanctie van het College door het Presidium **desgewenst voorzien van een nader advies** wordt doorgeleid naar de Kamer voor besluitvorming.*

6. Status besluit ¹¹

C

¹¹

- A. openbaar actief (actie Stafdienst Communicatie)
- B. openbaar passief (publicatie op besluitenlijst met evt. link naar achterliggend stuk)
- C. vertrouwelijk (in ieder geval besluiten m.b.t. personen en besluiten m.b.t. veiligheid)

BIJLAGE 1**Brief van het Presidium inzake benoeming onafhankelijk adviseur integriteit**

[Parlisnummer]

Den Haag, [28 november 2019]

Geachte leden,

Graag informeer ik u, mede namens het Presidium, dat wij mevrouw mr. J.E. (Jacqueline) Biesheuvel-Vermeijden bereid hebben gevonden de functie van onafhankelijk adviseur integriteit te gaan vervullen. Mevrouw Biesheuvel-Vermeijden was ██████ van de Tweede Kamer tussen 2004 en 2015.

De functie van onafhankelijk adviseur integriteit vloeit voort uit de aanbevelingen van de werkgroep 'Integriteit Leden van de Tweede Kamer', onder voorzitterschap van het toenmalige Kamerlid Van Oosten. Aanleiding voor het instellen van deze werkgroep waren met name de aanbevelingen van GRECO ('Groep van Staten tegen Corruptie', onderdeel van de Raad van Europa) over het ontbreken van toezicht op en handhaving van de integriteitsregels van de Kamer en het ontbreken van beleid ten aanzien van contacten met lobbyisten.

De werkgroep heeft in haar rapportage, die in november 2018 is aangeboden aan het Presidium, een viertal aanbevelingen gedaan. Twee daarvan betreffen de versterking van de advisering aan Kamerleden bij de uitleg van de integriteitsregels van de Kamer. Het Presidium heeft deze aanbevelingen overgenomen en in een brief aan de Kamer voorgelegd.¹² Deze brief is behandeld bij het wetgevingsoverleg over de Raming voor 2020. Daar bleek er breed draagvlak voor te bestaan.

Tegen deze achtergrond heeft het Presidium mevrouw Biesheuvel-Vermeijden verzocht de functie van onafhankelijk adviseur integriteit te vervullen. Het Presidium is verheugd dat zij op dat verzoek is ingegaan. Mevrouw Biesheuvel-Vermeijden wordt benoemd per 1 januari 2020 voor een periode van zes jaar en werkt onbezoldigd.

Conform de aanbevelingen van de werkgroep kunnen Kamerleden de onafhankelijk adviseur benaderen voor vertrouwelijk, schriftelijk advies over de uitleg en toepassing van de regels op het gebied van integriteit. Het betreffende Kamerlid kan het advies desgewenst openbaar maken. De adviseur stelt jaarlijks een geanonimiseerd jaarverslag op, dat aan het Presidium wordt gezonden en vervolgens openbaar wordt gemaakt. In het jaarverslag kan de adviseur tevens aanbevelingen doen voor verbetering of verheldering van de integriteitsregels.

U ontvangt binnenkort nader bericht over de mogelijkheid van kennismaking, de contactgegevens en de werkwijze van de onafhankelijk adviseur.

Tevens deel ik u mede dat het Presidium heeft besloten, ter verdere uitvoering van de aanbevelingen van de werkgroep alsmede de motie-Van der Molen c.s.¹³, een voorstel voor een Gedragscode voor Leden van de Tweede Kamer¹⁴ en een Regeling advies en toezicht integriteit¹⁵ aan de Kamer voor te leggen.

Met vriendelijke groet,
Namens het Presidium,

Khadija Arib
Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

¹² Kamerstuk 35 166, nr. 5.

¹³ Kamerstuk 35 166, nr. 20.

¹⁴ Kamerstuk [PM].

¹⁵ Kamerstuk [PM].

BIJLAGE 2**Brief van het Presidium ter aanbieding van de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal**

[Kamerstukdossier X, nr. 1]

Aan de leden.

Den Haag, [datum].

Hierbij bieden wij u de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan. Deze komt voort uit het voorstel voor een "Leidraad leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal", zoals opgenomen in het rapport van de werkgroep Integriteit Leden van de Tweede Kamer van november 2018. Het Presidium heeft de aanbeveling om een leidraad vast te stellen overgenomen. Het rapport van de werkgroep is bij brief van 17 april 2019 aan de Kamer voorgelegd (Kamerstuk 35 166, nr. 5). De brief is bij het debat over de Raming voor 2020 behandeld.

De leidraad zoals door de werkgroep opgesteld is bedoeld om de kenbaarheid van de regels omtrent integriteit in de Kamer te vergroten. Daartoe worden de geldende integriteitsregels samengebracht in de vorm van een aantal gedragsregels, voorzien van een toelichting. De leidraad gaat tevens in op de omgang met lobbyisten, waarmee tegemoet wordt gekomen aan een van de aanbevelingen van GRECO (Groep van Staten tegen Corruptie, onderdeel van de Raad van Europa, Kamerstuk 34 775 VI, nr. 105).

Omdat de leidraad in wezen kan worden gezien als een gedragscode, zoals deze ook in andere parlementen gangbaar zijn, wordt voorgesteld deze te hernoemen tot gedragscode. Hiermee wordt ook het belang dat de Kamer hecht aan integer optreden, onderstreept. Bij deze gelegenheid worden tevens enkele verduidelijkingen aangebracht met betrekking tot de reikwijdte van de gedragscode en in de toelichting.

De gedragscode met toelichting is, zoals ook door de werkgroep Integriteit aangegeven, bedoeld als een levend document. Van tijd tot tijd kan het document worden aangevuld naarmate de gedragsregels van de Kamer in de praktijk verdere uitwerking krijgen.

Het Presidium stelt de Kamer voor de gedragscode vast te stellen.

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
K. Arib

BIJLAGE 3

Gedragcode Leden Tweede Kamer der Staten-Generaal¹⁶

[Kamerstukdossier X, nr. 2]

Doel van de gedragscode

Het doel van de gedragscode is om de kenbaarheid van de integriteitsregels en de bekendheid met de inhoud daarvan te vergroten en om de toepassing van de integriteitsregels verder te internaliseren.

Reikwijdte

Deze gedragscode ziet op al het handelen in het ambt van Kamerlid, waaronder tevens wordt begrepen ~~handelen als privépersoon dat het ambt raakt~~ gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden.

Gedrageregels

Het Kamerlid is zich ervan bewust dat hij een publiek ambt uitoefent dat rechten en plichten met zich meebrengt. Dit leidt tot de volgende gedragsregels.

1. Het Kamerlid oefent zijn ambt uit in onafhankelijkheid en in het algemeen belang.
2. Het Kamerlid accepteert geen gift of gunst die bedoeld is om zijn handelen in het ambt te beïnvloeden.
3. Het Kamerlid voldoet aan de registratieverplichtingen die het ambt hem oplegt.
4. Het Kamerlid gebruikt in het ambt verkregen informatie niet voor persoonlijke belangen en waarborgt, indien van toepassing, het vertrouwelijke karakter ervan.
5. Het Kamerlid handelt conform de regels van de Kamer.

Toelichting

Reikwijdte

De gedragscode heeft in beginsel betrekking op gedragingen van Kamerleden in de uitoefening van hun functie. Onder omstandigheden kunnen ook andere gedragingen van Kamerleden, buiten de uitoefening van hun functie, onder de werking van de gedragscode vallen, namelijk voor zover deze gedragingen in ernstige mate het gezag of de waardigheid van de Kamer aantasten.

Gedrageregels 1 en 2

De leden dienen bij de aanvaarding van hun ambt eden of verklaringen en beloften af te leggen. Uitvloeisel hiervan, en van het bepaalde in de Grondwet, is dat een Kamerlid te allen tijde onafhankelijk is en dient te handelen in het algemeen belang. Dit betekent dat indien een Kamerlid te maken krijgt met persoonlijke belangen naast het algemeen belang, altijd gekozen moet worden voor het algemeen belang. Het lid zal hier dan proportionele gevolgen aan moeten verbinden. In ieder geval is het een Kamerlid niet toegestaan giften of gunsten aan te nemen die zijn bedoeld om het handelen van het betreffende lid te beïnvloeden. Daarnaast onthoudt het Kamerlid zich van gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden.

¹⁶ Het betreft de tekst van de Leidraad leden Tweede Kamer, zoals door de werkgroep Integriteit opgesteld en door het Presidium bij brief van 17 april 2019 aan de Kamer voorgelegd. De brief van het Presidium is bij het debat over de Raming 2020 behandeld. Voorgesteld wordt de titel 'Leidraad' te vervangen door 'Gedragscode' en de term 'vertrouwenspersoon' te vervangen door 'onafhankelijk adviseur'. In de tekst is dit verwerkt. Daarnaast zijn enige verduidelijkingen aangebracht (zie roodgemarkeerde tekst).

In relatie tot lobbyisten¹⁷ dienen leden zich altijd bewust te zijn van hun onafhankelijke positie en de taken die de Grondwet hen opdraagt. Lobbyisten zijn voor vele leden belangrijk voor een zekere mate van informatievoorziening, tegelijkertijd moet wel altijd een mate van afstand worden bewaard tot lobbyisten. Een lid moet zich dan ook bij een aanbod van een lobbyist (niet zijnde informatie) onthouden van het doen van beloftes over bepaald handelen. **Onder aanbiedingen vallen tevens buitenlandse reizen die geheel of gedeeltelijk door lobbyisten worden bekostigd.**

Gedragsregel 3

De leden dienen opgave te doen van hun nevenactiviteiten en -inkomsten, belangen die redelijkerwijs als relevant kunnen worden beschouwd, buitenlandse reizen waarvan de vervoers- en verblijfskosten geheel of gedeeltelijk door derden, waaronder lobbyisten, zijn betaald, en geschenken en voordelen die een bedrag van 50 euro te boven gaan. Deze informatie wordt op aangeven van het Kamerlid door de Griffie Plenair opgenomen in de daartoe bijgehouden registers, die voor een ieder ter inzage liggen. De Griffie Plenair attendeert de leden halfjaarlijks op de noodzaak van het actueel houden van hun informatie in de **openbare** registers en de mogelijkheid om omissies te corrigeren.

Met deze belangen zijn niet alleen financiële belangen bedoeld. Hierbij wordt verwezen naar een aanbeveling van de OVSE die luidt: *“the rules should [...] include a clause requiring legislators to declare any other interest that might reasonably be thought to influence their actions, speeches or votes”*. Bij die “andere belangen” kan bijvoorbeeld worden gedacht aan:

- (a) eerdere functies. Van weinig betekenis is of men daaruit inkomsten genoot, omdat het van belang kan zijn dat voor de buitenwereld bekend is welke beroepsmatige achtergrond een lid heeft, zodat kritisch gevolgd kan worden of het lid zich niet gedraagt als belangenbehartiger van een beroepsgroep,
- (b) aan een terugkeergarantie of andere bijzondere regelingen die werkzaamheden na de beëindiging van het Kamerlidmaatschap betreffen, of
- (c) aan een meerderheidsbelang in een vennootschap.

Er wordt bewust geen uitputtende lijst gepresenteerd. Het is aan het lid zelf om te bepalen of een specifieke omstandigheid redelijkerwijs als relevant voor het functioneren kan worden beschouwd. In geval van twijfel kan een lid de onafhankelijk adviseur integriteit hierover consulteren. De volgende vuistregel kan in dit verband worden gegeven: als een willekeurige toeschouwer zonder veel omwegen zou kunnen denken dat een bepaalde private omstandigheid van een lid van invloed is op diens stellingname in een publiek vraagstuk, kan het raadzaam zijn omstandigheid in het register te doen opnemen. Dan kan immers nooit gesteld worden dat die omstandigheid verborgen is gehouden. Het gaat er niet om of die omstandigheid daadwerkelijk van invloed is geweest. Dat, noch het tegendeel, is immers te bewijzen. Het is verstandig de bandbreedte van wat een buitenstaander “redelijkerwijs” als van invloed op parlementaire gedragingen kan beschouwen, ruimer te nemen als het gaat om beleidsterreinen waarop men woordvoerder is van de fractie of lid is van de betrokken Kamercommissie.

Daarnaast doen de leden er goed aan zich rekenschap te geven van het feit dat ook specifieke omstandigheden die hun partner of andere directe familieleden betreffen door derden redelijkerwijs kunnen worden beschouwd als relevant in de beoordeling van hun opereren als lid. Daarbij wordt wel de kanttekening geplaatst dat het om verschillende redenen niet altijd mogelijk is om alle belangen in de privéomgeving van de leden in beeld te brengen. In de eerste plaats is de privéomgeving niet goed af te bakenen. In de tweede plaats hebben privébetrekkingen van de leden uiteraard recht op bescherming van hun privacy; niet alleen is een inbreuk daarop niet mogelijk zonder een solide wettelijke basis, een dergelijke inbreuk zou ook disproportioneel kunnen zijn in relatie met het doel, te weten het waken over de integriteit van de leden. De maatschappij is echter niet blind voor het sociale krachtenveld waarin de leden zich bevinden en van de invloed die dat kan hebben op hun handelen en functioneren. Vanuit die optiek zal het individuele lid een afweging moeten maken. **Dit geldt volledigheidshalve niet alleen voor registratie van belangen, maar voor alle registratieverplichtingen.**

¹⁷ Het begrip ‘lobbyist’ moet ruim worden opgevat. Niet alleen personen die werkzaam zijn voor lobbykantoren, maar ook anderen die een Kamerlid benaderen om op te komen voor bepaalde belangen kunnen als lobbyist worden aangemerkt.

Ook hierbij is het wellicht verstandig het perspectief van een willekeurige toeschouwer te kiezen en zich af te vragen of het beroep op bescherming van een belang van de desbetreffende derde, afgewogen tegen het belang van een transparante melding, gehonoreerd zou moeten worden. Hiervoor is de volgende vuistregel geformuleerd: denk bij “familie- of relatiesfeer” primair aan degenen waarmee een duurzame huishouding wordt gevoerd, denk bij de “belangen” die dan eventueel vermeld zouden kunnen worden bijvoorbeeld aan een verantwoordelijke positie die die persoon inneemt op het beleidsterrein waarop men woordvoerder is en houdt de vermelding anoniem.

Met “voordelen met een hogere waarde dan 50 euro” wordt bedoeld op bijvoorbeeld een aanbod van een concert of een diner. Ook deze voordelen dienen te worden geregistreerd.

Volledigheidshalve wordt erop gewezen dat zeker bij het aannemen van giften of gunsten van lobbyisten, **inclusief buitenlandse reizen**, de registratie hiervan juist en spoedig moet worden gedaan, om **enige elke** schijn van belangenverstrengeling te voorkomen.

Gedragsregel 4

De geheimhouding ten aanzien van de gedachtewisseling in een besloten commissievergadering of plenaire vergadering met gesloten deuren, dient in acht te worden genomen door allen die bij de behandeling aanwezig waren en allen die van het behandelde of de stukken hieromtrent kennis dragen, totdat de geheimhoudingsplicht door de commissie of de Kamer wordt opgeheven. De geheimhoudingsplicht geldt echter niet ten aanzien van hetgeen een commissie in haar verslag over een besloten commissievergadering vermeldt.

Schending van de geheimhouding van de gedachtewisseling in een besloten commissievergadering of in een plenaire vergadering met gesloten deuren, kan leiden tot een besluit van de Kamer, op voorstel van het Presidium, tot uitsluiting voor ten hoogste een maand van alle vergaderingen van een of meer commissies of uitsluiting van de kennisneming van vertrouwelijke stukken voor ten hoogste de verdere duur van de zitting.

De vertrouwelijkheid van stukken dient door een ieder in acht genomen te worden. De voorschriften omtrent vertrouwelijke stukken zijn in juni 2010 vastgelegd in de Regeling vertrouwelijke stukken. Schending van de vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk, kan leiden tot een besluit van de Kamer, op voorstel van het Presidium, tot uitsluiting voor ten hoogste een maand van alle vergaderingen van een of meer commissies of tot uitsluiting van de kennisneming van vertrouwelijke stukken voor ten hoogste de verdere duur van de zitting. Het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bevat verder nog een aantal handhabingsbepalingen voor het geval dat de vertrouwelijkheid niet in acht wordt genomen bij de beraadslaging over een onderwerp.

Gedragsregel 5

Het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden, de Grondwet, diverse wetten en het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bevatten regels die direct of indirect zien op de integriteit van de leden. Naast de hierboven reeds genoemde regels betreft het bijvoorbeeld de regels omtrent onheuse gedragingen. Ingeval een spreker zich onheus gedraagt, wordt hij/zij door de Voorzitter in eerste instantie teruggeroepen tot de behandeling van het onderwerp dan wel vermaand en in de gelegenheid gesteld de woorden die tot de waarschuwing aanleiding hebben gegeven, terug te nemen. Indien het lid van deze gelegenheid geen gebruik maakt, kan de Voorzitter hem/haar het woord ontnemen en vervolgens besluiten tot uitsluiting van de verdere bijwoning van de vergadering op de dag waarop de uitsluiting plaats heeft. Ieder ander lid – dat geen spreker is – kan direct worden uitgesloten van verdere bijwoning van de vergadering indien hij/zij zich onheus gedraagt. De voorzitter van een commissievergadering heeft dezelfde bevoegdheden als de Voorzitter, met dien verstande dat een uitsluiting ingevolge artikel 60 van het Reglement van Orde slechts geldt voor de openbare vergaderingen van die commissie gedurende de dag waarop de uitsluiting plaats heeft.

BIJLAGE 4**Brief van het Presidium ter aanbieding van een voorstel voor een regeling advies en toezicht integriteit**

[Kamerstukdossier Y, nr. 1]

Hierbij bieden wij u een voorstel voor een regeling inzake advies en toezicht integriteit aan. Het voorstel bouwt voort op de vierde aanbeveling van de werkgroep Integriteit Leden van de Tweede Kamer, die in november 2018 rapport uitbracht aan het Presidium.¹⁸ Met de motie-Van der Molen c.s.,¹⁹ die met algemene stemmen is aangenomen, werd het Presidium verzocht uiterlijk 1 december 2019 een voorstel aan de Kamer voor te leggen en daarin maatregelen voor toezicht en handhaving nader uit te werken. Daarnaast heeft de Staatscommissie parlementair stelsel in haar rapport een paragraaf gewijd aan de registratie van geschenken, nevenfuncties en andere belangen, en het belang van adequaat toezicht daarop.²⁰

Duidelijk is dat de Kamer als instituut op dit punt stappen moet maken. In de samenleving wordt kritischer gekeken naar het optreden van Kamerleden. Zij komen daardoor vaker, al dan niet terecht, in opspraak. Daarbij komt dat Kamerleden een publiek ambt vervullen, waaraan rechten en plichten verbonden zijn. Integriteitsschendingen kunnen het vertrouwen in en het gezag van het parlement schaden. Het versterken van het systeem van toezicht en handhaving door de Kamer is daarom van belang. Ook in andere gevestigde parlementen is dit het geval.

Bij de uitwerking zijn deskundigen geraadpleegd en is gekeken naar voorbeelden uit andere parlementen. Daarnaast is het staatsrechtelijke kader in kaart gebracht waarbinnen het toezicht op de integriteit van Kamerleden moet worden geplaatst, teneinde de grondwettelijke positie van Kamerleden te waarborgen.

In de voorgestelde regeling kan bij klachten over de naleving van de gedragscode, die afzonderlijk aan de Kamer ter vaststelling is voorgelegd,²¹ een onafhankelijk onderzoek worden gedaan door een college van onderzoek integriteit. Daarnaast verbetert de regeling de mogelijkheden voor sanctionering door de Kamer, indien een onderzoek daartoe aanleiding geeft. Ten slotte biedt de regeling een kader voor de werkzaamheden van de onafhankelijk adviseur integriteit, teneinde de mogelijke samenloop van advisering door de adviseur en toezicht door het beoogde college zorgvuldig te regelen.

Het Presidium legt bijgaand voorstel ter besluitvorming voor aan de Kamer.

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
K. Arib

¹⁸ Kamerstuk 35 166, nr. 5.

¹⁹ Kamerstuk 35 166, nr. 20.

²⁰ Eindrapport Staatcommissie parlementair stelsel, Lage drempels, hoge dijken, 2018, par. 7.17.

²¹ Kamerstuk [PM].

BIJLAGE 5

Voorstel Regeling advies en toezicht integriteit

[Kamerstukdossier Y, nr. 2]

Hoofdstuk 1. Algemeen

Artikel 1 Begripsbepaling

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. *Adviseur*: de onafhankelijke adviseur integriteit;
- b. *College*: het college van onderzoek integriteit.
- c. *Gedragscode*: de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Hoofdstuk 2. De Adviseur

Artikel 2 Benoeming

1. De Adviseur wordt door het Presidium benoemd voor de duur van zes jaar. Herbenoeming kan twee maal en telkens voor ten hoogste zes jaar plaatsvinden.
2. De Adviseur is onafhankelijk.
3. De Adviseur ontvangt enkel een vergoeding voor de kosten die samenhangen met het uitvoeren van zijn taken.

Artikel 3 Taken

De Adviseur heeft tot taak:

- a. Kamerleden op verzoek te adviseren over kwesties aangaande de toepassing van de Gedragscode;
- b. het Presidium op verzoek te adviseren over kwesties aangaande de Gedragscode.

Artikel 4 Jaarverslag

1. De Adviseur zendt jaarlijks in februari aan het Presidium zijn jaarverslag over het voorgaande jaar. In het jaarverslag wordt in ieder geval op niet tot personen herleidbare wijze opgenomen welke adviezen zijn verstrekt.
2. De Adviseur kan in zijn jaarverslag aanbevelingen doen die strekken tot een wijziging van de gedragscode of een verduidelijking geven van de gedragscode.
3. Het Presidium maakt het jaarverslag openbaar.

Artikel 5 Archief

De Adviseur draagt voor het einde van zijn benoemingstermijn de documenten die op verzoek aan hem zijn verstrekt en andere documenten die hij van belang acht aan de Kamer over. Hij kan hierbij gemotiveerd aangeven dat documenten niet openbaar gemaakt mogen worden en voor de duur van tien jaren alleen ter inzage liggen voor een Adviseur.

Hoofdstuk 3. Adviesprocedure

Artikel 6 Verzoek om advies door Kamerleden

1. Een Kamerlid kan de Adviseur verzoeken om advies over kwesties aangaande de toepassing van de Gedragscode die hemzelf betreffen. Hij verstrekt hierbij alle noodzakelijke informatie aan de Adviseur.
2. De Adviseur brengt het advies schriftelijk uit aan het verzoekende Kamerlid.

CONCEPT versie 21 november 2019

3. De adviesaanvraag en het advies van de Adviseur zijn vertrouwelijk. Het Kamerlid dat het advies heeft gekregen, kan besluiten het advies openbaar te maken.

Artikel 7 Verzoek om advies door het Presidium

1. Het Presidium kan de Adviseur verzoeken om advies over kwesties aangaande de Gedragscode.
2. De Adviseur brengt het advies schriftelijk uit.
3. Het advies van de Adviseur is vertrouwelijk. Het Presidium kan besluiten het advies openbaar te maken.

Hoofdstuk 4. Het College

Artikel 8 Samenstelling en benoeming

1. Het College bestaat uit een voorzitter en twee leden. Zij worden benoemd door de Kamer op voordracht van het Presidium voor de duur van ten hoogste vier-zes jaar. De Kamer besluit zonder beraadslaging. Herbenoeming kan twee maal en telkens voor ten hoogste zes jaar plaatsvinden.
2. Het College is onafhankelijk.
3. De leden van het College ontvangen enkel een vergoeding voor de kosten die samenhangen met het uitvoeren van hun taken.

Artikel 9 Taak

Het College heeft tot taak klachten aangaande overtreding van de Gedragscode door Kamerleden te behandelen.

Artikel 10 Archief

Het College draagt elke zes jaar de documenten die op zijn verzoek zijn verstrekt en andere documenten die hij van belang acht aan de Kamer over. Het kan hierbij gemotiveerd aangeven dat documenten niet openbaar gemaakt mogen worden en voor de duur van tien jaren alleen ter inzage liggen voor leden van het College.

Hoofdstuk 5. Klachtprocedure

Artikel 11 Klachten

1. Een ieder kan een klacht aangaande overtreding van de Gedragscode aanbrengen.
2. Een klacht wordt schriftelijk aangebracht en bevat ten minste de naam en het postadres van de klager, de naam van het Kamerlid op wie de klacht ziet en de feiten die tot het doen van de klacht hebben geleid.
3. Het College kan besluiten een klacht niet in behandeling te nemen wanneer het deze kennelijk ongegrond acht, wanneer niet is voldaan aan de vereisten, bedoeld in het tweede lid, of wanneer eenzelfde klacht door verschillende klagers is gedaan. De klager wordt hierover geïnformeerd.
4. Een klacht die ziet op een mogelijke overtreding waarbij in het Reglement van Orde op andere wijze in het toezicht is voorzien, wordt niet in behandeling genomen door het College.
5. Een klacht die ziet op een mogelijk strafbaar feit, niet zijnde een ambtsmisdrif, wordt niet in behandeling genomen door het College. Na overleg met de klager kan de klacht worden doorgezonden aan het openbaar ministerie.

Artikel 12 Klachtafhandeling

CONCEPT versie 21 november 2019

1. Het College informeert een Kamerlid wanneer een klacht over hem in behandeling wordt genomen.
2. Het College verzoekt het Kamerlid om informatie. Het Kamerlid verleent medewerking aan dat verzoek.
3. Het College kan na het beoordelen van de ontvangen informatie en andere feiten en omstandigheden die het van belang acht, besluiten dat de klacht niet nader onderzocht wordt. Het Kamerlid en de klager worden hierover geïnformeerd. Het College kan hierbij een aanbeveling doen aan het Kamerlid.

Artikel 13 Onderzoek naar klacht

1. Het College kan na ontvangst van de informatie, bedoeld in artikel 12, tweede lid, en na het beoordelen van andere feiten en omstandigheden die het van belang acht, besluiten een onderzoek in te stellen naar de klacht.
2. Indien de klacht een kwestie betreft waarover de Adviseur eerder advies aan het betrokken Kamerlid heeft uitgebracht en dit advies is opgevolgd, kan het College slechts gemotiveerd besluiten tot een onderzoek.
3. Indien het College besluit een onderzoek in te stellen, brengt de Adviseur aan het betreffende Kamerlid over dezelfde kwestie geen advies meer uit.
4. Het Kamerlid verleent de medewerking die door het College in het kader van zijn onderzoek wordt verlangd.
5. Het College stelt een conceptrapportage op van zijn bevindingen en stelt het Kamerlid in de gelegenheid om binnen vier weken te worden gehoord. De zienswijze van het Kamerlid wordt verwerkt in de rapportage. In de rapportage kan het College een aanbeveling doen aan het Kamerlid.
6. Indien het College een overtreding van de gedragscode vaststelt, kan in de rapportage een aanbeveling voor een sanctie worden gedaan.

Artikel 14 Rapportage

1. Het College zendt de rapportage aan het Presidium en aan het Kamerlid die het betreft. Het College kan bij de toezending bepalen dat delen ervan vertrouwelijk blijven in verband met zwaarwegende redenen.
2. Het Presidium maakt de rapportage uiterlijk vier weken na de toezending ervan openbaar, voor zover het College heeft bepaald dat deze openbaar kan worden.

Hoofdstuk 6. Sanctionering

Artikel 15 Mogelijke sancties

De volgende sancties kunnen worden opgelegd bij overtreding van de gedragscode:

- a. een aanwijzing, waaronder wordt begrepen een maatregel die een Kamerlid verplicht tot herstel van een overtreding van de Gedragscode;
- b. een berisping, waaronder wordt begrepen een openbare brief van het Presidium gericht aan een Kamerlid waarin de handeling die tot een overtreding heeft geleid, wordt afgekeurd;
- c. een schorsing, waaronder wordt begrepen het uitsluiten van een Kamerlid voor de duur van ten hoogste een maand van het deelnemen aan plenaire vergaderingen, behoudens stemmingen, aan commissievergaderingen of aan andere activiteiten die door of namens de Kamer worden gehouden.

Artikel 16 Voorstel voor sanctionering door de Kamer

Indien een rapportage als bedoeld in artikel 14 een overtreding van de gedragscode vaststelt waarbij een sanctie als bedoeld in artikel 15 wordt aanbevolen, zendt het Presidium tegelijkertijd

CONCEPT versie 21 november 2019

met de openbaarmaking van de rapportage een brief aan de Kamer met een voorstel tot het opleggen van de [door het College aanbevolen](#) sanctie.

Artikel 17 Besluit Kamer

De Kamer besluit zonder beraadslaging over het voorstel van het Presidium, bedoeld in artikel 16. Indien de Kamer besluit tot het opleggen van een sanctie, wordt deze de dag na het Kamerbesluit ten uitvoer gelegd.

Artikel 18 Geen beroep

Van de beslissingen ingevolge deze regeling is beroep op de Kamer niet toegelaten.

Artikel 19 Herziening

Het Presidium kan voorstellen aan de Kamer doen voor herziening van de Gedragscode en de toelichting daarop. De Presidium kan tevens voorstellen doen voor herziening van deze regeling. Het Presidium betreft daarbij de jaarverslagen van de Adviseur en de rapportages van het College.

Toelichting

Algemeen deel

In voorgestelde toezichts- en handhavingstelsel wordt het behandelen van klachten inzake overtreding van de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal opgedragen aan een onafhankelijk college van onderzoek integriteit.

Het College verricht onderzoek op basis van klachten over zittende Kamerleden. Iedereen kan een klacht indienen. Indien het College oordeelt dat de gedragscode in een concrete situatie is overtreden, kunnen drie soorten sancties worden voorgesteld aan de Kamer: een aanwijzing, een berisping of een schorsing. De Kamer beslist, op voorstel van het Presidium, over het opleggen van de sanctie. Indien naar aanleiding van een klachtonderzoek geen overtreding wordt vastgesteld, of wanneer een sanctie niet opportuun wordt geacht, kan het College een aanbeveling doen aan het Kamerlid. Klachten kennelijk ongegrond worden geacht, die zien op overtredingen waarbij het Reglement van Orde een specifieke toezichtsregeling kent, of die betrekking hebben op een strafbaar feit worden niet in behandeling genomen.

De voorgestelde regeling bevat tevens een kader voor de werkzaamheden van de Onafhankelijk adviseur integriteit. De Adviseur kan Kamerleden van advies voorzien als zij vragen hebben over integriteitskwesaties. Een schriftelijk advies blijft vertrouwelijk; alleen het Kamerlid kan het openbaar maken. Indien het Kamerlid het advies opvolgt, vergt een besluit tot een onderzoek naar dezelfde kwestie door het College een bijzondere motivering. De Adviseur stelt een openbaar jaarverslag op, waarin geanonimiseerd wordt gerapporteerd over de adviezen die zijn uitgebracht. Ook kunnen aanbevelingen worden gedaan voor verdere uitwerking van de Gedragscode. Op die manier ontstaat na verloop van tijd meer houvast voor Kamerleden over de toepassing van de integriteitsregels.

Na vaststelling van de Regeling door de Kamer kan worden overwogen om in het Reglement van Orde een uitdrukkelijke verwijzing naar de Regeling op te nemen, zodat de samenhang kan worden geborgd.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

De onafhankelijk adviseur integriteit, het college van onderzoek integriteit en de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal staan centraal in de regeling. Om de leesbaarheid van de regeling te verhogen worden deze termen verkort gedefinieerd.

Artikel 2

De Adviseur wordt benoemd door het Presidium. Uit de tekst blijkt dat de Adviseur onafhankelijk is, hetgeen ook tot uitdrukking komt in het feit dat de functie van de Adviseur onbezoldigd is. Het is echter evident dat bij de benoeming van de Adviseur rechtspositionele afspraken gemaakt kunnen worden inzake bijvoorbeeld de onkostenvergoeding die hij conform het derde lid ontvangt. Verder dient bij de benoeming worden vastgesteld dat de Adviseur valt onder bestuursaansprakelijkheidsverzekering van de Kamer. Ook in de benoemingstermijn komt de onafhankelijkheid van de Adviseur tot uitdrukking. De termijn overschrijdt immers de zittingstermijn van de Kamer, waarmee de benoeming wordt losgekoppeld van de politieke samenstelling van de Kamer.

Artikel 3

Dit artikel regelt de taken van de Adviseur: het op verzoek geven van advies aan Kamerleden en Presidium over kwesties aangaande integriteit. Er is gekozen voor een verzoekprocedure. De Adviseur kan niet uit eigener beweging Kamerleden of Presidium van een formeel advies voorzien.

Artikel 4

Het Presidium ontvangt jaarlijks van de Adviseur een jaarverslag. In dit verslag wordt in ieder geval aangegeven waarover is geadviseerd. Met het oog op de vertrouwelijkheid van het advies dient dit op zodanige wijze te gebeuren dat adviezen niet tot personen herleidbaar zijn. Mocht de Adviseur mogelijke verbeteringen voor de gedragscode hebben geconstateerd, dan kan hij in het jaarverslag dit aangeven middels aanbevelingen. Het doel van het opnemen van de adviezen en mogelijke aanbevelingen is dat deze mede gaan dienen als leidraad voor het handelen van Kamerleden. Bovendien kan hiervan ook een zekere normerende werking uit gaan. De advies en aanbevelingen dragen immers bij aan een eenduidige en bestendige uitleg en aan de verdere ontwikkeling van de gedragscode. Bij een deel van de bestaande integriteitsregels, met name de regels waarop nu nog geen toezicht wordt gehouden, kan in de praktijk nog nadere duiding nodig zijn omdat zij bijvoorbeeld open normen bevatten. Deze ontwikkeling zal derhalve over meerdere jaren plaatsvinden zodat na verloop van tijd een steeds duidelijker en eenduidiger kader ontstaat. Tot slot is geregeld dat het Presidium het jaarverslag openbaar maakt. Het ligt in de rede de openbaarmaking tegelijkertijd te doen met het aan de Kamer zenden van de stukken met betrekking tot de Raming. De Raming is immers gewoonlijk een moment dat de Kamer naar haar eigen functioneren kijkt.

Artikel 5

In verband met het mogelijke historisch belang van het werk van de Adviseur is opgenomen dat de Adviseur voor het einde van zijn benoemingstermijn zijn archief overdraagt aan de Kamer. Hij kan hierbij gemotiveerd aangeven dat bepaalde documenten niet openbaar mogen worden. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer in documenten financiële gegevens van Kamerleden zijn opgenomen. Het kan tevens voorkomen dat het archief wordt overgedragen terwijl kort daarvoor een integriteitskwestie heeft gespeeld. In dat soort gevallen kan de Adviseur bepalen dat de betrokken documenten alleen voor de (opvolgende) Adviseur te inzage liggen.

Artikel 6

Kamerleden kunnen bij integriteitsvragen contact zoeken met de Adviseur. Er is bewust geen regeling opgenomen over de wijze waarop dit dient te gebeuren om de drempel om zich tot de Adviseur te wenden zo laag mogelijk te houden. Het advies wordt echter wel schriftelijk uitgebracht aan het Kamerlid. Het Kamerlid is niet gehouden het advies op te volgen. Het opvolgen van het advies biedt later wel een zekere bescherming. Zo kan een Kamerlid dat in de media wordt geconfronteerd met een bepaalde integriteitskwestie en het advies heeft opgevolgd, op dat moment ervoor kiezen om het advies openbaar te maken. Bovendien vergt een besluit tot een onderzoek door het College naar aanleiding van een klacht over dezelfde kwestie in het geval het advies is opgevolgd, een bijzondere motivering.

De adviesaanvraag en het uitgebrachte advies zijn vertrouwelijk. Dit houdt in dat het advies alleen wordt uitgebracht aan het Kamerlid, maar dat het advies verder niet wordt verstrekt aan anderen, zoals andere leden of het Presidium. Het Kamerlid is de enige die bevoegd is het advies openbaar te maken. Hij is hier echter niet toe verplicht.

Artikel 7

Het Presidium heeft ook het recht om een advies te verzoeken, bijvoorbeeld wanneer er zorgen bestaan over de uitleg en toepassing van de gedragscode en de gevolgen die dat heeft voor het aanzien van de Kamer. De bevoegdheid van het Presidium is niet nader ingekaderd. Het ligt echter niet in de rede dat het Presidium advies vraagt over een concrete individuele kwestie. Wel is denkbaar dat het Presidium een advies in algemene zin verzoekt naar aanleiding van een bepaalde kwestie.

Artikel 8

Voor de klachtbehandeling is er een College van onderzoek, waarvan de leden worden benoemd door de Kamer op voordracht van het Presidium. De leden van het College zijn personen met gezag en deskundigheid. Het verdient aanbeveling om de benoemingen en herbenoemingscyclus zo in te richten dat voorkomen wordt dat de benoemingstermijn voor alle drie de leden in hetzelfde jaar afloopt. Op deze wijze wordt de aanwezige kennis en expertise van het College gewaarborgd. Ook voor het College geldt dat de onafhankelijkheid in de regeling nadrukkelijk is opgenomen. Hieruit vloeit overigens ook voort dat zittende Kamerleden geen deel kunnen uitmaken van het College. Voor de onkostenvergoeding en overige rechtspositionele aangelegenheden wordt gewezen naar de eerdere opmerking hierover bij de Adviseur.

Artikel 9 en 10

In deze artikelen staan de taak en de archivering beschreven. Een jaarverslag is in het geval van het College niet noodzakelijk. Het College brengt immers rapportages uit naar aanleiding van haar onderzoeken.

Artikel 11

Klachten kunnen door iedereen worden aangebracht bij het College. Het tweede lid bevat echter wel vereisten waaraan een klacht moet voldoen, waarbij het tot de bevoegdheid van het College behoort om te besluiten wanneer een klacht aan de vereisten voldoet. In het derde lid van dit artikel is opgenomen dat het College kan besluiten een klacht niet in behandeling te nemen wanneer niet aan de vereisten uit het tweede lid is voldaan. Wanneer bijvoorbeeld een klacht vrijwel geen feiten bevat omtrent de klacht of de klacht ziet op een minister, kan het College besluiten dat de klacht niet in behandeling wordt genomen. Voorts heeft het College de bevoegdheid om een klacht niet in behandeling te nemen wanneer deze kennelijk ongegrond is. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn klachten met een onbegrijpelijke of niet-consistente inhoud. Ten slotte kan het College besluiten klachten niet te behandelen wanneer dezelfde klacht over hetzelfde Kamerlid meerdere malen of in grote aantallen binnenkomt.

In het vierde lid is opgenomen dat klachten over mogelijke overtredingen waarbij het Reglement van Orde reeds op andere wijze in het toezicht voorziet, niet in behandeling worden genomen. Daarbij kan worden gedacht worden aan klachten over de orde tijdens plenaire en commissievergaderingen. Hierop zijn de artikelen 58 tot en met 62 Reglement van Orde van toepassing.

In het vijfde lid is opgenomen dat klachten die zien op strafbare feiten, niet zijnde ambtsmisdrijven²², niet in behandeling kunnen worden genomen door het College. Hierbij kan worden gedacht aan strafbare feiten gepleegd ten aanzien van personen, zoals geweldpleging. Hiervoor staat immers de strafrechtelijke weg open. Het College kan evenwel met de klager in overleg treden over het doorzenden van de klacht naar het openbaar ministerie. Zo mogelijk kan het College de klager helpen de stap te zetten zelf aangifte te doen van het strafbare feit.

Artikel 12

Als het College besluit een klacht in behandeling te nemen, wordt het betreffende Kamerlid zo spoedig mogelijk hierover geïnformeerd. Het College is vervolgens verplicht om het Kamerlid informatie te verzoeken met betrekking tot de klacht. Het ligt hierbij in de rede om ook een eventueel advies van de Adviseur over de betreffende kwestie op te vragen. Het Kamerlid is verplicht tot medewerking aan het verzoek. Via deze weg dient hij dan ook het advies aan het College te verstrekken. Het advies wordt hiermee niet openbaar en het College dient het dan ook

²² Ambtsmisdrijven kennen een eigen procedure waar het Kamerleden betreft. Bij de toelichting op artikel 14 wordt hier nader op ingegaan.

vertrouwelijk te behandelen, tenzij het betreffende Kamerlid besluit het advies openbaar te maken. Gezien het feit dat in dit stadium nog geen sprake is van onderzoek naar de klacht, zal dit verzoek om informatie in de praktijk beknopt zijn.

Indien naar aanleiding van de informatie van het Kamerlid duidelijk is dat de klacht geen verder onderzoek rechtvaardigt, wordt de klacht als afgehandeld beschouwd. De klager en het Kamerlid worden hierover geïnformeerd. Het College kan evenwel het Kamerlid nog wel een aanbeveling doen, bijvoorbeeld over de wijze waarop aan een registratieverplichting het beste invulling kan worden gegeven.

Artikel 13

Het College kan besluiten een onderzoek in te stellen naar de klacht. De duur van een onderzoek wordt mede bepaald door de aard en complexiteit van de vermeende overtreding, maar verwacht mag worden dat een onderzoek binnen een redelijke termijn wordt afgerond.

Indien de klacht betrekking heeft op een kwestie waarover eerder advies is uitgebracht door de Adviseur en het Kamerlid heeft dat advies opgevolgd, kan het College slechts gemotiveerd besluiten tot een onderzoek. Hiertoe kan bijvoorbeeld aanleiding zijn wanneer er aanvullende feiten of omstandigheden bekend zijn geworden die tot een ander advies hadden geleid, of wanneer nader onderzoek om andere zwaarwegende redenen van belang wordt geacht. Deze bepaling dient ter bescherming van het Kamerlid. Het is onwenselijk als een Kamerlid dat zich tot de adviseur heeft gewend en het verkregen advies heeft opgevolgd aan een nader onderzoek wordt onderworpen door het College indien daar op voorhand geen gewichtige redenen voor zijn. Aan de adviezen van de Adviseur wordt immers een zeker gezag toegekend. Het is aan het College om in voorkomende gevallen af te wegen of een onderzoek nodig is. Het College kan ten behoeve van het maken van die afweging indien nodig in contact treden met de Adviseur.

Zodra het College besluit een onderzoek in te stellen, brengt de Adviseur over dezelfde kwestie geen advies meer uit. Op deze manier wordt voorkomen dat de werkzaamheden van de Adviseur en het College samenlopen. Aangezien de taak van de Adviseur is om Kamerleden vooraf te adviseren over de toepassing van de integriteitsregels, ligt het voor de hand dat de Adviseur de advisering richting het betreffende Kamerlid staakt zodra een klacht over dezelfde kwestie leidt tot een onderzoek door het College.

Het Kamerlid is ook in deze fase verplicht medewerking te verlenen aan het onderzoek door het College en krijgt ook de gelegenheid te worden gehoord over de conceptrapportage. De zienswijze van het Kamerlid wordt in de rapportage verwerkt. Dit biedt het Kamerlid de waarborg dat alles wat relevant is naar voren kan worden gebracht in de betreffende kwestie.

In de conceptrapportage is opgenomen wat de uitkomst van het onderzoek is. De wijze van het formuleren van de uitkomsten wordt geheel aan het College overgelaten.

Artikel 14

De rapportage wordt toegezonden aan het Presidium en aan het betreffende Kamerlid. Omdat er mogelijk gevolgen voor het betreffende Kamerlid zijn, wordt de rapportage niet tevens direct toegezonden aan de klager. Het Presidium is immers verplicht de rapportage uiterlijk vier weken na de toezending ervan openbaar te maken, waardoor op dat moment de klager kennis kan nemen van het rapport. Wel kan het College bepalen dat delen van de rapportage vertrouwelijk blijven in verband met zwaarwegende redenen. Zo kan het College bijvoorbeeld bepalen dat in verband met privacy bepaalde informatie in een vertrouwelijke bijlage wordt opgenomen. Het Presidium kan vervolgens alleen die delen van het rapport openbaar maken die niet vertrouwelijk zijn.

Indien het College een sanctie gepast acht, kan zij daartoe een aanbeveling doen in haar rapportage. Ook kan het College concluderen dat een sanctie niet opportuun is, of dat uitsluitend een aanbeveling aan het Kamerlid wordt gedaan. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer het College oordeelt dat de overtreding van lichte aard is of wanneer de betreffende integriteitsregel onvoldoende houvast bood en het Kamerlid de geconstateerde overtreding in redelijkheid niet kon worden verweten. Daarbij kan in overweging worden genomen dat openbaarmaking van de rapportage op zichzelf al zekere gevolgen kan hebben.

In het geval dat het College het vermoeden heeft dat er sprake is van een ambtsmisdrijf, kan in beginsel in de rapportage geen overtreding van de gedragscode worden vastgesteld. Voor een ambtsmisdrijf kan immers de weg van de Wet ministeriële verantwoordelijkheid en ambtsdelicten leden Staten-Generaal, ministers en staatssecretarissen worden gevolgd. Het ligt in de lijn van

verwachting dat het College dan in de rapportage geen vaststelling van een overtreding zal doen, maar aangeeft er een vermoeden van een ambtsmisdrijf is. In dat geval ligt het voor de hand dat wordt bevorderd dat de hiervoor bestemde procedure in werking wordt gesteld. Hiervoor hoeft geen nadere regeling te worden getroffen.

Artikel 15

In dit artikel is de uitwerking gegeven van de mogelijke op te leggen sancties bij een overtreding van de gedragscode. Een aanwijzing kan bijvoorbeeld betrekking hebben op de registratieverplichtingen van het Reglement van Orde. Over de berisping kan worden opgemerkt dat deze kan worden gezien als een waarschuwing aan het Kamerlid. De volgende mogelijke sanctie, de schorsing, is immers de zwaarste vorm. Deze sanctie is nu alleen mogelijk in geval van schending van de geheimhouding of vertrouwelijkheid, zoals neergelegd in de artikelen 145 en 147 Reglement van Orde. In dit voorstel wordt de schorsing ook bij andere overtredingen van de gedragscode mogelijk. De schorsing is overigens flexibel vormgegeven, zodat de maatregel op maat kan worden vormgegeven en in verhouding kan staan tot de aard en ernst van de overtreding. Hierbij kan worden gedacht aan een Kamerlid dat te registreren buitenlandse reizen herhaaldelijk niet heeft gemeld, wordt geschorst van deelneming aan een komend buitenlands werkbezoek van een commissie of van het lidmaatschap van een delegatie van de Kamer bij interparlementaire conferenties of andere internationale gremia. Ook in deze meer flexibele vorm blijft de schorsing uiteraard een zwaar middel, waartoe niet lichtvaardig moet worden besloten. Denkbaar is bijvoorbeeld dat een schorsing in beeld komt wanneer de overtreding van zeer ernstige aard is of wanneer een lid herhaaldelijk bepaalde overtredingen begaat, waarvoor eerder lichtere sancties zoals een berisping zijn opgelegd.

Er wordt verder op gewezen dat van het schorsen van deelneming aan de plenaire vergadering de stemmingen zijn uitgezonderd. Dit betekent dat een lid dat is geschorst wel kan deelnemen aan stemmingen. Het uitsluiten van deelname aan stemmingen zou onvereenigbaar zijn met de staatsrechtelijke positie van Kamerleden.

Artikel 16

Bij het openbaar maken van de rapportage, wat tevens kan worden gezien als het toezenden van de rapportage aan de Kamer voegt het Presidium ook een brief met daarin het voorstel voor een sanctie, indien het College een overtreding van de gedragscode heeft geconstateerd en deze sanctie heeft aanbevolen. **Desgewenst kan het Presidium in deze brief een nader advies aan de Kamer geven.**²³

Op deze wijze wordt bevestigd dat een sanctie als bedoeld in artikel 15 alleen wordt opgelegd na een voorafgaand onderzoek door het College. Van de Kamer mag immers worden verwacht dat sanctionering van een individueel Kamerlid zorgvuldig wordt voorbereid en onderbouwd. Bovendien wordt met een onderzoek door het College gewaarborgd dat het betrokken Kamerlid heeft kunnen reageren op de geconstateerde feiten en omstandigheden.

Artikel 17

De Kamer besluit zonder beraadslaging over de daadwerkelijke sanctieoplegging. Het besluiten zonder beraadslaging is ook nu al het geval bij een voorstel tot schorsing op grond van artikel 145 Reglement van Orde. Als er tot sanctieoplegging wordt besloten, wordt de dag erna de sanctie tot uitvoer gelegd.

Artikel 18

Overeenkomstig artikel 62 Reglement van Orde, is geen beroep op de Kamer mogelijk ten aanzien van beslissingen die ingevolge deze regeling worden genomen. Het gaat daarbij zowel om adviezen van de Adviseur en de rapportages van het College als om de besluitvorming het Presidium en de Kamer over op te leggen sancties.

Artikel 19

²³ [Het Presidium wordt t.a.v. deze bepaling verzocht te besluiten of het doorgeleiden aan de Kamer van de aanbeveling van het College voor een sanctie, desgewenst moet kunnen worden voorzien van nader advies van het Presidium aan de Kamer \(zie besluitpunt 3 in de oplegnotitie.](#)

CONCEPT versie 21 november 2019

De Gedragscode is bedoeld als een levend document en is gebaseerd op de geldende integriteitsregels in de Kamer. Naarmate de betekenis van de Gedragscode en de onderliggende regels door de praktijk verdere invulling krijgen, kan het daarom nodig zijn de Gedragscode aan te passen of de toelichting aan te vullen. Dat geldt ook voor het systeem van advisering, toezicht en handhaving zoals dat is neergelegd in deze regeling. Het Presidium kan daartoe van tijd tot tijd voorstellen voor herziening doen aan de Kamer. Teneinde de eenduidigheid van de uitleg en toepassing van de Gedragscode en de onderliggende regels te bevorderen, betreft het Presidium in haar voorstellen nadrukkelijk de jaarverslagen van de Adviseur en de rapportages van het College.

Gelet op de vernieuwingen die met deze regeling worden voorgesteld, wordt aanbevolen om na zes jaar - of zoveel eerder als wenselijk - een algehele evaluatie van de werking en effectiviteit van de gedragscode en het stelsel van advisering, toezicht en handhaving uit te voeren. Tevens kunnen al eerder deelevaluaties plaatsvinden indien dit wenselijk wordt geacht.

Tweede Kamer stemt in met betere controle op eigen integriteitsregels

Vandaag heeft de Tweede Kamer ingestemd met een voorstel van het Presidium dat voorziet in toezicht op en handhaving van de eigen integriteitsregels. Er komt een onafhankelijk college van onderzoek, dat klachten behandelt over de naleving van integriteitsregels door Kamerleden. ... stemden voor het voorstel; ... stemden tegen.

Volgens Kamervoorzitter Khadija Arib was het duidelijk dat de Tweede Kamer stappen moest zetten: “In de samenleving wordt kritisch gekeken naar het optreden van Kamerleden. En terecht. Integriteitsschendingen kunnen het aanzien en gezag van het parlement schaden. Adequaat toezicht is daarom belangrijk.” Arib benadrukt dat de regeling er ook is om Kamerleden te beschermen. “Soms komen Kamerleden onterecht in opspraak. Deze regeling voorziet er ook in dat er zorgvuldig met hun integriteit – voor ieder Kamerlid het meest kostbare en kwetsbare bezit – wordt omgegaan.”

Onafhankelijk college van onderzoek

Op hoofdlijnen ziet het voorstel er als volgt uit:

- Klachten over de naleving van de gedragscode worden behandeld door een onafhankelijk college van onderzoek. Het college bestaat uit drie leden met gezag en deskundigheid, die worden benoemd door de Kamer op voordracht van het Presidium.
- Iedereen kan een klacht indienen. Het college beoordeelt vervolgens of een klacht in behandeling kan worden genomen. Het college behandelt geen klachten die betrekking hebben op mogelijke strafbare feiten, of wanneer het Reglement van Orde het toezicht op een andere wijze regelt.
- Het Kamerlid verleent het college de benodigde medewerking bij de behandeling van een klacht. Het college kan na het beoordelen van de informatie van het Kamerlid en andere relevante feiten en omstandigheden besluiten dat een klacht niet nader wordt onderzocht. Wanneer nader onderzoek wel gerechtvaardigd wordt geacht, stelt het college op basis van het onderzoek een rapportage op met daarin zijn bevindingen. Deze rapportage wordt openbaar gemaakt, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om delen ervan vertrouwelijk te behandelen. Het Kamerlid wordt tijdens het onderzoek in de gelegenheid gesteld te worden gehoord en kan een zienswijze indienen, die in de rapportage wordt verwerkt.
- Het college kan aanbevelingen doen aan het Kamerlid, bijvoorbeeld over de wijze waarop het beste invulling kan worden gegeven aan een registratieverplichting. Wordt op basis van een onderzoek door het college geconcludeerd dat de gedragscode is overtreden, dan kan tevens worden aanbevolen om een sanctie op te leggen, rekening houdend met de aard en ernst van de overtreding. De sanctie kan bestaan uit een aanwijzing, een berisping of een schorsing. De Kamer beslist over het opleggen van de aanbevolen sanctie.
- het Kamerlid krijgt de mogelijkheid om binnen twee weken beroep in te stellen naar aanleiding van een rapportage van het college. In dat geval kan de Kamer, op voordracht van het Presidium, een tijdelijk college instellen dat op basis van de rapportage en andere relevante feiten en omstandigheden nagaat of het college van

onderzoek in redelijkheid tot haar oordeel kon komen. Het Kamerlid wordt daarbij opnieuw gehoord en kan een nadere zienswijze indienen.

Het volledige voorstel is te vinden in [Parlis](#).

Aanleiding en context

Het voorstel van het Presidium komt voort uit de motie-Van der Molen c.s., die in 2019 met algemene stemmen is aangenomen en het Presidium oproept om “een voorstel voor te leggen als uitvoering van aanbeveling vier uit het rapport van de werkgroep Integriteit en daarin maatregelen voor toezicht en handhaving nader uit te werken”.

De motie werd ingediend tijdens de behandeling van de Raming in 2019, waarin de aanbevelingen van de werkgroep Integriteit Leden van de Tweede Kamer aan de orde kwamen. Die werkgroep, onder voorzitterschap van het toenmalige Kamerlid Van Oosten, werd ingesteld naar aanleiding van de tweede nalevingsrapportage van GRECO (Groep van Staten tegen Corruptie, onderdeel van de Raad van Europa) en kwam met verschillende aanbevelingen.

Ter uitvoering van de aanbevelingen van de werkgroep heeft het Presidium per 1 januari 2020 een onafhankelijk adviseur integriteit benoemd. Conform de aanbevelingen van de werkgroep kunnen Kamerleden de onafhankelijk adviseur benaderen voor vertrouwelijk advies over de uitleg en toepassing van de regels op het gebied van integriteit. Het kan bijvoorbeeld gaan om vragen of dilemma's omtrent het aangaan van nevenfuncties of hoe om te gaan met belangen of geschenken. Daarnaast legde het Presidium een voorstel voor een Gedragscode aan de Kamer voor. In deze gedragscode worden de geldende integriteitsregels samengebracht in de vorm van een aantal gedragsregels, voorzien van een toelichting. **De Gedragscode moet nog in stemming worden gebracht.**

Met het voorstel voor een regeling inzake toezicht en handhaving heeft het Presidium invulling gegeven aan de laatste aanbeveling van de werkgroep Integriteit – en dus aan de motie-Van der Molen.

From [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Subject **RE: documenten gedragscode Lagerhuis VK inzake grensoverschrijdend gedrag**
To [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>, [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date January 6, 2022 at 3:43:17 PM CET

Ha [REDACTED],

Dank voor de stukken.
Mijn voorstel is om deze stukken door te sturen naar de Voorzitter.

In het voorjaar wordt gekeken of en hoe er evt. voorstellen gedaan worden vanuit Voorzitter/Presidium om de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving (en evt. ook andere regelingen) te wijzigen/aan te passen.
Daar kan deze notitie ook weer bij betrokken worden.

Groet,

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Verzonden: donderdag 6 januari 2022 11:54
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>; Tweede Kamer <[REDACTED]@tweedekamer.nl>; secretariaat.voorzitter <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: documenten gedragscode Lagerhuis VK inzake grensoverschrijdend gedrag

Beste [REDACTED],

Hierbij stuur ik je onze reflectie op onderstaande documenten. De PACE stukken die de Voorzitter op 4 januari doorzond omvatten dezelfde lijn ten aanzien van het expliciteren van ongewenst gedrag in het beleid of de gedragscode.

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Kamer [REDACTED] Bezuidenhoutseweg 67, Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
T +(31)70-318 [REDACTED] | M 06 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Verzonden: dinsdag 14 december 2021 11:46
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@tweedekamer.nl>; Tweede Kamer <[REDACTED]@tweedekamer.nl>; secretariaat.voorzitter <[REDACTED]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: FW: documenten gedragscode Lagerhuis VK inzake grensoverschrijdend gedrag

Dag [REDACTED] en [REDACTED],

De Voorzitter is tijdens de verschillende gesprekken die zij voert over omgangsvormen geattendeerd op de Gedragscode van het Lagerhuis in het Verenigd Koninkrijk (met betrekking tot 'Bullying and sexual harassment').

Zij vraagt of gekeken kan worden wat de belangrijkste conclusies zijn uit deze documenten m.a.w. wat zijn de verschillen en overeenkomsten ten opzichte van het Nederlandse parlement? Kunnen wij hier nog van leren?
In oktober heeft een notitie op de agenda van het Presidium gestaan in verband met vergelijkingen met andere parlementen over de wijze waarop zij vorm geven aan het sociale veiligheidsbeleid.
De Britse Gedragscode zat daar niet bij.
Kunnen jullie naar bijgevoegde documenten kijken en hierop reflecteren?

(In de bijlage vind je een word-document. Daarin staat een overzicht van de belangrijkste stukken + linkjes naar de vindplaatsen. Daarnaast zijn de stukken van de Commons Library en de toelichting van het Independent Expert Panel als losse bijlagen toegevoegd.)

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA
T +(31)70-318 [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Memo Handhaving van de parlementaire orde in vergelijkend perspectief

aan [REDACTED]
van [REDACTED]

datum 19 januari 2022

pagina 1/16

Dienst Analyse en Onderzoek

Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC 's-Gravenhage

T [REDACTED]

M 06- [REDACTED]

E [REDACTED] @tweedekamer.nl

[REDACTED] @tweedekamer.nl

1 Aanleiding

Dit memo gaat zoals verzocht in op parlementaire ordehandhaving in vergelijkend perspectief. Wat is er geregeld in de reglementen van orde van andere parlementen rondom het gedrag tijdens vergaderingen en welke instrumenten en sancties zijn er om in te grijpen in het debat? De focus ligt daarbij op instrumenten om de orde tijdens debatten te handhaven, en niet zozeer op het leiden van debatten in brede zin.

Het memo heeft een verkennend karakter. Er blijkt weinig specifieke literatuur beschikbaar over het Kamervoorzitterschap en ordebevoegdheden.¹ Een onderzoek waarin de positie van de Kamervoorzitter internationaal wordt vergeleken, bijvoorbeeld op het terrein van ordehandhaving, ontbreekt.² Daarnaast kan een verkenning van reglementsbevestigingen slechts een beperkt beeld bieden. Het ligt voor de hand dat de wijze waarop de orde in de bestudeerde parlementen in de praktijk wordt gehandhaafd, net zoals in de Tweede Kamer, in belangrijke mate wordt bepaald door de wijze waarop voorzitters daar persoonlijk invulling aan geven binnen de context van de eigen (en veranderende) parlementaire cultuur, tradities en mores.

Desgewenst kan op onderdelen een nadere verkenning worden gedaan, bijvoorbeeld door via ambtelijke contacten of via het parlementaire kennisnetwerk ECPRD navraag te doen naar de gang van zaken en ervaringen in de praktijk in specifieke parlementen.³

¹ Zie wel: G. van der List, *Boven de partijen. De Voorzitter van de Tweede Kamer*, Elsevier 2018. Dit boek bevat een historisch overzicht van de ontwikkeling van het voorzitterschap van de Tweede Kamer en portretten van de voorzitters na de Tweede Wereldoorlog. Zie ook C. Hoetink, *Macht der gewoonte. Regels en rituelen in de Tweede Kamer na 1945*, Van Tilt 2018.

² J.Th.J. van den Berg, 'Een steeds complexer ambt', column, parlement.com.

³ Een verzoek aan het European Centre for Parliamentary Research and Documentation kost in de praktijk enige tijd: veelal wordt gewerkt met een reactietermijn van vier weken. Om die reden is hiervan (vooralsnog) geen gebruik gemaakt.

datum 19 januari 2022

2 Regels over de orde in de Tweede Kamer

Bepalingen over de orde

Sinds de herziening van het reglement van orde van de Tweede Kamer in 2021 is in artikel 8.14 in algemene zin vastgelegd dat ieder lid zich in de vergadering gedraagt op een wijze die getuigt van onderling respect, en die geen afbreuk doet aan de waardigheid van de Kamer. Deze bepaling, die bij nota van wijziging aan het voorstel voor de algehele herziening van het reglement is toegevoegd, bevat een actieve plicht voor de leden om het debat met wederzijds respect te voeren.⁴

De meer specifieke bepalingen over de handhaving van de orde kennen een langere geschiedenis en gaan terug tot eind negentiende en begin twintigste eeuw. Het huidige art. 8.16 geeft weer welk gedrag ontoelaatbaar is:

- a. het gebruik van beledigende uitdrukkingen;
- b. het verstoren van de orde;
- c. het niet in acht nemen van de geheimhouding ten aanzien van de gedachtewisseling in een besloten vergadering;
- d. het niet in acht nemen van de vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk; en
- e. het instemming betuigen met of aansporen tot onwettige handelingen.

De Voorzitter heeft drie instrumenten om op te treden tegen dit soort ongeoorloofd gedrag (art. 8.16 tot en met art. 8.18).⁵ Allereerst kan de Voorzitter de spreker een waarschuwing geven en hem in de gelegenheid stellen om hierop terug te komen (art. 8.16, tweede lid). Maakt een spreker hiervan geen gebruik of vertoont de spreker opnieuw ontoelaatbaar gedrag, dan kan ontneming van het woord volgen (art. 8.17). Een lid dat het woord is ontnomen, mag in de betrokken vergadering niet meer aan de beraadslaging over het in behandeling zijnde onderwerp deelnemen. Het ontnemen van het woord kan overigens enkel worden ingezet bij sprekers, niet bij interrupties.⁶ Een waarschuwing is dan wel mogelijk. Het derde en zwaarste instrument dat de Voorzitter kan inzetten betreft uitsluiting van de vergadering gedurende de dag waarop de uitsluiting plaatsvindt. Dit instrument is tot op heden slechts vijf keer ingezet.⁷ Het reglement bepaalt dat er geen beroep op de Kamer kan worden gedaan ten aanzien van deze beslissingen van de Voorzitter (art. 8.19).

Naast de instrumenten voor ordehandhaving door de Voorzitter zijn er ook andere mechanismen die de ordentelijkheid van debatten bevorderen. Zo is er de gewoonte

⁴ Kamerstuk 35322, nrs. 10 en 11.

⁵ De Gedragscode voor leden van de Tweede Kamer wordt buiten beschouwing gelaten, aangezien klachten over de ordehandhaving tijdens debatten niet in behandeling worden genomen door het College van onderzoek integriteit (zie art. 6, vierde lid, Regeling toezicht en handhaving Gedragscode en p. 9 van de toelichting daarbij).

⁶ P.P.T. Bovend'Eert & H.R.B.M. Kummeling, *Het Nederlandse parlement*, Wolters Kluwer 2017, p. 155.

⁷ P.P.T. Bovend'Eert & H.R.B.M. Kummeling, *Het Nederlandse parlement*, Wolters Kluwer 2017, p. 156.

datum 19 januari 2022

om tijdens debatten via de Voorzitter te spreken, en zich niet rechtstreeks tot elkaar te wenden. Daarnaast kunnen andere leden hun afkeuring over het optreden van een collega-Kamerlid laten blijken.

In de Eerste Kamer beschikt de Voorzitter over vergelijkbare bevoegdheden. Daarnaast kent het reglement van orde van de Eerste Kamer nog een bepaling met 'verdere strafmaatregelen' (art. 98), die tot 1994 ook in de Tweede Kamer bestond. Hierin is bepaald dat een lid dat van het bijwonen van de vergadering is uitgesloten, verplicht is het Kamergebouw onmiddellijk te verlaten en dit niet weder mag betreden voordat de uitsluiting is geëindigd. De Voorzitter zorgt dat het uitgesloten lid zo nodig tot het verlaten van het gebouw gedwongen wordt.

Golfbewegingen in de praktijk

In de literatuur wordt wel opgemerkt dat Kamervoorzitters in de loop der jaren steeds minder vaak zouden ingrijpen tijdens debatten, terwijl het debat verruwt.⁸ Daarbij lijkt ook sprake van golfbewegingen, waarbij in bepaalde perioden streng wordt ingegrepen (zoals richting de CPN-leden in de jaren 50) en in andere tijden juist meer ruimte wordt gelaten. Hoewel de meest vergaande bevoegdheid van de Voorzitter op het terrein van ordehandhaving, uitsluiting van de vergadering, in iedere tijdsperiode slechts zelden is toegepast, zijn de vermaning en de ontneming van het woord in het verleden soms geregeld ingezet. Zo kreeg toenmalig Kamerlid Janmaat een 'ontelbaar' aantal vermaningen en spreekontzeggingen, veelal vanwege uitlatingen van discriminerende aard over personen met een migratieachtergrond of omdat hij de orde verstoortte.⁹ Ook andere Kamerleden traden hiertegen geregeld op door uit protest de vergaderzaal te verlaten wanneer Janmaat aan het woord was, waardoor het optreden van de Voorzitter vaak in een vrijwel lege zaal plaatsvond.¹⁰ Hoetink concludeert dat het voorzitterschap meebeweegt met het politieke en maatschappelijke debat en dat voorzitters zoveel en zo weinig doen als de rest van de Kamer ze toestaat.¹¹

Werkgroep-Van der Staaij

Tot slot is van belang dat de werkgroep-Van der Staaij, die op 16 december jl. haar rapport presenteerde over versterking van de functies van de Kamer, ook enige

⁸ Zie bijvoorbeeld: P.P.T. Bovend'Eert & H.R.B.M. Kummeling, *Het Nederlandse parlement*, Wolters Kluwer 2017, p. 158-159; C.A.J.M. Kortmann, *Constitutioneel recht*, Wolters Kluwer 2016, p. 231; P.P.T. Bovend'Eert, *Inleiding constitutioneel recht*, Wolters Kluwer 2019, p. 105.

⁹ P.P.T. Bovend'Eert & H.R.B.M. Kummeling, *Het Nederlandse parlement*, Wolters Kluwer 2017, p. 158.

¹⁰ Overigens werd in 1842 nota bene nog een voorstel verworpen om de Voorzitter het recht te geven om een spreker wegens beledigende uitdrukkingen tot de orde te roepen, omdat men alleen al de veronderstelling dat zo iets in het Nederlandse parlement zou kunnen voorkomen, beledigend achtte. P.P.T. Bovend'Eert & H.R.B.M. Kummeling, *Het Nederlandse parlement*, Wolters Kluwer 2017, p. 154.

¹¹ C. Hoetink, *Macht der gewoonte. Regels en rituelen in de Tweede Kamer na 1945*, Van Tilt 2018, p. 187-196.

datum 19 januari 2022

opmerkingen heeft gemaakt over de wijze waarop het parlementaire debat plaatsvindt.¹² De werkgroep doet in dit kader twee aanbevelingen. Ten eerste merkt de werkgroep op dat hoewel het belangrijk is dat leden elkaar onderling aanspreken op hun gedrag en zo nodig corrigeren, dit snel kan leiden tot een uitvoerige uitwisseling tussen Kamerleden over wat wel of niet geoorloofd zou zijn. Daarmee is het debat niet gediend, aldus de werkgroep. Zij beveelt daarom aan dat zodra tekortkomingen in de omgangsvormen zijn geconstateerd, het aan de voorzitter van de vergadering wordt gelaten om daar op gepaste wijze mee om te gaan. Zo nodig kan achteraf op de beslissingen van de voorzitter worden teruggeblikt. Ten tweede beveelt de werkgroep aan om het onderwerp van goede omgangsvormen te bespreken in een periodiek overleg tussen de Kamervoorzitter en de commissievoorzitters, om het gesprek te blijven voeren over dilemma's die zich bij het handhaven van de orde kunnen voordoen.

3 Regels over handhaving van de orde in andere parlementen

Voor deze verkenning is een selectie gemaakt van een aantal parlementen in gevestigde democratieën, waarvan de regels over de handhaving van de orde voldoende toegankelijk zijn. Daarbij is gekeken naar zowel grote als kleine parlementen, afkomstig uit de continentaal-Europese en Angelsaksische tradities, waarbij zowel tweepartijen- als meerpartijensystemen zijn meegenomen. Gekozen is voor de parlementen (dat wil zeggen: de 'lagerhuizen') van **België, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen, Zweden, Finland, de Verenigde Staten en Israël**. Bij het vergelijken van deze parlementen is voorzichtigheid geboden vanwege de constitutionele, politiek-bestuurlijke en historische verschillen. Wat werkt in één parlement, kan daarom heel anders uitpakken in een ander parlement. Bovendien is de selectie door praktische beperkingen niet noodzakelijkerwijs representatief voor gevestigde parlementen in brede zin.

Uit de verkenning van de betreffende buitenlandse reglementen komt allereerst naar voren dat er verschillen zijn in de wijze waarop wanordelijkheden worden gedefinieerd en beschreven (par. 3.1). Ook de vormen van sancties verschillen, al komen (variaties op) de vermaning, de ontneming van het woord en de uitsluiting van de vergadering in de meeste parlementen wel voor (par. 3.2). Daarnaast komt een aantal modaliteiten naar voren om op te treden tegen verstoringen van de orde tijdens parlementaire debatten. Hierna worden deze modaliteiten weergegeven, geïllustreerd met aanknopingspunten uit de verschillende reglementen (par. 3.3). De bijlage bij deze memo bevat een meer gedetailleerd overzicht van de regels voor alle betrokken parlementen afzonderlijk.

3.1 Inhoud en omschrijving van wanordelijkheden

¹² Rapport [Versterking functies Tweede Kamer. Meer dan de som der delen](#), Werkgroep versterking functies Tweede Kamer, 16 december 2021.

datum 19 januari 2022

Bij bestudering van de mechanismen voor ordehandhaving in buitenlandse parlementen valt allereerst op dat de reglementen van orde heel verschillend weergeven wat onder wanordelijkheden moet worden verstaan. In sommige gevallen is een reglement hierover zeer summier, terwijl andere reglementen hiervan uitgebreide beschrijvingen geven.

Zo vermeldt het Finse reglement bijvoorbeeld enkel dat geen uitdrukking mag worden gegeven aan goed- of afkeuring bij een plenair debat.¹³ In het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden wordt slechts gesproken van het handhaven van de orde.¹⁴ In de Duitse Bondsdag kunnen leden tot de orde worden geroepen (de zogenoemde *Ordnungsruf*) die de orde verstoren of die de waardigheid van de Bondsdag niet respecteren.¹⁵ In Frankrijk wordt naast het in meerdere parlementen bekende begrip 'belediging' ook gesproken over (vrij vertaald) 'treiteren, uitdagen of bedreigen'.¹⁶ Het Zweedse reglement bepaalt dat een spreker niet ongepast over een andere persoon mag spreken, persoonlijk beledigende taal mag gebruiken of zich anderszins in woord of daad mag gedragen op een manier die in strijd is met de goede orde.¹⁷ In het Britse parlement is het niet toegestaan wanordelijk of beledigend taalgebruik te hanteren, irrelevante bijdragen te leveren, hinderlijk in herhaling te vallen of uitspraken doen over zaken die onder de rechter zijn. Daarnaast kunnen bepaalde maatregelen worden opgelegd bij ernstige wanordelijkheden wanneer het gezag of de waardigheid van het parlement in het geding is.¹⁸ In Israël wordt van leden aanvaardbare taal verwacht, op een manier die de waardigheid van de Knesset, de leden en het debat in acht neemt.¹⁹

De mate van gedetailleerdheid van een reglement op dit punt zegt overigens logischerwijs niet per se iets over toepassing in de praktijk. Ook in parlementen waarin meer specifiek is omschreven welke vormen van gedragingen of uitingen ontoelaatbaar worden geacht, blijft er door het gebruik van vage termen als 'goede orde', 'ernstige wanordelijkheden' en 'waardigheid' veel ruimte voor interpretatie. De bepalingen in het reglement van de Tweede Kamer bevatten begrippen die ook in diverse andere reglementen terug te vinden zijn. In die zin zijn de Nederlandse formuleringen niet bijzonder of afwijkend van aard.

3.2 Soorten van sancties

De bestudeerde parlementen kennen uiteenlopende vormen van sancties in geval van ordeverstoringen. De mogelijkheden op grond van het reglement van orde van de

¹³ Zie artikel 66.

¹⁴ Zie artikel XVII-4.

¹⁵ Zie artikel 36.

¹⁶ Zie artikel 71.

¹⁷ Zie hoofdstuk 6, artikel 16.

¹⁸ Zie de artikelen 42 en 44 en [Erskine May](#), par. 21.45.

¹⁹ Zie artikel 41.

datum 19 januari 2022

Tweede Kamer, te weten de vermaning, de ontneming van het woord en de uitsluiting van de vergadering, komen in de meeste parlementen in de een of andere vorm terug.

De lichtst mogelijke sanctie is het eenvoudig *tot de orde roepen*. Het lid wordt dan gewezen op de overtreding. In sommige parlementen wordt gesproken van een waarschuwing. Het tot de orde roepen kan nadruk gegeven worden door deze handeling tevens *formeel te registreren* op naam van het betreffende lid, zoals in België en Frankrijk is geregeld²⁰; bij herhaling kunnen zwaardere sancties volgen. In Duitsland is het andere sprekers niet toegestaan te verwijzen naar het tot de orde roepen (de zogenoemde *Ordnungsruf*) of de redenen daarvoor.²¹ Een iets zwaardere sanctie is die van de *berisping*, zoals die in het Franse parlement bestaat.²² Ook de Duitse Bondsdag kent een berisping (de zogenoemde *Rüge*), maar die is niet in het reglement opgenomen en enkel politiek gebruik.

Een volgende sanctie is het *ontnemen van het woord*. Deze sanctie is eveneens in veel parlementen beschikbaar. De ontneming strekt zich vaak uit tot de rest van de vergadering. Ernstigere ordeverstoringen kunnen in verschillende parlementen leiden tot het *uitsluiten van of verwijderen* van het betreffende lid uit de vergadering. Ook kan in veel parlementen worden besloten tot een *schorsing* van een aantal vergaderdagen, in uitzonderlijke gevallen zelfs van de rest van het parlementaire jaar. Ten slotte kan het opleggen van bepaalde sancties in sommige parlementen leiden tot een aanvullende sanctie in de vorm van een *boete* (Duitsland)²³ of het automatische verlies van een deel van het *salaris* (Frankrijk, Verenigd Koninkrijk)²⁴.

Sommige parlementen kennen procedures waarmee leden het opleggen van sancties kunnen voorkomen of *ongedaan maken*. Zo wordt in het Verenigd Koninkrijk de gelegenheid gegeven de woorden terug te nemen, zoals ook in Nederland het geval is.²⁵ In België kan een lid bepaalde ordemaatregelen ongedaan maken wanneer schriftelijk excuses worden gemaakt.²⁶

3.3 Modaliteiten van handhaving

Uit de verkenning van de genoemde buitenlandse reglementen van orde komt een aantal modaliteiten naar voren om op te treden tegen verstoringen van de orde tijdens

²⁰ Zie artikel 63 RvO België en artikel 70 RvO Frankrijk.

²¹ Artikel 36.

²² Artikel 70.

²³ Artikel 37.

²⁴ Zie artikel 71 en 76 RvO Frankrijk en art. 45A RvO Verenigd Koninkrijk.

²⁵ Zie [Erskine May](#), par. 21.44. Het betreft een goed gebruik, geen formele regel.

²⁶ Zie artikel 62 RvO België.

datum 19 januari 2022

parlementaire debatten. Drie hoofdvormen doen zich daarbij voor. Ten eerste is er, net als in Nederland, in de meeste systemen een nadrukkelijke rol weggelegd voor de Voorzitter. Die rol kan dan overigens nog een verschillende invulling krijgen, zoals hierna zal blijken. Ten tweede zijn er varianten aan te wijzen waarbij het parlement als geheel zelf een rol heeft. Ook hiervoor geldt dat de invulling kan verschillen, waarbij de Kamer ofwel een voorstel van de Voorzitter kan bekrachtigen ofwel een besluit dient te nemen na het in bezwaar gaan van een parlamentslid tegen een initieel besluit van de Voorzitter om de orde te handhaven. Tot slot is er soms een rol weggelegd voor een zogenoemde ethische commissie bestaande uit Kamerleden. Hierna worden deze verschillende vormen van ordehandhaving met voorbeelden uiteengezet.

3.3.1 Modaliteit 1: Rol Voorzitter

In de meeste bestudeerde parlementen is handhaving van de orde primair een taak van de Voorzitter, die de vergadering leidt. Aan de Voorzitter zijn bevoegdheden toegekend om de orde tijdens vergaderingen te bewaken. In veel gevallen gaat het daarbij om heel vergelijkbare bevoegdheden als in Nederland, zoals het geven van een waarschuwing, het ontnemen van het woord en het uitsluiten van de vergadering. Het kan daarbij zowel gaan om het gehele palet aan maatregelen, als om een enkele bevoegdheid. Zo heeft de Voorzitter in Zweden slechts de mogelijkheid om een spreker het woord te ontnemen.²⁷ In Noorwegen heeft de Voorzitter dezelfde (drie) mogelijkheden als in Nederland.²⁸ Ook in Israël, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten is het in eerste instantie aan de Voorzitter om op te treden, waarna (een afvaardiging van) de Kamer een rol kan spelen (zie onder modaliteit 2 en 3).

In sommige landen heeft de Voorzitter verdergaande bevoegdheden. Zo kan de Voorzitter van de vergadering in Duitsland, naast het woord ontnemen, in beginsel (zie hierna) ook een boete opleggen en een Kamerlid schorsen tot dertig zittingsdagen.²⁹ In België en het Verenigd Koninkrijk kan de Voorzitter de vergadering schorsen of zelfs sluiten in geval van voortdurend rumoer of zware wanordelijkheden. Ook kan in sommige parlementen, bijvoorbeeld in België en Israël, de Voorzitter besluiten aanstootgevende opmerkingen die tot ordehandhaving hebben geleid te schrappen uit de verslagen.³⁰ In Nederland kende het reglement van orde tot 2001 een vergelijkbare bepaling. Op basis daarvan werden teruggenomen woorden niet in het verslag van de vergadering opgenomen. Bovendien kon de voorzitter, indien een lid weigerde zijn woorden terug te nemen, bepalen dat de woorden niet in het verslag terugkwamen. Deze teruggenomen of geschrapte woorden werden ook wel aangeduid als 'lijken'.³¹ Nu

²⁷ Zie hoofdstuk 6, artikel 16.

²⁸ Zie art. 55-58.

²⁹ Zie art. 36-41.

³⁰ Zie sectie C, hoofdstuk 6, art. 42.

³¹ Zie onder andere ook: P. Bootsma en C. Hoetink, *Over lijken. Ontoelaatbaar taalgebruik in de Tweede Kamer*, Boom 2006.

datum 19 januari 2022

deze via media toch in de openbaarheid kwamen en in het belang van objectieve geschiedschrijving, is van deze praktijk zowel in de Eerste als in de Tweede Kamer afscheid genomen.

Naast verschillen in de *bevoegdheden* van de Voorzitter, zijn er ook verschillen in de *procedure* die de Voorzitter hanteert voor het toepassen van ordebevoegdheden. Daarbij valt op dat in sommige parlementen specifiek is vastgelegd wanneer de Voorzitter van een waarschuwing overgaat naar de inzet van andere, meer vergaande instrumenten. Voorbeelden hiervan zijn Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Israël. Na twee of drie waarschuwingen liggen in deze landen verdergaande instrumenten in de rede. Het varieert daarbij of de procedure is vormgegeven als verplichting c.q. automatisme (na drie keer waarschuwen volgt in Duitsland ontneming van het woord, indien bij een tweede ordeverstoring is gewaarschuwd voor de consequenties van een derde vermaning; in België verliest een lid automatisch het woord na tweemaal tot de orde te zijn geroepen)³² of als mogelijkheid (na drie keer waarschuwen is de Voorzitter in Israël bevoegd om een spreker het woord te ontnemen of hem te verwijderen)³³. Ook kan het mogelijk zijn om bij een ernstige verstoring van de orde verdergaande instrumenten toe te passen zonder voorafgaande waarschuwing (bijvoorbeeld in Duitsland³⁴ en Israël³⁵).

Een ander procedureel aspect betreft het moment waarop de maatregelen kunnen worden opgelegd. Zo kan in Duitsland het schorsen van een Kamerlid niet alleen plaatsvinden tijdens de vergadering waarin de verstoring van de orde optreedt, maar ook na afloop.³⁶ Het schorsen van een Kamerlid kan dan uiterlijk in de daarop volgende vergadering plaatsvinden. Voorwaarde hierbij is dat de Voorzitter tijdens de vergadering in kwestie uitdrukkelijk verklaart dat er sprake is van een verstoring van de orde of schending van de waardigheid van de Bondsdag, en zich het recht voorbehoudt om op een later tijdstip een schorsing uit te vaardigen.

Opvallend is ten slotte dat in België en Frankrijk uitdrukkelijk is geregeld dat een lid, dat tot de orde wordt geroepen en eventueel aanvullende sancties is opgelegd, de gelegenheid krijgt om zich desgewenst nader te verklaren, te verdedigen of te verantwoorden. Die gelegenheid wordt echter pas geboden aan het einde van de vergadering.

3.3.2 Modaliteit 2: Rol parlement

³² Zie artikel 36.

³³ Zie sectie C, hoofdstuk 6, artikel 42.

³⁴ Zie artikel 36 jo. art. 38.

³⁵ Zie sectie C, hoofdstuk 6, artikel 42.

³⁶ Zie artikel 38.

datum 19 januari 2022

In aanvulling op de (initiële) rol van de Voorzitter om de orde bij parlementaire debatten te handhaven, is er bij een aantal buitenlandse stelsels een tweede modaliteit aan te wijzen waarbij het parlement zelf een belangrijke rol speelt. Twee hoofdvormen zijn zichtbaar. In het eerste geval stelt de Voorzitter een ordemaatregel voor, waarna het parlement daarover een besluit neemt. Dit is de procedure voor het opleggen van een berisping in het Franse parlement of een schorsing in België en het Verenigd Koninkrijk. De Kamer kan het voorstel van de Voorzitter dus bekrachtigen of afwijzen. Overigens bestond in Nederland enige tijd (van 1888 tot 1919) de regel dat de Kamer op voorstel van de Voorzitter een lid het woord kon ontnemen.³⁷

In de tweede variant legt de Voorzitter een ordemaatregel op, waarna een parlamentslid bezwaar kan maken bij de Kamer als geheel. Het parlement is dan dus enkel aan zet indien een parlamentslid besluit om bezwaar te maken tegen de ordehandhaving door de Voorzitter. De tweede variant doet zich bijvoorbeeld voor in Duitsland³⁸ en in de Verenigde Staten³⁹. In beide gevallen beslist de Kamer zonder debat over het bezwaar van het parlamentslid.

3.3.3 Modaliteit 3: Rol ethische commissie

Tot slot bestaat ook de mogelijkheid om een afvaardiging van het parlement een rol te geven bij de handhaving van de orde. Zo kan in Israël een zogenoemde ethische commissie, bestaande uit parlementsleden, ordemaatregelen opleggen.⁴⁰ Het gaat daarbij om verdergaande maatregelen dan die de Voorzitter kan inzetten. Een parlamentslid kan bij bepaalde verstrekkende besluiten van de ethische commissie, zoals een verwijdering uit de Knesset gedurende vier of meer zittingsdagen, bezwaar aantekenen bij het parlement als geheel. Het parlement neemt vervolgens zonder debat een beslissing. In deze situatie is dus voor een combinatie van de drie gevonden modaliteiten gekozen, met een rol voor de Voorzitter (initieel), voor een afvaardiging van het parlement in de vorm van een ethische commissie (voor verstrekkendere maatregelen) en voor het parlement als geheel (bij bezwaar tegen besluiten van de ethische commissie). Overigens lijkt er op basis van procedurevoorschriften van de ethische commissie in Israël ook de mogelijkheid te zijn (geweest) voor de Voorzitter om een klacht in te dienen bij deze commissie over een parlamentslid, indien de Voorzitter besloten heeft tot verwijdering van dat lid.⁴¹ Onduidelijk is echter in hoeverre deze bepalingen nog gelding hebben nu die (zoals weergegeven op de Engelstalige website van de Knesset) klaarblijkelijk onjuiste verwijzingen bevatten naar het reglement van orde.

³⁷ P.P.T. Bovend'Eert & H.R.B.M. Kummeling, *Het Nederlandse parlement*, Wolters Kluwer 2017, p. 154.

³⁸ Zie artikel 39.

³⁹ Zie artikel XVII, sub 4-b.

⁴⁰ Zie sectie C, hoofdstuk 6, artikel 43.

⁴¹ Zie Ethics Procedures for Members of the Knesset (Conduct in the Plenum and Committees).

datum 19 januari 2022

4 Conclusie

Deze verkenning naar ordehandhaving in buitenlandse parlementen laat samenvattend allereerst zien dat de diverse reglementen van orde verschillend omgaan met het definiëren van wanordelijkheden. In sommige gevallen is een reglement hierover zeer summier, terwijl andere reglementen hiervan uitgebreide beschrijvingen geven. Het gebruik van vage termen als 'goede orde', 'ernstige wanordelijkheden' en 'waardigheid' leidt echter in alle gevallen tot veel ruimte voor interpretatie. De bepalingen in het reglement van orde van de Tweede Kamer zijn in die zin niet afwijkend.

De verkenning laat verder zien dat verschillende soorten sancties bestaan op het terrein van ordehandhaving. Tegelijkertijd komen in de meeste bestudeerde parlementen (variaties op) de vermaning, de ontneming van het woord en de uitsluiting van de vergadering voor.

Meer diversiteit zit in de wijze waarop wordt opgetreden tegen verstoringen van de orde. Deze verkenning heeft drie modaliteiten belicht, met in veel gevallen een nadrukkelijke rol voor de Voorzitter, eventueel aangevuld met een rol voor het parlement als geheel of een afvaardiging daarvan in de vorm van een ethische commissie.

datum 19 januari 2022

Bijlage: overzicht ordebepalingen per parlement

<p>België</p>	<p>Zie art. 62-66 RvO Kamer van volksvertegenwoordigers</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Voorzitter roept leden die de orde verstoren, tot de orde. - Wie tweemaal tot de orde wordt geroepen, verliest automatisch het spreekrecht voor de rest van de vergadering. - Is iemand het woord ontnomen, dan krijgt deze aan het eind van de vergadering de gelegenheid om zich te verantwoorden. Dit mag maximaal 10 minuten duren en kan ook door een ander lid worden overgenomen. De Voorzitter beslist of de tot-de-orde-roeping blijft gehandhaafd. - Een lid kan de ontneming van het woord onmiddellijk teniet doen door schriftelijk te verklaren 'dat het hem spijt het gezag van de voorzitter te hebben miskend en de orde te hebben verstoord'. - De Kamer kan, op voorstel van de Voorzitter, beslissen dat een lid gedurende een bepaalde tijd wordt uitgesloten van deelname aan de vergadering vanwege verstoring van de orde. Dit lijkt tot nu toe tweemaal te zijn voorgekomen, in 1898 en in 1959. Het lid mag zich gedurende 10 minuten verantwoorden. De Kamer beslist met zitten en opstaan. Het lid kan de schorsing ongedaan maken vanaf de dag ná de besluit, door schriftelijk te verklaren 'dat hij betreurt de beslissingen van de Kamer te hebben miskend'. De Voorzitter leest die verklaring in de vergadering voor. Deze ongedaanmaking is niet mogelijk indien een lid voor de derde maal in dezelfde zittingsperiode een schorsing heeft gekregen. In dat geval duurt de schorsing 15 dagen. - Indien een stemming plaatsvindt waarbij de stem van het geschorste lid doorslaggevend zou zijn, dient de stemming te worden uitgesteld tenzij de Kamer besluit het betreffende lid direct tot de stemming toe te laten. - Wordt de vergadering rumoerig, dan kondigt de voorzitter aan dat hij de vergadering zal schorsen. Duurt het rumoer voort, dan schorst hij de vergadering gedurende één uur. Is het uur verstreken, dan wordt de vergadering van rechtswege hervat.
----------------------	--

datum 19 januari 2022

	<ul style="list-style-type: none"> - Een lid 'dat zich in de lokalen van de Kamer schuldig maakt aan feitelijkheden ten opzichte van een van zijn collega's', wordt voor tien vergaderingen geschorst. De Voorzitter spreekt de schorsing ambtshalve uit. - De Voorzitter kan woorden die zijn gesproken in de vergadering en strijdig zijn met de orde laten verwijderen uit de verslagen en andere parlementaire stukken.
Duitsland	<p>Zie art. 36-41 RvO Bondsdag</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Voorzitter kan leden tot de orde roepen (<i>Ordnungsruf</i>) die de orde verstoren of die de waardigheid van de Bondsdag niet respecteren. - Volgende sprekers mogen niet verwijzen naar het tot de orde roepen en de reden daarvoor. - Ook een berisping (de zogenoemde <i>Rüge</i>) komt voor, maar die is niet in het reglement opgenomen en enkel politiek gebruik. - Bij een derde roep tot de orde volgt ontneming van het woord, indien de spreker bij een tweede ordeverstoring gewaarschuwd is voor de consequenties van een derde vermaning. - De Voorzitter kan bij een niet-geringe schending van de orde een boete van 1000 euro opleggen aan een lid van de Bondsdag, ook indien de spreker niet tot de orde geroepen is. Bij herhaling volgt een verhoging van de boete naar 2000 euro. - De Voorzitter kan bepalen dat een lid de zitting moet verlaten bij een ernstige schending van de orde, ook zonder voorafgaande waarschuwing of boete. Voor het einde van de zitting kondigt de Voorzitter aan voor hoe veel zittingsdagen het lid is geschorst, met een maximum van dertig zittingsdagen. - Een schorsing van een lid mag ook tijdens de volgende vergadering plaatsvinden, indien de Voorzitter aangeeft dat er sprake is van een ernstige verstoring van de orde en zich het recht voorbehoudt om op een later moment tot schorsing over te gaan. - Het betreffende lid dient direct de Bondsdag te verlaten. Bij een weigering of poging om toch deel te nemen aan parlementaire activiteiten geeft de Voorzitter aan dat dit gedrag leidt tot verlenging van de schorsing. - Tijdens een schorsing kan het lid ook geen deelnemen aan commissievergaderingen.

datum 19 januari 2022

	<ul style="list-style-type: none"> - Een lid kan bezwaar maken tegen een vermaning, een boete en een schorsing. De Bondsdag besluit hierover zonder debat. - De Voorzitter kan de vergadering schorsen of beëindigen bij ongeregelheden. Als de Voorzitter zichzelf niet verstaanbaar kan maken, zal zij de voorzittersstoel verlaten, waardoor de vergadering geschorst wordt.
Frankrijk	<p>Zie art. 70-80 RvO Assemblée nationale</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Voorzitter kan leden tot de orde roepen die met hun gedragingen of als spreker de orde verstoren. Een lid mag zich pas verantwoorden aan het einde van de vergadering. - Wanneer een lid in dezelfde vergadering nogmaals tot de orde wordt geroepen, wordt de ordeverstoring in de notulen geregistreerd. - Elk lid dat een of meerdere andere leden beledigt, treitert, uitdaagt of bedreigt wordt tot de orde geroepen, waarbij de verstoring in de notulen wordt geregistreerd. - Een geregistreerde ordeverstoring leidt tot verlies van een kwart van het salaris gedurende een maand. - Een lid dat, na een geregistreerde ordeverstoring, het gezag van de Voorzitter ondermijnt of de vergadering verstoort wordt berispt. Het lid verliest de helft van het salaris gedurende een maand. - Een lid dat een berisping negeert of meermaals is berispt, geweld gebruikt, of beledigingen uit tegen de Kamer, de Voorzitter, de President of ministers, of kan worden geschorst voor 15 vergaderdagen. Het lid verliest de helft van het salaris gedurende twee maanden. - Tot een berisping of schorsing wordt besloten door de Kamer, op voorstel van de Voorzitter. - In het geval van geweld tussen leden kan de Voorzitter het Presidium ("Bureau") vragen om een schorsing voor te stellen aan de Kamer. Indien de Voorzitter dit niet doet, kan elk lid aan het Presidium een dergelijk voorstel doen.
Verenigd Koninkrijk	<p>Zie RvO Lagerhuis artt. 42-46 en Erskine May (de Britse 'Pippel')</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Voorzitter kan sprekers het woord ontnemen die irrelevante bijdragen leveren, hinderlijk in herhaling vallen of uitspraken doen over zaken die onder de rechter zijn.

datum 19 januari 2022

- Bij lichte ordeverstoringen, zoals gebrek aan hoffelijkheid tijdens het debat, kan de Voorzitter het lid mededelen dat hij of zij niet hoog in de sprekersvolgorde zal staan. Bij andere lichte ordevergrepen, zoals gebrek aan decorum of het maken van lawaai terwijl anderen aan het spreken zijn, roept de Voorzitter het lid tot de orde.
- De Voorzitter kan leden die 'ernstig wanordelijk gedrag' vertonen direct (laten) verwijderen uit de Kamer voor de rest van de dag.
- In geval van wanordelijk of beledigend taalgebruik, zal de Voorzitter het lid eerst verzoeken om de woorden terug te nemen. Als het lid dit niet doet, of niet naar tevredenheid kan uitleggen waarom de woorden niet als zodanig moeten worden opgevat c.q. geen excuses maakt, zal de Voorzitter nogmaals verzoeken de woorden terug te nemen en daarbij aangeven dat indien het lid dit niet onmiddellijk doet, het de verantwoordelijkheid van de Voorzitter is om het lid direct te (laten) verwijderen uit het parlamentsgebouw.
- Wanneer de Voorzitter het verwijderen uit het parlamentsgebouw onvoldoende vindt omdat het gezag of de waardigheid van de Kamer daarmee onvoldoende recht zou worden gedaan, of wanneer een lid opzettelijk het parlementaire proces hindert of het gezag van de Voorzitter ondermijnt, kan de Voorzitter [direct een voorstel aan de Kamer doen](#) om het betreffende lid voor vijf kamerdagen te schorsen. Over het voorstel wordt onmiddellijk besloten door de Kamer, zo nodig met stemmingen. Bij herhaling wordt de voorgestelde schorsing 20 dagen. Leden die worden geschorst, dienen het parlamentsgebouw direct te verlaten en verliezen hun salaris gedurende de schorsing. Bij weigering om het gebouw te verlaten, wordt het lid zonder nader besluit van de Kamer geschorst voor de rest van het parlementaire jaar.
- In geval van zware ordeverstoringen kan de Voorzitter de vergadering opschorten of sluiten.
- Indien de Voorzitter niet ingrijpt bij ordeverstoringen, kan [elk lid de Voorzitter daarop wijzen](#) in de vorm van een punt van orde. Een lid dat een punt van orde maakt mag alleen aandacht vragen voor het punt en dient het vervolgens aan de besluitvorming door de Voorzitter over te laten. De Voorzitter kan ook besluiten om het

datum 19 januari 2022

	punt van orde op een later moment te behandelen.
Noorwegen	Zie art. 55-58 RvO Storting <ul style="list-style-type: none"> - Een spreker richt zich tot de Voorzitter. - Ongepast of beledigend gedrag of taalgebruik is niet toegestaan, evenals luidruchtige uitingen van afkeuring of applaus. - De Voorzitter geeft een lid dat zich niet houdt aan het reglement een waarschuwing, indien nodig herhaaldelijk. - De Voorzitter kan een lid het woord ontnemen of in speciale gevallen uitsluiten van de vergadering voor de verdere dag, als een lid het reglement blijft overtreden.
Zweden	Zie hoofdstuk 6, art. 16 RvO Riksdag <ul style="list-style-type: none"> - Een spreker mag niet ongepast over een andere persoon spreken, persoonlijk beledigende taal gebruiken of zich anderszins in woord of daad gedragen op een manier die in strijd is met de goede orde. - Bij overtreding van voormelde bepaling kan de Voorzitter een lid het woord ontnemen.
Finland	Zie art. 66 RvO Eduskunta <ul style="list-style-type: none"> - Enkel vastgelegd: uitingen van goed- of afkeuring zijn niet toegestaan bij een plenair debat.
Verenigde Staten	Zie art. XVII-4 RvO Huis van Afgevaardigden <ul style="list-style-type: none"> - De Voorzitter of andere leden roepen een lid tot de orde dat het reglement overtreedt. De Voorzitter beslist over de geldigheid van een vermaning. - Een lid kan bezwaar maken tegen een vermaning bij het Huis van Afgevaardigden (HvA). Het HvA beslist zonder debat over het bezwaar en beslist over de sanctie.
Israël	Zie art. 41-43 (C-6) en art. 121-122 (H-6) RvO Knesset <ul style="list-style-type: none"> - Een lid spreekt en handelt op gepaste wijze, met aanvaardbare taal, en op een manier die de waardigheid van de Knesset, zijn leden en het verloop van debatten in acht neemt. - De Voorzitter kan een lid tot de orde roepen. Indien een lid het woord voert op dat moment, verzoekt de Voorzitter hem terug te keren naar zijn stoel. De Voorzitter kan dan de registratie stopzetten van de aanstootgevende opmerkingen die tot de ordehandhaving hebben geleid en de microfoon van de spreker uitzetten. - Is een lid drie keer tot de orde geroepen, dan kan de Voorzitter hem het woord ontnemen voor de verdere

datum 19 januari 2022

	<p>vergadering of hem verwijderen (indien nodig door middel van een instructie tot verwijdering).</p> <ul style="list-style-type: none">- Verwijdering kan ook direct plaatsvinden bij een ernstige schending van de orde.- Een lid dat verwijderd is mag met toestemming van de Voorzitting wel deelnemen aan stemmingen.- Een ethische commissie kan een lid het woord ontnemen voor vier of meer zittingsdagen, zijn parlementaire activiteiten beperken gedurende twee weken en hem verwijderen gedurende vier of meer zittingsdagen. In die gevallen kan een lid bezwaar maken bij de Knesset. De Knesset hoort het lid en een vertegenwoordiging van de ethische commissie voor ieder maximaal vijf minuten, waarna de Knesset een besluit neemt zonder debat.
--	--

From ██████████@tweedekamer.nl>
Subject **RE: Geert Dales en integriteit**
To "Bergkamp, V." <v.bergkamp@tweedekamer.nl>, ██████████@tweedekamer.nl, ██████████@tweedekamer.nl, ██████████@tweedekamer.nl>
Date July 27, 2021 at 11:36:06 AM CEST

Ha Vera,

Op onderstaande pagina is al heel wat informatie te vinden (en een groot deel van de vragen die Dales op zijn blog stelt zijn gewoon te vinden op de website van de Kamer).

[College van onderzoek integriteit | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

Nog wat extra/duidelijker informatie kan altijd. Het lijkt me het beste om de tekst nog een keer àonder de loepâte nemen Å in samenspraak met de ██████████ (hij is ██████████ opgevolgd) en de afdeling communicatie, als zij weer terug zijn van vakantie.

Groet

Van: Bergkamp, V. <v.bergkamp@tweedekamer.nl>

Verzonden: dinsdag 27 juli 2021 10:46

Aan ██████████@tweedekamer.nl>; ██████████@tweedekamer.nl>; ██████████@tweedekamer.nl> ██████████@tweedekamer.nl>

Onderwerp: Geert Dales en integriteit

İ» ĺ

İ» ĺ Collegaås,

██████████.

Lijkt me wel goed dat de terecht gestelde vragen op de site worden beantwoord (en makkelijk te vinden zijn):

Heeft u wel eens geprobeerd om op de website van de Tweede Kamer een handzaam bericht te vinden waarin wordt uiteengezet hoe de Kamer omgaat met integriteitsvraagstukken? Waarin uitgelegd wordt waar het College wel en niet over gaat en verteld hoe u een klacht kunt indienen?

██████████ kun jij samen met ██████████ de info die er al over staat aanvullen op basis van deze column.

Bijv: geen tussentijdse rapportage, maar een jaarverslag op X

Geen aanpassing gedragscode nu: eerst evaluatie op X

Werken ze ongevraagd of na een klacht?

Wordt er nog extern ruchtbaarheid gegeven aan het College?

Is het College onafhankelijk?

Etc,

Vera Bergkamp
Voorzitter Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

From [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Subject **RE: Integriteitsregels**
To [REDACTED]@tweedekamer.nl>
Date June 17, 2020 at 9:16:20 AM CEST

Ja, dara heb ik in gekeken: zie er geen verwijzing in naar wijziging van integriteitsregels.

Met hartelijke groet,

[REDACTED]
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Kamer [REDACTED], Lange Houtstraat 1, Den Haag
T +(31)70-318 [REDACTED] | M 06- [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 17 juni 2020 09:15
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Integriteitsregels

Ik bedoel jaarverslag VP's

> Op 17 jun. 2020 om 09:12 heeft [REDACTED] het volgende geschreven:

>
> WBO stuk gaat nu (vanuit [REDACTED]) naar [REDACTED] en jou.
> W hebben geen integriteitsregels gewijzigd. We zijn wel bezig de klachtenregeling te herzien (komt nog in MT).
> Daar nemen we ook de regeling rondom de VP's in mee; aangezien zij een soort ontslagbescherming willen zoals OR leden dat ook hebben.
> Ik heb het jaarverslag er op na gekeken maar zie re niets in staan dat we nieuwe integriteitsregels opgesteld zouden hebben?

>
> Met hartelijke groet,

> [REDACTED]
> Tweede Kamer der Staten-Generaal
> Kamer [REDACTED], Lange Houtstraat 1, Den Haag T +(31)70-318 [REDACTED] | M 06- [REDACTED]
> [REDACTED] | E [REDACTED]@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

>
> -----Oorspronkelijk bericht-----

> Van: [REDACTED]
> Verzonden: woensdag 17 juni 2020 08:51
> Aan: [REDACTED]
> CC: [REDACTED]
> Onderwerp: Integriteitsregels

>
> Hoi, wat hebben wij daaraan gewijzigd? Toch niets staat mij bij? We zijn niet naar gedragscode Rijk gegaan. Mij staat bij dat we het hebben laten rusten. Toch? Anders had naar Presidium gemoeten....

From "Weekvandeintegriteit@rijksoverheid.nl" <Weekvandeintegriteit@rijksoverheid.nl>
Subject **Digitale Goodiebag Week van de Integriteit**
To Undisclosed recipients;;
Date December 17, 2020 at 9:00:00 AM CET

Beste deelnemer,

De Week van de Integriteit 2020 voor de Rijksoverheid zit erop! We kijken terug op een week met een mooi en intensief programma. Dank voor jullie grootschalige deelname. We hadden ruim 2300 (!) inschrijvingen voor alle verschillende programmaonderdelen. Deze [digitale goodiebag](#) heeft als doel alle presentaties, links naar sprekers en boekjes in n overzichtelijke link te bundelen. Enkele programmaonderdelen zijn opgenomen en kunnen in de digitale goodiebag teruggekeken worden. Jullie vinden per programmaonderdeel een beschrijving en daarbij eventuele producten die wij jullie willen aanbieden. Wij hopen met deze digitale goodiebag voor deelnemers de herinnering aan de Week van de Integriteit 2020 voor de Rijksoverheid levendig te houden en voor mensen die onverhoopt niet mee konden doen een link te bieden om toch kennis te nemen van de verschillende programmaonderdelen.

Met vriendelijke groet,
Werkgroep Week van de Integriteit van het Interdepartementaal Platform voor Integriteitsmanagement (IPIM)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

2784

From [REDACTED] tweedekamer.nl>
Subject **4.2a Oplegnotitie Aanbevelingen Greco**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>
Date March 7, 2019 at 12:53:01 PM CET

Ha [REDACTED],

Khadija stuurde mij het stuk door. Er staan nog een paar kleine tikfoutjes in, zie bijlage.

Groet, [REDACTED]

Geachte Leden,

4.1.1

Integriteit

Een voorwaarde voor een gezonde democratie is de integriteit van het openbaar bestuur. Ik vind het van groot belang dat de Tweede Kamer sinds 1 januari 2020 een onafhankelijke adviseur Integriteit heeft, in de persoon van mevrouw Jacqueline Biesheuvel. Kamerleden kunnen bij haar terecht voor vertrouwelijk advies over de uitleg en toepassing van de integriteitsregels. Het werk van ons als Kamerleden staat volop in de schijnwerpers. Integriteitsschendingen kunnen het vertrouwen in en het gezag van het parlement schaden. Het is goed om vertrouwelijk met iemand te kunnen spreken en advies te vragen over zaken die de integriteit raken.

De Kamer heeft een Gedragscode integriteit leden van de Tweede Kamer (evt **bijvoegen?**). In deze code zijn de geldende integriteitsregels samengebracht. De Gedragscode maakt duidelijk welke regels voor Kamerleden gelden. Maar het dient ook als waarborg tegen lichtvaardige beschuldigingen. De Kamer kent sinds april 2021 een College van onderzoek integriteit die klachten behandelt die te maken hebben met overtredingen van de Gedragscode. Het College van onderzoek integriteit bestaat uit drie leden. Zowel de Integriteitsadviseur als de Collegeleden willen graag kennismaken met de fracties en een toelichting geven op hun werk. Zij zullen binnenkort informeren welke fracties daar behoefte aan hebben.

Vertrouwenspersonen

Voor klachten over ongewenst gedrag op de werkvloer, zoals pesten, agressie, geweld (verbaal en non-verbaal), (seksuele) intimidatie en discriminatie kan iedereen terecht bij een vertrouwenspersoon van de Kamer: iedereen uit een fractie, alle ambtenaren, extern personeel en stagiaires. De Tweede Kamer kent op dit moment 5 interne vertrouwenspersonen en één externe vertrouwenspersoon. Op Plein 2 is hierover meer informatie te vinden.

4.1.1

Met vriendelijke groet,

Vera Bergkamp

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

From [redacted] </O=STATENGERAAL [redacted]>
Subject **concept-brief**
To [redacted] @tweedekamer.nl>, [redacted] @tweedekamer.nl>
[redacted] @tweedekamer.nl>
Date June 15, 2021 at 4:51:53 PM CEST

Ha collega's

Een nieuwe versie van de voorzittersbrief.
De opmerkingen van de Voorzitter (en van [redacted] zijn zoveel mogelijk verwerkt.

Willen jullie heel kritisch meelesen?
In de kantlijn staan nog vragen /opmerkingen aan jullie.

Lukt het om de brief donderdag retour te sturen?
Dan kijk ik er nog een keer naar, en stuur m dan naar communicatie (op verzoek van de Voorzitter).

De wens is dat de brief volgende week 'zo goed als af' aan de Voorzitter meegegeven wordt.
Ik hoop dat er vervolgens een moment is om de brief te bespreken.

Groet
[redacted]

2798

From "██████████" <██████████@tweedekamer.nl>
Subject **Conceptbrief werkwijze Kamer 6 opm ██████████**
To ██████████ <██████████@tweedekamer.nl>
Date June 17, 2021 at 2:24:36 PM CEST

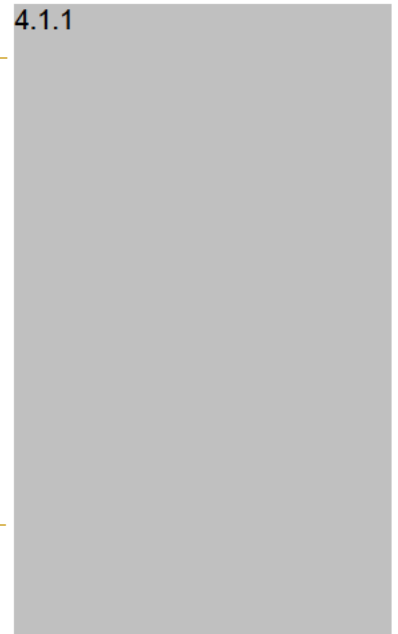
Hierbij mijn opmerkingen!

██████████

Geachte Leden,

4.1.1

4.1.1

4.1.1

Integriteit

Een voorwaarde voor een gezonde democratie is de integriteit van het openbaar bestuur. Ik vind het van groot belang dat de Tweede Kamer sinds 1 januari 2020 een onafhankelijke adviseur Integriteit heeft, in de persoon van mevrouw Jacqueline Biesheuvel. Kamerleden kunnen bij haar terecht voor vertrouwelijk advies over de uitleg en toepassing van de integriteitsregels. Het werk van ons als Kamerleden staat volop in de schijnwerpers. Integriteitsschendingen kunnen het vertrouwen in en het gezag van het parlement schaden. Het is goed om vertrouwelijk met iemand te kunnen spreken en advies te vragen over zaken die de integriteit raken.

De Kamer heeft een Gedragscode integriteit leden van de Tweede Kamer (evt bijvoegen?). In deze code zijn de geldende integriteitsregels samengebracht. De Gedragscode maakt duidelijk welke regels voor Kamerleden gelden. Maar het dient ook als waarborg tegen lichtvaardige beschuldigingen. De Kamer kent sinds april 2021 een College van onderzoek integriteit die klachten behandelt die te maken hebben met overtredingen van de Gedragscode. Het College van onderzoek integriteit bestaat uit drie leden. Zowel de Integriteitsadviseur als de Collegeleden willen graag kennismaken met de fracties en een toelichting geven op hun werk. Zij zullen binnenkort informeren welke fracties daar behoefte aan hebben.

??? Collegeleden gaan toch niet langs bij de fracties?!

06/03/2021 16:18

Vertrouwenspersonen

Voor klachten over ongewenst gedrag op de werkvloer, zoals pesten, agressie, geweld (verbaal en non-verbaal), (seksuele) intimidatie en discriminatie kan iedereen terecht bij een vertrouwenspersoon van de Kamer: iedereen uit een fractie, alle ambtenaren, extern personeel en stagiaires. De Tweede Kamer kent op dit moment 5 interne vertrouwenspersonen en één externe vertrouwenspersoon. Op Plein 2 is hierover meer informatie te vinden.

4.1.1

Met vriendelijke groet,

Vera Bergkamp

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

2815_1

Geachte Leden,

4.1.1

4.1.1

Integriteit

Een voorwaarde voor een gezonde democratie is de integriteit van het openbaar bestuur. Ik vind het van groot belang dat de Tweede Kamer sinds 1 januari 2020 een onafhankelijke adviseur Integriteit heeft, in de persoon van mevrouw Jacqueline Biesheuvel. Kamerleden kunnen bij haar terecht voor vertrouwelijk advies over de uitleg en toepassing van de integriteitsregels. Het werk van ons als Kamerleden staat volop in de schijnwerpers. Integriteitsschendingen kunnen het vertrouwen in en het gezag van het parlement schaden. Het is goed om vertrouwelijk met iemand te kunnen spreken en advies te vragen over zaken die de integriteit raken.

2815_1

De Kamer heeft een Gedragscode integriteit leden van de Tweede Kamer (evt bijvoegen?). In deze code zijn de geldende integriteitsregels samengebracht. De Gedragscode maakt duidelijk welke regels voor Kamerleden gelden. Maar het dient ook als waarborg tegen lichtvaardige beschuldigingen. De Kamer kent sinds april 2021 een College van onderzoek integriteit die klachten tegen Kamerleden behandelt die te maken hebben met overtredingen van de Gedragscode. Het College van onderzoek integriteit bestaat uit drie leden. Zowel de Integriteitsadviseur als de Collegeleden willen graag kennismaken met de fracties en een toelichting geven op hun werk. Zij zullen binnenkort inventariseren welke fracties daar behoefte aan hebben.

Vertrouwenspersonen

Als Voorzitter vind ik het van groot belang dat iedereen zich veilig voelt in de Tweede Kamer. Daar werk ik hard aan. Binnen de Tweede Kamer is een professioneel team vertrouwenspersonen. Voor klachten over ongewenst gedrag op de werkvloer, zoals pesten, agressie, verbaal en non-verbaal geweld, (seksuele) intimidatie en discriminatie kan iedereen terecht bij een vertrouwenspersoon van de Kamer: Kamerleden, alle fractiemedewerkers, alle ambtenaren, extern personeel en stagiaires. De Tweede Kamer kent op dit moment vijf interne vertrouwenspersonen en één externe vertrouwenspersoon. Op Plein 2 is hierover meer informatie te vinden.

Sommige fracties hebben ook een eigen vertrouwenspersoon aangesteld. Het is primair de eigen verantwoordelijkheid van fracties hoe zij zich organiseren en hoe ze vormgeven aan een veilige werkomgeving. Toch wil ik een dringende oproep doen op elke fractie om een eigen vertrouwenspersoon aan te wijzen. Voor een kleine fractie is dit niet altijd doelmatig, maar hen raad ik aan aansluiting te zoeken bij de vertrouwenspersonen van de Kamerorganisatie. Dit geldt ook voor het houden van een werkbelevingsonderzoek, waarbij in de vragenlijst ook vragen over ongewenste omgangsvormen worden meegenomen. Het staat fracties vrij zo'n onderzoek te houden. Er kan ook gekozen worden voor een gezamenlijk onderzoek van alle fracties. Graag werk ik samen met u een aan anoniem werkbelevingsonderzoek van de fracties.

Ik zou hoogstens een link invoegen. De brief is al zo lang.

06/17/2021 11:46

4.1.1

Met vriendelijke groet,

Vera Bergkamp

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

From [REDACTED] tweedekamer.nl>
Subject **Procedure rapport Van Oosten**
To [REDACTED] tweedekamer.nl>, Arib K. <K.Arib@tweedekamer.nl>
Date April 11, 2019 at 11:07:13 AM CEST

Ha Khadija,

Vanochtend hebben [REDACTED] en ik gesproken over de procedure en inhoud m.b.t. integriteitsregels/rapport Van Oosten/GRECO. We komen tot het volgende:

1. Volgende week maandag of dinsdag (15 of 16 april) gaat een brief van het Presidium naar de Kamer, waarin de Kamer formeel wordt voorgesteld in te stemmen met het voorstel van het Presidium om akkoord te gaan met de eerste drie aanbevelingen. [REDACTED] legt deze formele brief nog aan je voor. De brief/het voorstel wordt toegevoegd aan de stemmingslijst van 23 april.
2. Het kan zijn dat er leden zijn die vragen hebben over het voorstel. Op dat moment overleggen we met jou over hoe we dat aanvliegen. Hypothetisch kan het zo zijn dat er vragen volgen, of zelfs een debat. Met het rapport-Bisschop is ervoor gekozen om de leden van de werkgroep plaats te laten nemen in Vak K.
3. Op het moment dat de Kamer instemt met het voorstel gaat er een brief van jou naar de Kamer. Dat is dan op 23 april. Dat is tevens het rappel dat normaal gesproken vanuit de Griffie Plenair wordt verzonden. In de bijlage een conceptbrief die jij, namens het Presidium, zou kunnen versturen. De leidraad en bestaande integriteitsregels gaan als bijlage mee en worden ook toegevoegd aan het boekje waar ook het RvO inzit. Het kan niet veel later dan de 23^e... de Griffie Plenair moet conform huidige integriteitsregels halfjaarlijks een rappel uitsturen; dat had eigenlijk op 1 april gemoeten.
4. De leidraad gaat dus niet langs de Cie. WW, maar wordt ter instemming aan de Kamer voorgelegd. Dat was ook de bedoeling van de opstellers van de leidraad. De Cie. WW kan er naar verwachting niets aan toevoegen, en er is geen wijziging van het RvO voorzien.

Nog een nabrander: in de brief heb ik gekozen voor de titel 'parlementair integriteitsadviseur', en aangegeven dat het een ombudsfunctie betreft. Als er voorstellen zijn voor een andere, betere naam kan dat uiteraard worden gewijzigd.

Heb jij Jacqueline erover kunnen preken? Het zou mooi zijn als we haar naam in de brief kunnen meenemen.

Tot zover even.

Met groet, [REDACTED]

From Presidium [REDACTED]@tweedekamer.nl>

Subject **aanvullend agendapunt Presidiumvergadering 6 februari**

To "Bosma M." <M.Bosma@tweedekamer.nl>, "Raak van A.A.G.M." <r.vraak@tweedekamer.nl>, "Tellegen, O." <o.tellegen@tweedekamer.nl>, "Voordewind J.S." <j.voordewind@tweedekamer.nl>, "Toorenburg van M.M." <m.vtoorenburg@tweedekamer.nl>, [REDACTED]@tweedekamer.nl, "Lee van der T." <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "Nijboer, H." <h.nijboer@tweedekamer.nl>, [REDACTED]@tweedekamer.nl, "Arib K." <K.Arib@tweedekamer.nl>, "Bergkamp, V." <v.bergkamp@tweedekamer.nl>

Date February 4, 2019 at 2:35:59 PM CET

Geachte leden van het Presidium,

Hierbij ontvangt u de concept-Geleidende brief bij de Raming 2020.

Deze concept-brief wordt ter bespreking aan de agenda van de komende Presidiumvergadering toegevoegd.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA, Den Haag

T +(31)6 [REDACTED] | [REDACTED]@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

From Presidium [REDACTED]@tweedekamer.nl>

Subject **Zembla**

To "Arib, K." <K.Arib@tweedekamer.nl>, "Tellegen, O." <o.tellegen@tweedekamer.nl>, "Lee, T. van der" <t.vdlee@tweedekamer.nl>, "Toorenborg, M.M. van" <m.vtoorenborg@tweedekamer.nl>, "Nijboer, H." <h.nijboer@tweedekamer.nl>, "Raak, A.A.G.M. van" <r.vraak@tweedekamer.nl>, "Voordewind, J.S." <j.voordewind@tweedekamer.nl>, "Bergkamp, V." <v.bergkamp@tweedekamer.nl>, "Bosma, M." <M.Bosma@tweedekamer.nl>

Date November 9, 2020 at 9:32:12 PM CET

Beste Presidiumleden,

Het programma Zembla werkt aan een uitzending over de nevenfuncties van Kamerleden; het wordt naar verwachting 12 november aanstaande uitgezonden. Onderstaande vragen heeft de redactie aan de Kamer voorgelegd en zijn ook beantwoord.

- Vragen over het formulier waarmee Kamerleden hun nevenfuncties kunnen opgeven.
- Vragen over de datum van inwerkingtreding van zowel de Gedragscode als de Regeling voor toezicht en handhaving.
- Een vraag over de wijze waarop de korting op de Schadeloosstelling van Kamerleden in de praktijk wordt geregeld.
- Een vraag waarom er geen sprake is van controle op de nevenfunctieregisters.

Het blijft onduidelijk welke insteek (of welk frame) Zembla kiest, maar feit is dat zij veel Kamerleden hebben benaderd. Het leek mij goed om jullie hierover te informeren.

Vriendelijke groet,

Khadija Arib

Date April 22, 2022 at 4:12:46 PM CEST

Zie email Belastingdienst geheel onder.

Even terugblikkend tot waar ik neveninkomsten heb opgepakt. Aan 2018 besteed ik geen volle aandacht meer omdat ik daar maar ben ingerold of niet van begin af aan heb kunnen monitoren of goed overzicht heb kunnen creëren om mee op te starten.

Ik ben pas met een goed kamerledenbestand kunnen gaan werken (en opstarten en administreren) over neveninkomsten 2019, 2020 en 2021.

Administreren omvat bijhouden en herinneren of de opgave al wel of niet is gedaan. Of er al beschikkingen zijn ontvangen en welke daarvan geen korting behoeven. Of, bij welke we wel een korting moeten inhouden waar dat nog kan.

We lopen er tegen aan dat we vertrokken Kamerleden slecht tot niet kunnen traceren. Niet voor het doen van opgave neveninkomsten, danwel voor het verrekenen van een korting (of teveel ontvangen schadeloosstelling). Ik krijg reactie terug van een enkele ambtelijk secretaris dat zij het ook lastig vinden voor ons oud Kamerleden op te sporen en onze vraag door hen te laten stellen. Als zij ze al weten te traceren. En als zij daar ook al de zelfde moeite in steken zoals ik dat zou willen doen. Ik ben dus ook steeds vaker de AS-sen aan het reminden over de reminder van het kamerlid.....

Vooraf met het oog op de WOO wil ik graag uitsluitend hoe we hier mee omgaan. Het is tijdsintensief (al zo maar weer een middagje) maar wel belangrijk dat we (wie?) hier achter aan blijven gaan. Het zijn belastinggelden waar 'men' over kan vallen.

Statussen

2018

Voor zover ik inzicht in een Tweede Kamerledenbestand van 2018 heb kunnen krijgen: nog 3 oud Kamerleden hebben niets ingediend.

5.1.5

Daarnaast, van 52 personen is niet duidelijk of er überhaupt iets is ingediend. Bij 6 personen lijkt er wel opgave te zijn gedaan maar is niet duidelijk wat de uitkomst is tussen belastingdienst en (oud) Kamerlid. In theorie kan daar nog een korting uit komen.

2019

Nog 4 personen (waarvan 3 oud kamerlid) hebben niets ingediend;

5.1.5

is nu ook nog actief kamerlid.

Door 131 (oud/) Kamerleden is een beschikking van NUL euro ontvangen. Daarmee afgewikkeld.

Door 31 (oud/) Kamerleden is opgave ingediend, maar is niet duidelijk wat de uitkomst is tussen belastingdienst en (oud) Kamerlid. In theorie kan daar nog een korting uit komen.

2020

Op dit moment is er voor 2020 door 20 (oud-/) Kamerleden nog niets ingediend. We hebben 1x de originele jaarlijkse uitvraag gedaan en daarnaast nog eens 2x een herinnering gestuurd ('3 nov.'21 en 4 febr. 22);

- 11 Kamerleden zijn ook niet meer actief.
Hierin zitten 4 personen bij 3 niet meer bestaande fracties waarmee we van deze 4 personen dus geen contact gegevens hebben, 2 personen hebben we herinnerd via een prive emailadres en voor 5 personen hebben we de ambtelijk secretaris van de (bestaande) fractie verzocht het contact te leggen naar het oud kamerlid en hen te verzoeken alsnog opgave te doen .
- 9 Kamerleden waren op moment van berichten en herinneren actief Kamerlid (NB 3 fractievoorzitter !). inmiddels is 1 kamerlid ook niet meer actief.

Door 65 (oud/) Kamerleden is een beschikking van NUL euro ontvangen. Daarmee afgewikkeld.

Door 73 (oud/) Kamerleden is opgave ingediend, maar is nog niet duidelijk wat de uitkomst is tussen belastingdienst en (oud) Kamerlid. In theorie kan daar nog een korting uit komen.

2021

Op dit moment is er voor 2021 door 90 (oud-/) Kamerleden nog niets ingediend.

- 29 Kamerleden die we via hun huidig TK emailadres de originele jaarlijkse uitvraag hebben gedaan
- 9 oud Kamerleden die we rechtstreeks op prive email de originele jaarlijkse uitvraag hebben gedaan
- 52 oud Kamerleden moeten we nog via de fractie laten benaderen om hen het contact te laten leggen om opgave te doen.

134 (oud-/) Kamerleden hebben al wel ingediend.

Indien gewenst kunnen we op individu inzoomen van kamerleden die in de jaren vaker terugkeren en geen opgave doen. Of individuele Kamerleden waarvan je nog meer voorbeeld verwacht dan ze al hebben (fractievoorzitters).

Met vriendelijke groet,

Stafdienst HR
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA
T +(31)70-318 [redacted] | T+(31)6 [redacted] | E [redacted]@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: [redacted]@belastingdienst.nl <[redacted]@belastingdienst.nl>
Verzonden: donderdag 21 april 2022 09:38
Aan: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
CC: [redacted]@belastingdienst.nl
Onderwerp: Niet ingediende Opgave Neveninkomsten 2020 en 2021

Goedemorgen [redacted],

Hier gaat alles z'n gangetje. En het paasweekend was heerlijk.
Hoe gaat het verder met jullie daar?

Hierbij stuur ik je de overzichten van niet ingediende "Opgave Neveninkomsten" over de jaren 2020 en 2021.
Verder heb ik 1x een verzoek gehad van een kamerlid die aangaf dat het niet ging lukken om voor 1 april de opgave te verzenden. Maar ik weet alleen de naam niet meer van het kamerlid. Deze vroeg toen telefonisch uitstel aan. Deze heeft inmiddels wel de opgave ingestuurd.

(See attached file: niet opgegeven 2020.xlsx) (See attached file: geen opgave 2021.xlsx)

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Medewerker Toezicht

.....
Team 3
Kantoor Den Haag
Toezicht Bezwaar Beroep
Particulieren
Belastingdienst
Prinses Beatrixlaan 512 | 2595 BL | Den Haag
Postbus 30206 | 2500 GE | Den Haag
.....
T 088 152 [redacted]

[redacted]@belastingdienst.nl
<http://www.belastingdienst.nl>

[redacted] " --19-04-2022 11:12:06--[EXTERNE E-MAIL] Dit bericht is afkomstig van een externe afzender. Wees voorzichtig met het openen

Van: "[redacted]" <[redacted]@tweedekamer.nl>
Aan: "[redacted]@belastingdienst.nl" <[redacted]@belastingdienst.nl>
Datum: 19-04-2022 11:12
Onderwerp: RE: Betr: Opgave Neveninkomsten 2021

[EXTERNE E-MAIL] Dit bericht is afkomstig van een externe afzender. Wees voorzichtig met het openen van linkjes en bijlagen.

Goedemorgen [redacted],

Hoe is het ? hoop je hebt kunnen genieten van het mooie paasweekende J

Zie je kans weer een update te geven over zowel 2020 als 2021 ?
Daarbij de vraag of je over 2020 en 2021 van enig kamerlid ooit een verklaring hebt ontvangen waaruit blijkt dat deze niet binnen 6 maanden een opgave heeft kunnen (evt. met opgave van termijn dat deze de opgave alsnog kon indienen, volgens artikel 4 lid 5 wet schadeloosstelling).

Dankjewel !

Met vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted]
Stafdienst HR
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA
T +(31)70-318 [redacted] | T+(31)6 [redacted] | E [redacted]@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: [redacted]@belastingdienst.nl <[redacted]@belastingdienst.nl>
Verzonden: maandag 21 februari 2022 11:01
Aan: [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: Betr: Opgave Neveninkomsten 2021